નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

ખુદ્દકનિકાયે

સુત્તનિપાતપાળિ

૧. ઉરગવગ્ગો

૧. ઉરગસુત્તં

૧. યો [યો વે (સ્યા॰)] ઉપ્પતિતં વિનેતિ કોધં, વિસટં સપ્પવિસંવ ઓસધેહિ [ઓસધેભિ (ક॰)];
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં [જિણ્ણમિવ તચં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), જિણ્ણમિવા તચં (?)] પુરાણં.

૨. યો રાગમુદચ્છિદા અસેસં, ભિસપુપ્ફંવ સરોરુહં [સરેરુહં (ક॰)] વિગય્હ;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં, પુરાણં.

૩. યો તણ્હમુદચ્છિદા અસેસં, સરિતં સીઘસરં વિસોસયિત્વા;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૪. યો માનમુદબ્બધી અસેસં, નળસેતુંવ સુદુબ્બલં મહોઘો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૫. યો નાજ્ઝગમા ભવેસુ સારં, વિચિનં પુપ્ફમિવ [પુપ્ફમિવ (બહૂસુ)] ઉદુમ્બરેસુ;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૬. યસ્સન્તરતો ન સન્તિ કોપા, ઇતિભવાભવતઞ્ચ [ઇતિબ્ભવાભવતઞ્ચ (ક॰)] વીતિવત્તો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૭. યસ્સ વિતક્કા વિધૂપિતા, અજ્ઝત્તં સુવિકપ્પિતા અસેસા;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૮. યો નાચ્ચસારી ન પચ્ચસારી, સબ્બં અચ્ચગમા ઇમં પપઞ્ચં;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૯. યો નાચ્ચસારી ન પચ્ચસારી, સબ્બં વિતથમિદન્તિ ઞત્વા [ઉત્વા (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] લોકે;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૦. યો નાચ્ચસારી ન પચ્ચસારી, સબ્બં વિતથમિદન્તિ વીતલોભો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૧. યો નાચ્ચસારી ન પચ્ચસારી, સબ્બં વિતથમિદન્તિ વીતરાગો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૨. યો નાચ્ચસારી ન પચ્ચસારી, સબ્બં વિતથમિદન્તિ વીતદોસો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૩. યો નાચ્ચસારી ન પચ્ચસારી, સબ્બં વિતથમિદન્તિ વીતમોહો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૪. યસ્સાનુસયા ન સન્તિ કેચિ, મૂલા ચ અકુસલા સમૂહતાસે;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૫. યસ્સ દરથજા ન સન્તિ કેચિ, ઓરં આગમનાય પચ્ચયાસે;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૬. યસ્સ વનથજા ન સન્તિ કેચિ, વિનિબન્ધાય ભવાય હેતુકપ્પા;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

૧૭. યો નીવરણે પહાય પઞ્ચ, અનિઘો તિણ્ણકથંકથો વિસલ્લો;
સો ભિક્ખુ જહાતિ ઓરપારં, ઉરગો જિણ્ણમિવત્તચં પુરાણં.

ઉરગસુત્તં પઠમં નિટ્ઠિતં.

૨. ધનિયસુત્તં

૧૮. ‘‘પક્કોદનો દુદ્ધખીરોહમસ્મિ, (ઇતિ ધનિયો ગોપો)
અનુતીરે મહિયા સમાનવાસો;
છન્ના કુટિ આહિતો ગિનિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ’’.

૧૯. ‘‘અક્કોધનો વિગતખિલોહમસ્મિ [વિગતખીલોહમસ્મિ (સી॰ પી॰)], (ઇતિ ભગવા)
અનુતીરે મહિયેકરત્તિવાસો;
વિવટા કુટિ નિબ્બુતો ગિનિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ’’.

૨૦. ‘‘અન્ધકમકસા ન વિજ્જરે, (ઇતિ ધનિયો ગોપો)
કચ્છે રૂળ્હતિણે ચરન્તિ ગાવો;
વુટ્ઠિમ્પિ સહેય્યુમાગતં, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ’’.

૨૧. “બદ્ધાસિ ભિસી સુસઙ્ખતા, (ઇતિ ભગવા)
તિણ્ણો પારગતો વિનેય્ય ઓઘં;
અત્થો ભિસિયા ન વિજ્જતિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૨. “ગોપી મમ અસ્સવા અલોલા, (ઇતિ ધનિયો ગોપો)
દીઘરત્તં [દીઘરત્ત (ક॰)] સંવાસિયા મનાપા;
તસ્સા ન સુણામિ કિઞ્ચિ પાપં, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૩. “ચિત્તં મમ અસ્સવં વિમુત્તં, (ઇતિ ભગવા)
દીઘરત્તં પરિભાવિતં સુદન્તં;
પાપં પન મે ન વિજ્જતિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૪. “અત્તવેતનભતોહમસ્મિ , (ઇતિ ધનિયો ગોપો)
પુત્તા ચ મે સમાનિયા અરોગા;
તેસં ન સુણામિ કિઞ્ચિ પાપં, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૫. “નાહં ભતકોસ્મિ કસ્સચિ, (ઇતિ ભગવા)
નિબ્બિટ્ઠેન ચરામિ સબ્બલોકે;
અત્થો ભતિયા ન વિજ્જતિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૬. “અત્થિ વસા અત્થિ ધેનુપા, (ઇતિ ધનિયો ગોપો)
ગોધરણિયો પવેણિયોપિ અત્થિ;
ઉસભોપિ ગવમ્પતીધ અત્થિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૭. “નત્થિ વસા નત્થિ ધેનુપા, (ઇતિ ભગવા)
ગોધરણિયો પવેણિયોપિ નત્થિ;
ઉસભોપિ ગવમ્પતીધ નત્થિ, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૮. “ખિલા નિખાતા અસમ્પવેધી, (ઇતિ ધનિયો ગોપો)
દામા મુઞ્જમયા નવા સુસણ્ઠાના;
ન હિ સક્ખિન્તિ ધેનુપાપિ છેત્તું [છેતું (ક॰)], અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૨૯. “ઉસભોરિવ છેત્વ [છેત્વા (સ્યા॰ ક॰)] બન્ધનાનિ, (ઇતિ ભગવા)
નાગો પૂતિલતંવ દાલયિત્વા [પૂતિલતં પદાલયિત્વા (સ્યા॰ ક॰)];
નાહં પુનુપેસ્સં [પુન ઉપેસ્સં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), પુનુપેય્ય (ક॰)] ગબ્ભસેય્યં, અથ ચે પત્થયસી પવસ્સ દેવ”.

૩૦. “નિન્નઞ્ચ થલઞ્ચ પૂરયન્તો, મહામેઘો પવસ્સિ તાવદેવ;

સુત્વા દેવસ્સ વસ્સતો, ઇમમત્થં ધનિયો અભાસથ.

૩૧. ‘‘લાભા વત નો અનપ્પકા, યે મયં ભગવન્તં અદ્દસામ;
સરણં તં ઉપેમ ચક્ખુમ, સત્થા નો હોહિ તુવં મહામુનિ.

૩૨. ‘‘ગોપી ચ અહઞ્ચ અસ્સવા, બ્રહ્મચરિયં [બ્રહ્મચરિય (ક॰)] સુગતે ચરામસે;
જાતિમરણસ્સ પારગૂ [પારગા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], દુક્ખસ્સન્તકરા ભવામસે’’.

૩૩. ‘‘નન્દતિ પુત્તેહિ પુત્તિમા, (ઇતિ મારો પાપિમા)
ગોમા [ગોમિકો (સી॰ પી॰), ગોપિકો (સ્યા॰ કં॰), ગોપિયો (ક॰)] ગોહિ તથેવ નન્દતિ;
ઉપધી હિ નરસ્સ નન્દના, ન હિ સો નન્દતિ યો નિરૂપધિ’’.

૩૪. ‘‘સોચતિ પુત્તેહિ પુત્તિમા, (ઇતિ ભગવા)
ગોપિયો ગોહિ તથેવ સોચતિ;
ઉપધી હિ નરસ્સ સોચના, ન હિ સો સોચતિ યો નિરૂપધી’’તિ.

ધનિયસુત્તં દુતિયં નિટ્ઠિતં.

૩. ખગ્ગવિસાણસુત્તં

૩૫. સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડં, અવિહેઠયં અઞ્ઞતરમ્પિ તેસં;
ન પુત્તમિચ્છેય્ય કુતો સહાયં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૩૬. સંસગ્ગજાતસ્સ ભવન્તિ સ્નેહા, સ્નેહન્વયં દુક્ખમિદં પહોતિ;
આદીનવં સ્નેહજં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૩૭. મિત્તે સુહજ્જે અનુકમ્પમાનો, હાપેતિ અત્થં પટિબદ્ધચિત્તો;
એતં ભયં સન્થવે [સન્ધવે (ક॰)] પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૩૮. વંસો વિસાલોવ યથા વિસત્તો, પુત્તેસુ દારેસુ ચ યા અપેક્ખા;
વંસક્કળીરોવ [વંસકળીરોવ (સી॰), વંસાકળીરોવ (સ્યા॰ કં॰ પી॰), વંસેકળીરોવ (નિદ્દેસ)] અસજ્જમાનો,
એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૩૯. મિગો અરઞ્ઞમ્હિ યથા અબદ્ધો [અબન્ધો (સ્યા॰ કં॰)], યેનિચ્છકં ગચ્છતિ ગોચરાય;
વિઞ્ઞૂ નરો સેરિતં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૦. આમન્તના હોતિ સહાયમજ્ઝે, વાસે ઠાને ગમને ચારિકાય;
અનભિજ્ઝિતં સેરિતં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૧. ખિડ્ડા રતી હોતિ સહાયમજ્ઝે, પુત્તેસુ ચ વિપુલં હોતિ પેમં;

પિયવિપ્પયોગં વિજિગુચ્છમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૨. ચાતુદ્દિસો અપ્પટિઘો ચ હોતિ, સન્તુસ્સમાનો ઇતરીતરેન;
પરિસ્સયાનં સહિતા અછમ્ભી, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૩. દુસ્સઙ્ગહા પબ્બજિતાપિ એકે, અથો ગહટ્ઠા ઘરમાવસન્તા;
અપ્પોસ્સુક્કો પરપુત્તેસુ હુત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૪. ઓરોપયિત્વા ગિહિબ્યઞ્જનાનિ [ગિહિવ્યઞ્જનાનિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)], સઞ્છિન્નપત્તો [સંસીનપત્તો (સી॰)] યથા કોવિળારો;
છેત્વાન વીરો ગિહિબન્ધનાનિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૫. સચે લભેથ નિપકં સહાયં, સદ્ધિં ચરં સાધુવિહારિધીરં;
અભિભુય્ય સબ્બાનિ પરિસ્સયાનિ, ચરેય્ય તેનત્તમનો સતીમા.

૪૬. નો ચે લભેથ નિપકં સહાયં, સદ્ધિં ચરં સાધુવિહારિધીરં;
રાજાવ રટ્ઠં વિજિતં પહાય, એકો ચરે માતઙ્ગરઞ્ઞેવ નાગો.

૪૭. અદ્ધા પસંસામ સહાયસમ્પદં, સેટ્ઠા સમા સેવિતબ્બા સહાયા;
એતે અલદ્ધા અનવજ્જભોજી, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૮. દિસ્વા સુવણ્ણસ્સ પભસ્સરાનિ, કમ્મારપુત્તેન સુનિટ્ઠિતાનિ;
સઙ્ઘટ્ટમાનાનિ દુવે ભુજસ્મિં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૪૯. એવં દુતિયેન [દુતિયેન (સબ્બત્થ)] સહા મમસ્સ, વાચાભિલાપો અભિસજ્જના વા;
એતં ભયં આયતિં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૦. કામા હિ ચિત્રા મધુરા મનોરમા, વિરૂપરૂપેન મથેન્તિ ચિત્તં;
આદીનવં કામગુણેસુ દિસ્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૧. ઈતી ચ ગણ્ડો ચ ઉપદ્દવો ચ, રોગો ચ સલ્લઞ્ચ ભયઞ્ચ મેતં;
એતં ભયં કામગુણેસુ દિસ્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૨. સીતઞ્ચ ઉણ્હઞ્ચ ખુદં પિપાસં, વાતાતપે ડંસસરીસપે [ડંસસિરિંસપે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ;
સબ્બાનિપેતાનિ અભિસમ્ભવિત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૩. નાગોવ યૂથાનિ વિવજ્જયિત્વા, સઞ્જાતખન્ધો પદુમી ઉળારો;
યથાભિરન્તં વિહરં [વિહરે (સી॰ પી॰ નિદ્દેસ)] અરઞ્ઞે, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૪. અટ્ઠાનતં સઙ્ગણિકારતસ્સ, યં ફસ્સયે [ફુસ્સયે (સ્યા॰)] સામયિકં વિમુત્તિં;

આદિચ્ચબન્ધુસ્સ વચો નિસમ્મ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૫. દિટ્ઠીવિસૂકાનિ ઉપાતિવત્તો, પત્તો નિયામં પટિલદ્ધમગ્ગો;
ઉપ્પન્નઞાણોમ્હિ અનઞ્ઞનેય્યો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૬. નિલ્લોલુપો નિક્કુહો નિપ્પિપાસો, નિમ્મક્ખો નિદ્ધન્તકસાવમોહો;
નિરાસયો [નિરાસાસો (ક॰)] સબ્બલોકે ભવિત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૭. પાપં સહાયં પરિવજ્જયેથ, અનત્થદસ્સિં વિસમે નિવિટ્ઠં;
સયં ન સેવે પસુતં પમત્તં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૮. બહુસ્સુતં ધમ્મધરં ભજેથ, મિત્તં ઉળારં પટિભાનવન્તં;
અઞ્ઞાય અત્થાનિ વિનેય્ય કઙ્ખં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૫૯. ખિડ્ડં રતિં કામસુખઞ્ચ લોકે, અનલઙ્કરિત્વા અનપેક્ખમાનો;
વિભૂસનટ્ઠાના વિરતો સચ્ચવાદી, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૦. પુત્તઞ્ચ દારં પિતરઞ્ચ માતરં, ધનાનિ ધઞ્ઞાનિ ચ બન્ધવાનિ [બન્ધવાનિ ચ (પી॰)];
હિત્વાન કામાનિ યથોધિકાનિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૧. સઙ્ગો એસો પરિત્તમેત્થ સોખ્યં, અપ્પસ્સાદો દુક્ખમેત્થ ભિય્યો;
ગળો એસો ઇતિ ઞત્વા મુતીમા [મતીમા (સ્યા॰ ક॰)], એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૨. સન્દાલયિત્વાન [પદાલયિત્વાન (ક॰)] સંયોજનાનિ, જાલંવ ભેત્વા સલિલમ્બુચારી;
અગ્ગીવ દડ્ઢં અનિવત્તમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૩. ઓક્ખિત્તચક્ખૂ ન ચ પાદલોલો, ગુત્તિન્દ્રિયો રક્ખિતમાનસાનો;
અનવસ્સુતો અપરિડય્હમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૪. ઓહારયિત્વા ગિહિબ્યઞ્જનાનિ, સઞ્છન્નપત્તો [સઞ્છિન્નપત્તો (સ્યા॰ પી॰), પચ્છિન્નપત્તો (ક॰)] યથા પારિછત્તો;
કાસાયવત્થો અભિનિક્ખમિત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૫. રસેસુ ગેધં અકરં અલોલો, અનઞ્ઞપોસી સપદાનચારી;
કુલે કુલે અપ્પટિબદ્ધચિત્તો [અપ્પટિબન્ધચિત્તો (ક॰)], એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૬. પહાય પઞ્ચાવરણાનિ ચેતસો, ઉપક્કિલેસે બ્યપનુજ્જ સબ્બે;
અનિસ્સિતો છેત્વ [છેત્વા (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] સિનેહદોસં [સ્નેહદોસં (ક॰)], એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૭. વિપિટ્ઠિકત્વાન સુખં દુખઞ્ચ, પુબ્બેવ ચ સોમનસ્સદોમનસ્સં;

લદ્ધાનુપેક્ખં સમથં વિસુદ્ધં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૮. આરદ્ધવીરિયો પરમત્થપત્તિયા, અલીનચિત્તો અકુસીતવુત્તિ;
દળ્હનિક્કમો થામબલૂપપન્નો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૬૯. પટિસલ્લાનં ઝાનમરિઞ્ચમાનો, ધમ્મેસુ નિચ્ચં અનુધમ્મચારી;
આદીનવં સમ્મસિતા ભવેસુ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૭૦. તણ્હક્ખયં પત્થયમપ્પમત્તો, અનેળમૂગો [અનેલમૂગો (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] સુતવા સતીમા;
સઙ્ખાતધમ્મો નિયતો પધાનવા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૭૧. સીહોવ સદ્દેસુ અસન્તસન્તો, વાતોવ જાલમ્હિ અસજ્જમાનો;
પદુમંવ તોયેન અલિપ્પમાનો [અલિમ્પમાનો (સી॰ સ્યા॰ ક॰)], એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૭૨. સીહો યથા દાઠબલી પસય્હ, રાજા મિગાનં અભિભુય્ય ચારી;
સેવેથ પન્તાનિ સેનાસનાનિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૭૩. મેત્તં ઉપેક્ખં કરુણં વિમુત્તિં, આસેવમાનો મુદિતઞ્ચ કાલે;
સબ્બેન લોકેન અવિરુજ્ઝમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૭૪. રાગઞ્ચ દોસઞ્ચ પહાય મોહં, સન્દાલયિત્વાન સંયોજનાનિ;
અસન્તસં જીવિતસઙ્ખયમ્હિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

૭૫. ભજન્તિ સેવન્તિ ચ કારણત્થા, નિક્કારણા દુલ્લભા અજ્જ મિત્તા;
અત્તટ્ઠપઞ્ઞા અસુચી મનુસ્સા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

ખગ્ગવિસાણસુત્તં તતિયં નિટ્ઠિતં.

૪. કસિભારદ્વાજસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા મગધેસુ વિહરતિ દક્ખિણાગિરિસ્મિં [દક્ખિણગિરિસ્મિં (ક॰)] એકનાળાયં બ્રાહ્મણગામે. તેન ખો પન સમયેન કસિભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પઞ્ચમત્તાનિ નઙ્ગલસતાનિ પયુત્તાનિ હોન્તિ વપ્પકાલે. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન કસિભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ કમ્મન્તો તેનુપસઙ્કમિ. તેન ખો પન સમયેન કસિભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પરિવેસના વત્તતિ. અથ ખો ભગવા યેન પરિવેસના તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ.

અદ્દસા ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં પિણ્ડાય ઠિતં. દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહં ખો, સમણ, કસામિ ચ વપામિ ચ; કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જામિ. ત્વમ્પિ, સમણ, કસસ્સુ ચ વપસ્સુ ચ; કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જસ્સૂ’’તિ.

‘‘અહમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, કસામિ ચ વપામિ ચ; કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જામી’’તિ. ‘‘ન ખો પન મયં [ન ખો પન સમણ (સ્યા॰)] પસ્સામ ભોતો ગોતમસ્સ યુગં વા નઙ્ગલં વા ફાલં વા પાચનં વા બલિબદ્દે [બલિવદ્દે (સી॰ પી॰), બલીબદ્દે (?)] વા. અથ ચ પન ભવં ગોતમો એવમાહ – ‘અહમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, કસામિ ચ વપામિ ચ; કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જામી’’’તિ.

અથ ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૭૬. ‘‘કસ્સકો પટિજાનાસિ, ન ચ પસ્સામ તે કસિં;
કસિં નો પુચ્છિતો બ્રૂહિ, યથા જાનેમુ તે કસિં’’.

૭૭. ‘‘સદ્ધા બીજં તપો વુટ્ઠિ, પઞ્ઞા મે યુગનઙ્ગલં;
હિરી ઈસા મનો યોત્તં, સતિ મે ફાલપાચનં.

૭૮. ‘‘કાયગુત્તો વચીગુત્તો, આહારે ઉદરે યતો;
સચ્ચં કરોમિ નિદ્દાનં, સોરચ્ચં મે પમોચનં.

૭૯. ‘‘વીરિયં મે ધુરધોરય્હં, યોગક્ખેમાધિવાહનં;
ગચ્છતિ અનિવત્તન્તં, યત્થ ગન્ત્વા ન સોચતિ.

૮૦. ‘‘એવમેસા કસી કટ્ઠા, સા હોતિ અમતપ્ફલા;
એતં કસિં કસિત્વાન, સબ્બદુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

અથ ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો મહતિયા કંસપાતિયા પાયસં [પાયાસં (સબ્બત્થ)] વડ્ઢેત્વા ભગવતો ઉપનામેસિ – ‘‘ભુઞ્જતુ ભવં ગોતમો પાયસં. કસ્સકો ભવં; યં હિ ભવં ગોતમો અમતપ્ફલં [અમતપ્ફલમ્પિ (સં॰ નિ॰ ૧.૧૯૭)] કસિં કસતી’’તિ.

૮૧. ‘‘ગાથાભિગીતં મે અભોજનેય્યં, સમ્પસ્સતં બ્રાહ્મણ નેસ ધમ્મો;
ગાથાભિગીતં પનુદન્તિ બુદ્ધા, ધમ્મે સતી બ્રાહ્મણ વુત્તિરેસા.

૮૨. ‘‘અઞ્ઞેન ચ કેવલિનં મહેસિં, ખીણાસવં કુક્કુચ્ચવૂપસન્તં;
અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠહસ્સુ, ખેત્તં હિ તં પુઞ્ઞપેક્ખસ્સ હોતી’’તિ.

‘‘અથ કસ્સ ચાહં, ભો ગોતમ, ઇમં પાયસં દમ્મી’’તિ? ‘‘ન ખ્વાહં તં, બ્રાહ્મણ, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય, યસ્સ સો પાયસો ભુત્તો સમ્મા પરિણામં ગચ્છેય્ય, અઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ વા તથાગતસાવકસ્સ વા. તેન હિ ત્વં, બ્રાહ્મણ, તં પાયસં અપ્પહરિતે વા છડ્ડેહિ અપ્પાણકે વા ઉદકે ઓપિલાપેહી’’તિ.

અથ ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો તં પાયસં અપ્પાણકે ઉદકે ઓપિલાપેસિ. અથ ખો સો પાયસો ઉદકે પક્ખિત્તો ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ સન્ધૂપાયતિ સમ્પધૂપાયતિ [સન્ધૂમાયતિ સમ્પધૂમાયતિ (સ્યા॰)].

સેય્યથાપિ નામ ફાલો દિવસં સન્તત્તો [દિવસસન્તત્તો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ઉદકે પક્ખિત્તો ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ સન્ધૂપાયતિ સમ્પધૂપાયતિ; એવમેવ સો પાયસો ઉદકે પક્ખિત્તો ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ સન્ધૂપાયતિ સમ્પધૂપાયતિ.

અથ ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો સંવિગ્ગો લોમહટ્ઠજાતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં , ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય, ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ [દક્ખિન્તીતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]; એવમેવં ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ, લભેય્યાહં ભોતો ગોતમસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ’’ન્તિ.

અલત્થ ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલત્થ ઉપસમ્પદં. અચિરૂપસમ્પન્નો ખો પનાયસ્મા ભારદ્વાજો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ‘‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ [અઞ્ઞતરો ચ ખો (સી॰ પી॰), અઞ્ઞતરો ખો (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસીતિ.

કસિભારદ્વાજસુત્તં ચતુત્થં નિટ્ઠિતં.

૫. ચુન્દસુત્તં

૮૩. ‘‘પુચ્છામિ મુનિં પહૂતપઞ્ઞં, (ઇતિ ચુન્દો કમ્મારપુત્તો)
બુદ્ધં ધમ્મસ્સામિં વીતતણ્હં;
દ્વિપદુત્તમં [દિપદુત્તમં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સારથીનં પવરં, કતિ લોકે સમણા તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ’’.

૮૪. ‘‘ચતુરો સમણા ન પઞ્ચમત્થિ, (ચુન્દાતિ ભગવા)
તે તે આવિકરોમિ સક્ખિપુટ્ઠો;
મગ્ગજિનો મગ્ગદેસકો ચ, મગ્ગે જીવતિ યો ચ મગ્ગદૂસી’’.

૮૫. ‘‘કં મગ્ગજિનં વદન્તિ બુદ્ધા, (ઇતિ ચુન્દો કમ્મારપુત્તો)
મગ્ગક્ખાયી કથં અતુલ્યો હોતિ;
મગ્ગે જીવતિ મે બ્રૂહિ પુટ્ઠો, અથ મે આવિકરોહિ મગ્ગદૂસિં’’ [મગ્ગદૂસી (ક॰)].

૮૬. ‘‘યો તિણ્ણકથંકથો વિસલ્લો, નિબ્બાનાભિરતો અનાનુગિદ્ધો;
લોકસ્સ સદેવકસ્સ નેતા, તાદિં મગ્ગજિનં વદન્તિ બુદ્ધા.

૮૭. ‘‘પરમં પરમન્તિ યોધ ઞત્વા, અક્ખાતિ વિભજતે ઇધેવ ધમ્મં;
તં કઙ્ખછિદં મુનિં અનેજં, દુતિયં ભિક્ખુનમાહુ મગ્ગદેસિં.

૮૮. ‘‘યો ધમ્મપદે સુદેસિતે, મગ્ગે જીવતિ સઞ્ઞતો સતીમા;
અનવજ્જપદાનિ સેવમાનો, તતિયં ભિક્ખુનમાહુ મગ્ગજીવિં.

૮૯. ‘‘છદનં કત્વાન સુબ્બતાનં, પક્ખન્દી કુલદૂસકો પગબ્ભો;
માયાવી અસઞ્ઞતો પલાપો, પતિરૂપેન ચરં સ મગ્ગદૂસી.

૯૦. ‘‘એતે ચ પટિવિજ્ઝિ યો ગહટ્ઠો, સુતવા અરિયસાવકો સપઞ્ઞો;
સબ્બે નેતાદિસાતિ [સબ્બે ને તાદિસાતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ઞત્વા, ઇતિ દિસ્વા ન હાપેતિ તસ્સ સદ્ધા;
કથં હિ દુટ્ઠેન અસમ્પદુટ્ઠં, સુદ્ધં અસુદ્ધેન સમં કરેય્યા’’તિ.

ચુન્દસુત્તં પઞ્ચમં નિટ્ઠિતં.

૬. પરાભવસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૯૧. ‘‘પરાભવન્તં પુરિસં, મયં પુચ્છામ ગોતમ [ગોતમં (સી॰ સ્યા॰)];
ભગવન્તં [ભવન્તં (સ્યા॰ ક॰)] પુટ્ઠુમાગમ્મ, કિં પરાભવતો મુખં’’.

૯૨. ‘‘સુવિજાનો ભવં હોતિ, સુવિજાનો [દુવિજાનો (સ્યા॰ ક॰)] પરાભવો;
ધમ્મકામો ભવં હોતિ, ધમ્મદેસ્સી પરાભવો’’.

૯૩. ‘‘ઇતિ હેતં વિજાનામ, પઠમો સો પરાભવો;
દુતિયં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં’’.

૯૪. ‘‘અસન્તસ્સ પિયા હોન્તિ, સન્તે ન કુરુતે પિયં;
અસતં ધમ્મં રોચેતિ, તં પરાભવતો મુખં’’.

૯૫. ‘‘ઇતિ હેતં વિજાનામ, દુતિયો સો પરાભવો;
તતિયં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં’’.

૯૬. ‘‘નિદ્દાસીલી સભાસીલી, અનુટ્ઠાતા ચ યો નરો;
અલસો કોધપઞ્ઞાણો, તં પરાભવતો મુખં’’.

૯૭. ‘‘ઇતિ હેતં વિજાનામ, તતિયો સો પરાભવો;
ચતુત્થં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં’’.

૯૮. ‘‘યો માતરં [યો માતરં વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પિતરં વા, જિણ્ણકં ગતયોબ્બનં;

પહુ સન્તો ન ભરતિ, તં પરાભવતો મુખં”.

૯૯. “ઇતિ હેતં વિજાનામ, ચતુત્થો સો પરાભવો;
પઞ્ચમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૦.“યો બ્રાહ્મણં [યો બ્રાહ્મણં વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સમણં વા, અઞ્ઞં વાપિ વનિબ્બકં;
મુસાવાદેન વઞ્ચેતિ, તં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૧.“ઇતિ હેતં વિજાનામ, પઞ્ચમો સો પરાભવો;
છટ્ઠમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૨.“પહૂતવિત્તો પુરિસો, સહિરઞ્ઞો સભોજનો;
એકો ભુઞ્જતિ સાદૂનિ, તં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૩.“ઇતિ હેતં વિજાનામ, છટ્ઠમો સો પરાભવો;
સત્તમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૪.“જાતિત્થદ્ધો ધનત્થદ્ધો, ગોત્તત્થદ્ધો ચ યો નરો;
સઞ્ઞાતિં અતિમઞ્ઞેતિ, તં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૫.“ઇતિ હેતં વિજાનામ, સત્તમો સો પરાભવો;
અટ્ઠમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૬.“ઇત્થિધુત્તો સુરાધુત્તો, અક્ખધુત્તો ચ યો નરો;
લદ્ધં લદ્ધં વિનાસેતિ, તં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૭.“ઇતિ હેતં વિજાનામ, અટ્ઠમો સો પરાભવો;
નવમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૮.“સેહિ દારેહિ અસન્તુટ્ઠો [દારેહ્યસન્તુટ્ઠો (ક॰)], વેસિયાસુ પદુસ્સતિ [પદિસ્સતિ (સી॰)];
દુસ્સતિ [દિસ્સતિ (સી॰ પી॰)] પરદારેસુ, તં પરાભવતો મુખં”.

૧૦૯.“ઇતિ હેતં વિજાનામ, નવમો સો પરાભવો;
દસમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

૧૧૦.“અતીતયોબ્બનો પોસો, આનેતિ તિમ્બરુત્થનિં;
તસ્સા ઇસ્સા ન સુપતિ, તં પરાભવતો મુખં”.

૧૧૧.“ઇતિ હેતં વિજાનામ, દસમો સો પરાભવો;
એકાદસમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં”.

១១២."ઇત્થિં સોણ્ડિં વિકિરણિં, પુરિસં વાપિ તાદિસં;
ઇસ્સરિયસ્મિં ઠપેતિ [ઠાપેતિ (સી॰ પી॰), થપેતિ (ક॰)], તં પરાભવતો મુખં".

૧૧૩."ઇતિ હેતં વિજાનામ, એકાદસમો સો પરાભવો;
દ્વાદસમં ભગવા બ્રૂહિ, કિં પરાભવતો મુખં".

૧૧૪."અપ્પભોગો મહાતણ્હો, ખત્તિયે જાયતે કુલે;
સો ચ રજ્જં પત્થયતિ, તં પરાભવતો મુખં".

૧૧૫."એતે પરાભવે લોકે, પણ્ડિતો સમવેક્ખિય;
અરિયો દસ્સનસમ્પન્નો, સ લોકં ભજતે સિવ"ન્તિ.

પરાભવસુત્તં છટ્ઠં નિટ્ઠિતં.

૭. વસલસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. તેન ખો પન સમયેન અગ્ગિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસને અગ્ગિ પજ્જલિતો હોતિ આહુતિ પગ્ગહિતા. અથ ખો ભગવા સાવત્થિયં સપદાનં પિણ્ડાય ચરમાનો યેન અગ્ગિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ.

અદ્દસા ખો અગ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – "તત્રેવ [અત્રેવ (સ્યા॰ ક॰)], મુણ્ડક; તત્રેવ, સમણક; તત્રેવ, વસલક તિટ્ઠાહી"તિ.

એવં વુત્તે, ભગવા અગ્ગિકભારદ્વાજં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – "જાનાસિ પન ત્વં, બ્રાહ્મણ, વસલં વા વસલકરણે વા ધમ્મે"તિ? "ન ખ્વાહં, ભો ગોતમ, જાનામિ વસલં વા વસલકરણે વા ધમ્મે; સાધુ મે ભવં ગોતમો તથા ધમ્મં દેસેતુ, યથાહં જાનેય્યં વસલં વા વસલકરણે વા ધમ્મે"તિ. "તેન હિ, બ્રાહ્મણ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી"તિ. "એવં, ભો"તિ ખો અગ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

૧૧૬."કોધનો ઉપનાહી ચ, પાપમક્ખી ચ યો નરો;
વિપન્નદિટ્ઠિ માયાવી, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૧૭."એકજં વા દ્વિજં [દિજં (પી॰)] વાપિ, યોધ પાણં વિહિંસતિ;
યસ્સ પાણે દયા નત્થિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૧૮."યો હન્તિ પરિરુન્ધતિ [ઉપરુન્ધેતિ (સ્યા॰), ઉપરુન્ધતિ (ક॰)], ગામાનિ નિગમાનિ ચ;
નિગ્ગાહકો [નિગ્ઘાતકો (?)] સમઞ્ઞાતો, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૧૯."ગામે વા યદિ વા રઞ્ઞે, યં પરેસં મમાયિતં;
થેય્યા અદિન્નમાદેતિ [અદિન્નં આદિયતિ (સી॰ પી॰)], તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૦.“યો હવે ઇણમાદાય, ચુજ્જમાનો [ભુઞ્જમાનો (?)] પલાયતિ;
ન હિ તે ઇણમત્થીતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૧.“યો વે કિઞ્ચિક્ખકમ્યતા, પન્થસ્મિં વજન્તં જનં;
હન્ત્વા કિઞ્ચિક્ખમાદેતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૨.“અત્તહેતુ પરહેતુ, ધનહેતુ ચ [ધનહેતુ વ (ક॰)] યો નરો;
સક્ખિપુટ્ઠો મુસા બ્રૂતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૩.“યો ઞાતીનં સખીનં વા, દારેસુ પટિદિસ્સતિ;
સાહસા [સહસા (સી॰ સ્યા॰)] સમ્પિયેન વા, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૪.“યો માતરં પિતરં વા, જિણ્ણકં ગતયોબ્બનં;
પહુ સન્તો ન ભરતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૫.“યો માતરં પિતરં વા, ભાતરં ભગિનિં સસું;
હન્તિ રોસેતિ વાચાય, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૬.“યો અત્થં પુચ્છિતો સન્તો, અનત્થમનુસાસતિ;
પટિચ્છન્નેન મન્તેતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૭.“યો કત્વા પાપકં કમ્મં, મા મં જઞ્ઞાતિ ઇચ્છતિ [વિભ॰ ૮૯૪ પસ્સિતબ્બં];
યો પટિચ્છન્નકમ્મન્તો, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૮.“યો વે પરકુલં ગન્ત્વા, ભુત્વાન [સુત્વા ચ (સ્યા॰ ક॰)] સુચિભોજનં;
આગતં નપ્પટિપૂજેતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૨૯.“યો બ્રાહ્મણં સમણં વા, અઞ્ઞં વાપિ વનિબ્બકં;
મુસાવાદેન વઞ્ચેતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૩૦.“યો બ્રાહ્મણં સમણં વા, ભત્તકાલે ઉપટ્ઠિતે;
રોસેતિ વાચા ન ચ દેતિ, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૩૧.“અસતં યોધ પબ્રૂતિ, મોહેન પલિગુણ્ઠિતો;
કિઞ્ચિક્ખં નિજિગીસાનો [નિજિગિંસાનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૩૨.“યો ચત્તાનં સમુક્કંસે, પરે ચ મવજાનાતિ [મવજાનતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
નિહીનો સેન માનેન, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૩૩.“રોસકો કદરિયો ચ, પાપિચ્છો મચ્છરી સઠો;

અહિરિકો અનોત્તપ્પી, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૩૪.‘‘યો બુદ્ધં પરિભાસતિ, અથ વા તસ્સ સાવકં;
પરિબ્બાજં [પરિબ્બજં (ક॰), પરિબ્બાજકં (સ્યા॰ કં॰)] ગહટ્ઠં વા, તં જઞ્ઞા વસલો ઇતિ.

૧૩૫.‘‘યો વે અનરહં [અનરહા (સી॰ પી॰)] સન્તો, અરહં પટિજાનાતિ [પટિજાનતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
ચોરો સબ્રહ્મકે લોકે, એસો ખો વસલાધમો.

૧૩૬.‘‘એતે ખો વસલા વુત્તા, મયા યેતે પકાસિતા;
ન જચ્ચા વસલો હોતિ, ન જચ્ચા હોતિ બ્રાહ્મણો;
કમ્મુના [કમ્મના (સી॰ પી॰)] વસલો હોતિ, કમ્મુના હોતિ બ્રાહ્મણો.

૧૩૭.‘‘તદમિનાપિ જાનાથ, યથામેદં [યથાપેદં (ક॰)] નિદસ્સનં;
ચણ્ડાલપુત્તો સોપાકો [સપાકો (?)], માતઙ્ગો ઇતિ વિસ્સુતો.

૧૩૮.‘‘સો યસં પરમં પત્તો [સો યસપ્પરમપ્પત્તો (સ્યા॰ ક॰)], માતઙ્ગો યં સુદુલ્લભં;
આગચ્છું તસ્સુપટ્ઠાનં, ખત્તિયા બ્રાહ્મણા બહૂ.

૧૩૯.‘‘દેવયાનં અભિરુય્હ, વિરજં સો મહાપથં;
કામરાગં વિરાજેત્વા, બ્રહ્મલોકૂપગો અહુ;
ન નં જાતિ નિવારેસિ, બ્રહ્મલોકૂપપત્તિયા.

૧૪૦.‘‘અજ્ઝાયકકુલે જાતા, બ્રાહ્મણા મન્તબન્ધવા;
તે ચ પાપેસુ કમ્મેસુ, અભિણ્હમુપદિસ્સરે.

૧૪૧.‘‘દિટ્ઠેવ ધમ્મે ગારય્હા, સમ્પરાયે ચ દુગ્ગતિ;
ન ને જાતિ નિવારેતિ, દુગ્ગત્યા [દુગ્ગચ્ચા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ગરહાય વા.

૧૪૨.‘‘ન જચ્ચા વસલો હોતિ, ન જચ્ચા હોતિ બ્રાહ્મણો;
કમ્મુના વસલો હોતિ, કમ્મુના હોતિ બ્રાહ્મણો’’તિ.

એવં વુત્તે, અગ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

વસલસુત્તં સત્તમં નિટ્ઠિતં.

૮. મેત્તસુત્તં

૧૪૩કરણીયમત્થકુસલેન, યન્ત સન્તં પદં અભિસમેચ્ચ;
સક્કો ઉજૂ ચ સુહુજૂ [સૂજૂ (સી॰)] ચ, સૂવચો ચસ્સ મુદુ અનતિમાની.

१४४.सन्तुस्सको च सुभरो च, अप्पकिच्चो च सल्लहुकवुत्ति;
सन्तिन्द्रियो च निपको च, अप्पगब्भो कुलेस्वननुगिद्धो.

१४५.न च खुद्दमाचरे किञ्चि, येन विञ्ञू परे उपवदेय्युं;
सुखिनो व खेमिनो होन्तु, सब्बसत्ता [सब्बे सत्ता (सी॰ स्या॰)] भवन्तु सुखितत्ता.

१४६.ये केचि पाणभूतत्थि, तसा वा थावरा वनवसेसा;
दीघा वा ये व महन्ता [महन्त (?)], मज्झिमा रस्सका अणुकथूला.

१४७.दिट्ठा वा ये व अदिट्ठा [अदिट्ठ (?)], ये व [ये च (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)] दूरे वसन्ति अविदूरे;
भूता व सम्भवेसी व [भूता वा सम्भवेसी वा (स्या॰ कं॰ पी॰ क॰)], सब्बसत्ता भवन्तु सुखितत्ता.

१४८.न परो परं निकुब्बेथ, नातिमञ्ञेथ कत्थचि न कञ्चि [नं कञ्चि (सी॰ पी॰), नं किञ्चि (स्या॰), न किञ्चि (क॰)];
ब्यारोसना पटिघसञ्ञा, नाञ्ञमञ्ञस्स दुक्खमिच्छेय्य.

१४९.माता यथा नियं पुत्तमायुसा एकपुत्तमनुरक्खे;
एवम्पि सब्बभूतेसु, मानसं भावये अपरिमाणं.

१५०.मेत्तञ्च सब्बलोकस्मि, मानसं भावये अपरिमाणं;
उद्धं अधो च तिरियञ्च, असम्बाधं अवेरमसपत्तं.

१५१.तिट्ठं चरं निसिन्नो व [वा (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)], सयानो यावतास्स वितमिद्धो [विगतमिद्धो (बहूसु)];
एतं सतिं अधिट्ठेय्य, ब्रह्ममेतं विहारमिधमाहु.

१५२.दिट्ठिञ्च अनुपग्गम्म, सीलवा दस्सनेन सम्पन्नो;
कामेसु विनय [विनेय्य (सी॰ स्या॰ पी॰)] गेधं, न हि जातुग्गब्भसेय्य पुनरेतीति.

मेत्तसुत्तं अट्ठमं निट्ठितं.

९. हेमवतसुत्तं

१५३.''अज्ज पन्नरसो उपोसथो, (इति सातागिरो यक्खो)
दिब्बा [दिब्या (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)] रत्ति उपट्ठिता;
अनोमनामं सत्थारं, हन्द पस्साम गोतमं''.

१५४.''कच्चि मनो सुपणिहितो, (इति हेमवतो यक्खो)
सब्बभूतेसु तादिनो;
कच्चि इट्ठे अनिट्ठे च, सङ्कप्पस्स वसीकता''.

१५५.“મનો યસ્સ સુપણિહિતો, (ઇતિ સાતાગિરો યક્ખો)
સબ્બભૂતેસુ તાદિનો;
અથો ઇટ્ઠે અનિટ્ઠે ચ, સઙ્કપ્પસ્સ વસીકતા”.

१५६.“કચ્ચિ અદિન્નં નાદિયતિ, (ઇતિ હેમવતો યક્ખો)
કચ્ચિ પાણેસુ સઞ્ઞતો;
કચ્ચિ આરા પમાદમ્હા, કચ્ચિ ઝાનં ન રિઞ્ચતિ”.

१५७.“ન સો અદિન્નં આદિયતિ, (ઇતિ સાતાગિરો યક્ખો)
અથો પાણેસુ સઞ્ઞતો;
અથો આરા પમાદમ્હા, બુદ્ધો ઝાનં ન રિઞ્ચતિ”.

१५८.“કચ્ચિ મુસા ન ભણતિ, (ઇતિ હેમવતો યક્ખો)
કચ્ચિ ન ખીણબ્યપ્પથો;
કચ્ચિ વેભૂતિયં નાહ, કચ્ચિ સમ્ફં ન ભાસતિ”.

१५९.“મુસા ચ સો ન ભણતિ, (ઇતિ સાતાગિરો યક્ખો)
અથો ન ખીણબ્યપ્પથો;
અથો વેભૂતિયં નાહ, મન્તા અત્થં ચ [અત્થં સો (સી॰ પી॰ ક॰)] ભાસતિ”.

१६०.“કચ્ચિ ન રજ્જતિ કામેસુ, (ઇતિ હેમવતો યક્ખો)
કચ્ચિ ચિત્તં અનાવિલં;
કચ્ચિ મોહં અતિક્કન્તો, કચ્ચિ ધમ્મેસુ ચક્ખુમા”.

१६१.“ન સો રજ્જતિ કામેસુ, (ઇતિ સાતાગિરો યક્ખો)
અથો ચિત્તં અનાવિલં;
સબ્બમોહં અતિક્કન્તો, બુદ્ધો ધમ્મેસુ ચક્ખુમા”.

१६२.“કચ્ચિ વિજ્જાય સમ્પન્નો, (ઇતિ હેમવતો યક્ખો)
કચ્ચિ સંસુદ્ધચારણો;
કચ્ચિસ્સ આસવા ખીણા, કચ્ચિ નત્થિ પુનબ્ભવો”.

१६३.“વિજ્જાય ચેવ સમ્પન્નો, (ઇતિ સાતાગિરો યક્ખો)
અથો સંસુદ્ધચારણો;
સબ્બસ્સ આસવા ખીણા, નત્થિ તસ્સ પુનબ્ભવો”.

१६४.“સમ્પન્નં મુનિનો ચિત્તં, કમ્મુના બ્યપ્પથેન ચ;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નં, ધમ્મતો નં પસંસતિ”.

૧૬૫.“સમ્પન્નં મુનિનો ચિત્તં, કમ્મુના બ્યપ્પથેન ચ;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નં, ધમ્મતો અનુમોદસિ”.

૧૬૬.“સમ્પન્નં મુનિનો ચિત્તં, કમ્મુના બ્યપ્પથેન ચ;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નં, હન્દ પસ્સામ ગોતમં.

૧૬૭.“એણિજઙ્ઘં કિસં વીરં [ધીરં (સ્યા॰)], અપ્પાહારં અલોલુપં;
મુનિં વનસ્મિં ઝાયન્તં, એહિ પસ્સામ ગોતમં.

૧૬૮.“સીહંવેકચરં નાગં, કામેસુ અનપેક્ખિનં;
ઉપસઙ્કમ્મ પુચ્છામ, મચ્ચુપાસપ્પમોચનં.

૧૬૯.“અક્ખાતારં પવત્તારં, સબ્બધમ્માન પારગું;
બુદ્ધં વેરભયાતીતં, મયં પુચ્છામ ગોતમં”.

૧૭૦.“કિસ્મિં લોકો સમુપ્પન્નો, (ઇતિ હેમવતો યક્ખો)
કિસ્મિં કુબ્બતિ સન્થવં [સન્ધવં (ક॰)];
કિસ્સ લોકો ઉપાદાય, કિસ્મિં લોકો વિહઞ્ઞતિ”.

૧૭૧.“છસુ [છસ્સુ (સી॰ પી॰)] લોકો સમુપ્પન્નો, (હેમવતાતિ ભગવા)
છસુ કુબ્બતિ સન્થવં;
છન્નમેવ ઉપાદાય, છસુ લોકો વિહઞ્ઞતિ”.

૧૭૨.“કતમં તં ઉપાદાનં, યત્થ લોકો વિહઞ્ઞતિ;
નિય્યાનં પુચ્છિતો બ્રૂહિ, કથં દુક્ખા પમુચ્ચતિ” [પમુઞ્ચતિ (સ્યા॰)].

૧૭૩.“પઞ્ચ કામગુણા લોકે, મનોછટ્ઠા પવેદિતા;
એત્થ છન્દં વિરાજેત્વા, એવં દુક્ખા પમુચ્ચતિ.

૧૭૪.“એતં લોકસ્સ નિય્યાનં, અક્ખાતં વો યથાતથં;
એતં વો અહમક્ખામિ, એવં દુક્ખા પમુચ્ચતિ”.

૧૭૫.“કો સૂધ તરતિ ઓઘં, કોધ તરતિ અણ્ણવં;
અપ્પતિટ્ઠે અનાલમ્બે, કો ગમ્ભીરે ન સીદતિ”.

૧૭૬.“સબ્બદા સીલસમ્પન્નો, પઞ્ઞવા સુસમાહિતો;
અજ્ઝત્તચિન્તી [અજ્ઝત્તસઞ્ઞી (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] સતિમા, ઓઘં તરતિ દુત્તરં.

૧૭૭.“વિરતો કામસઞ્ઞાય, સબ્બસંયોજનાતિગો;

નન્દીભવપરિક્ખીણો, સો ગમ્ભીરે ન સીદતિ’’.

૧૭૮.‘‘ગબ્ભીરપઞ્ઞં નિપુણત્થદસ્સિં, અકિઞ્ચનં કામભવે અસત્તં;
તં પસ્સથ સબ્બધિ વિપ્પમુત્તં, દિબ્બે પથે કમમાનં મહેસિં.

૧૭૯.‘‘અનોમનામં નિપુણત્થદસ્સિં, પઞ્ઞાદદં કામાલયે અસત્તં;
તં પસ્સથ સબ્બવિદું સુમેધં, અરિયે પથે કમમાનં મહેસિં.

૧૮૦.‘‘સુદિટ્ઠં વત નો અજ્જ, સુપ્પભાતં સુહુટ્ઠિતં;
યં અદ્દસામ સમ્બુદ્ધં, ઓઘતિણ્ણમનાસવં.

૧૮૧.‘‘ઇમે દસસતા યક્ખા, ઇદ્ધિમન્તો યસસ્સિનો;
સબ્બે તં સરણં યન્તિ, ત્વં નો સત્થા અનુત્તરો.

૧૮૨.‘‘તે મયં વિચરિસ્સામ, ગામા ગામં નગા નગં;
નમસ્સમાના સમ્બુદ્ધં, ધમ્મસ્સ ચ સુધમ્મત’’ન્તિ.

હેમવતસુત્તં નવમં નિટ્ઠિતં.

૧૦. આળવકસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા આળવિયં વિહરતિ આળવકસ્સ યક્ખસ્સ ભવને. અથ ખો આળવકો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘નિક્ખમ, સમણા’’તિ. ‘‘સાધાવુસો’’તિ ભગવા નિક્ખમિ. ‘‘પવિસ, સમણા’’તિ. ‘‘સાધાવુસો’’તિ ભગવા પાવિસિ.

દુતિયમ્પિ ખો…પે॰… તતિયમ્પિ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘નિક્ખમ, સમણા’’તિ. ‘‘સાધાવુસો’’તિ ભગવા નિક્ખમિ. ‘‘પવિસ, સમણા’’તિ. ‘‘સાધાવુસો’’તિ ભગવા પાવિસિ.

ચતુત્થમ્પિ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘નિક્ખમ, સમણા’’તિ. ‘‘ન ખ્વાહં તં , આવુસો, નિક્ખમિસ્સામિ. યં તે કરણીયં, તં કરોહી’’તિ.

‘‘પઞ્હં તં, સમણ, પુચ્છિસ્સામિ. સચે મે ન બ્યાકરિસ્સસિ, ચિત્તં વા તે ખિપિસ્સામિ, હદયં વા તે ફાલેસ્સામિ, પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપિસ્સામી’’તિ.

‘‘ન ખ્વાહં તં, આવુસો, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય યો મે ચિત્તં વા ખિપેય્ય હદયં વા ફાલેય્ય પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપેય્ય. અપિ ચ ત્વં, આવુસો, પુચ્છ યદાકઙ્ખસી’’તિ. અથ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૧૮૩.‘‘કિં સૂધ વિત્તં પુરિસસ્સ સેટ્ઠં, કિં સુ સુચિણ્ણં સુખમાવહાતિ;
કિં સુ [કિં સૂ (સી॰)] હવે સાદુતરં રસાનં, કથં જીવિં જીવિતમાહુ સેટ્ઠં’’.

१८४.“सद्धीध वित्तं पुरिसस्स सेट्ठं, धम्मो सुचिण्णो सुखमावहाति;
सच्चं हवे सादुतरं रसानं, पञ्ञाजीविं जीवितमाहु सेट्ठं”.

१८५.“कथं सु तरति ओघं, कथं सु तरति अण्णवं;
कथं सु दुक्खमच्चेति, कथं सु परिसुज्झति”.

१८६.“सद्धा तरति ओघं, अप्पमादेन अण्णवं;
वीरियेन [विरियेन (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)] दुक्खमच्चेति, पञ्ञाय परिसुज्झति”.

१८७.“कथं सु लभते पञ्ञं, कथं सु विन्दते धनं;
कथं सु कित्तिं पप्पोति, कथं मित्तानि गन्थति;
अस्मा लोका परं लोकं, कथं पेच्च न सोचति”.

१८८.“सद्दहानो अरहतं, धम्मं निब्बानपत्तिया;
सुस्सूसं [सुस्सूसा (सी॰ पी॰)] लभते पञ्ञं, अप्पमत्तो विचक्खणो.

१८९.“पतिरूपकारी धुरवा, उट्ठाता विन्दते धनं;
सच्चेन कित्तिं पप्पोति, ददं मित्तानि गन्थति.

१९०.“यस्सेते चतुरो धम्मा, सद्धस्स घरमेसिनो;
सच्चं धम्मो [दमो (?)] धिति चागो, स वे पेच्च न सोचति.

१९१.“इङ्घ अञ्ञेपि पुच्छस्सु, पुथू समणब्राह्मणे;
यदि सच्चा दमा चागा, खन्त्या भिय्योध विज्जति”.

१९२.“कथं नु दानि पुच्छेय्यं, पुथू समणब्राह्मणे;
योहं [सोहं (सी॰ पी॰)] अज्ज पजानामि, यो अत्थो सम्परायिको.

१९३.“अत्थाय वत मे बुद्धो, वासायाळविमागमा;
योहं [अट्ठिन्हारुहि संयुत्तो (स्या॰ क॰)] अज्ज पजानामि, यत्थ दिन्नं महप्फलं.

१९४.“सो अहं विचरिस्सामि, गामा गामं पुरा पुरं;
नमस्समानो सम्बुद्धं, धम्मस्स च सुधम्मत”न्ति.

आळवकसुत्तं दसमं निट्ठितं.

११. विजयसुत्तं

१९५.चरं वा यदि वा तिट्ठं, निसिन्नो उद वा सयं;
सम्मिञ्जेति पसारेति, एसा कायस्स इञ्जना.

૧૯૬.અટ્ઠિનહારુસંયુત્તો, તચમંસાવલેપનો;
છવિયા કાયો પટિચ્છન્નો, યથાભૂતં ન દિસ્સતિ.

૧૯૭.અન્તપૂરો ઉદરપૂરો, યકનપેળસ્સ [યકપેળસ્સ (સી॰ સ્યા॰)] વત્થિનો;
હદયસ્સ પપ્ફાસસ્સ, વક્કસ્સ પિહકસ્સ ચ.

૧૯૮.સિઙ્ઘાણિકાય ખેળસ્સ, સેદસ્સ ચ મેદસ્સ ચ;
લોહિતસ્સ લસિકાય, પિત્તસ્સ ચ વસાય ચ.

૧૯૯.અથસ્સ નવહિ સોતેહિ, અસુચી સવતિ સબ્બદા;
અક્ખિમ્હા અક્ખિગૂથકો, કણ્ણમ્હા કણ્ણગૂથકો.

૨૦૦.સિઙ્ઘાણિકા ચ નાસતો, મુખેન વમતેકદા;
પિત્તં સેમ્હઞ્ચ વમતિ, કાયમ્હા સેદજલ્લિકા.

૨૦૧.અથસ્સ સુસિરં સીસં, મત્થલુઙ્ગસ્સ પૂરિતં;
સુભતો નં મઞ્ઞતિ, બાલો અવિજ્જાય પુરક્ખતો.

૨૦૨.યદા ચ સો મતો સેતિ, ઉદ્ધુમાતો વિનીલકો;
અપવિદ્ધો સુસાનસ્મિં, અનપેક્ખા હોન્તિ ઞાતયો.

૨૦૩.ખાદન્તિ નં સુવાના [સુપાણા (પી॰)] ચ, સિઙ્ગાલા [સિગાલા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વકા કિમી;
કાકા ગિજ્ઝા ચ ખાદન્તિ, યે ચઞ્ઞે સન્તિ પાણિનો.

૨૦૪.સુત્વાન બુદ્ધવચનં, ભિક્ખુ પઞ્ઞાણવા ઇધ;
સો ખો નં પરિજાનાતિ, યથાભૂતઞ્હિ પસ્સતિ.

૨૦૫.યથા ઇદં તથા એતં, યથા એતં તથા ઇદં;
અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, કાયે છન્દં વિરાજયે.

૨૦૬.છન્દરાગવિરત્તો સો, ભિક્ખુ પઞ્ઞાણવા ઇધ;
અજ્ઝગા અમતં સન્તિં, નિબ્બાનં પદમચ્ચુતં.

૨૦૭.દ્વિપાદકોયં [દિપાદકોયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] અસુચિ, દુગ્ગન્ધો પરિહારતિ [પરિહીરતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
નાનાકુણપપરિપૂરો, વિસ્સવન્તો તતો તતો.

૨૦૮.એતાદિસેન કાયેન, યો મઞ્ઞે ઉણ્ણમેતવે [ઉન્નમેતવે (?)];
પરં વા અવજાનેય્ય, કિમઞ્ઞત્ર અદસ્સનાતિ.

વિજયસુત્તં એકાદસમં નિટ્ઠિતં.

૧૨. મુનિસુત્તં

૨૦૯.સન્થવાતો [સન્ધવતો (ક॰)] ભયં જાતં, નિકેતા જાયતે રજો;
અનિકેતમસન્થવં, એતં વે મુનિદસ્સનં.

૨૧૦.યો જાતમુચ્છિજ્જ ન રોપયેય્ય, જાયન્તમસ્સ નાનુપ્પવેચ્છે;
તમાહુ એકં મુનિનં ચરન્તં, અદ્દક્ખિ સો સન્તિપદં મહેસિ.

૨૧૧.સઙ્ખાય વત્થૂનિ પમાય [પહાય (ક॰ સી॰ ક॰), સમાય (ક॰) પ + મી + ત્વા = પમાય, યથા નિસ્સાયાતિપદં] બીજં, સિનેહમસ્સ નાનુપ્પવેચ્છે;
સ વે મુની જાતિખયન્તદસ્સી, તક્કં પહાય ન ઉપેતિ સઙ્ખં.

૨૧૨.અઞ્ઞાય સબ્બાનિ નિવેસનાનિ, અનિકામયં અઞ્ઞતરમ્પિ તેસં;
સ વે મુની વીતગેધો અગિદ્ધો, નાયૂહતી પારગતો હિ હોતિ.

૨૧૩.સબ્બાભિભું સબ્બવિદું સુમેધં, સબ્બેસુ ધમ્મેસુ અનૂપલિત્તં;
સબ્બઞ્જહં તણ્હક્ખયે વિમુત્તં, તં વાપિ ધીરા મુનિ [મુનિં (સી॰ પી॰)] વેદયન્તિ.

૨૧૪.પઞ્ઞાબલં સીલવતૂપપન્નં, સમાહિતં ઝાનરતં સતીમં;
સઙ્ગા પમુત્તં અખિલં અનાસવં, તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૧૫.એકં ચરન્તં મુનિમપ્પમત્તં, નિન્દાપસંસાસુ અવેધમાનં;
સીહંવ સદ્દેસુ અસન્તસન્તં, વાતંવ જાલમ્હિ અસજ્જમાનં;
પદ્મંવ [પદુમંવ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] તોયેન અલિપ્પમાનં [અલિમ્પમાનં (સ્યા॰ ક॰)],
નેતારમઞ્ઞેસમનઞ્ઞનેય્યં;
તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૧૬.યો ઓગહણે થમ્ભોરિવાભિજાયતિ, યસ્મિં પરે વાચાપરિયન્તં [વાચં પરિયન્તં (ક॰)] વદન્તિ;
તં વીતરાગં સુસમાહિતિન્દ્રિયં, તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૧૭.યો વે ઠિતત્તો તસરંવ ઉજ્જુ, જિગુચ્છતિ કમ્મેહિ પાપકેહિ;
વીમંસમાનો વિસમં સમઞ્ચ, તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૧૮.યો સઞ્ઞતત્તો ન કરોતિ પાપં, દહરો મજ્ઝિમો ચ મુનિ [દહરો ચ મજ્ઝો ચ મુની (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] યતત્તો;
અરોસનેય્યો ન સો રોસેતિ કઞ્ચિ [ન રોસેતિ (સ્યા॰)], તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૧૯.યદગ્ગતો મજ્ઝતો સેસતો વા, પિણ્ડં લભેથ પરદત્તૂપજીવી;

નાલં થુતું નોપિ નિપચ્ચવાદી, તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૨૦મુનિં ચરન્તં વિરતં મેથુનસ્મા, યો યોબ્બને નોપનિબજ્ઝતે ક્વચિ;
મદપ્પમાદા વિરતં વિપ્પમુત્તં, તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૨૧અઞ્ઞાય લોકં પરમત્થદસ્સિં, ઓઘં સમુદ્દં અતિતરિય તાદિં;
તં છિન્નગન્થં અસિતં અનાસવં, તં વાપિ ધીરા મુનિ વેદયન્તિ.

૨૨૨અસમા ઉભો દૂરવિહારવુત્તિનો, ગિહી [ગિહિ (ક॰)] દારપોસી અમમો ચ સુબ્બતો;
પરપાણરોધાય ગિહી અસઞ્ઞતો, નિચ્ચં મુની રક્ખતિ પાણિને [પાણિનો (સી॰)] યતો.

૨૨૩સિખી યથા નીલગીવો [નીલગિવો (સ્યા॰)] વિહઙ્ગમો, હંસસ્સ નોપેતિ જવં કુદાચનં;
એવં ગિહી નાનુકરોતિ ભિક્ખુનો, મુનિનો વિવિત્તસ્સ વનમ્હિ ઝાયતોતિ.

મુનિસુત્તં દ્વાદસમં નિટ્ઠિતં.ઉરગવગ્ગો પઠમો નિટ્ઠિતો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઉરગો ધનિયો ચેવ, વિસાણઞ્ચ તથા કસિ;
ચુન્દો પરાભવો ચેવ, વસલો મેત્તભાવના.

સાતાગિરો આળવકો, વિજયો ચ તથા મુનિ;
દ્વાદસેતાનિ સુત્તાનિ, ઉરગવગ્ગોતિ વુચ્ચતીતિ.

૨. ચૂળવગ્ગો

૧. રતનસુત્તં

૨૨૪.યાનીધ ભૂતાનિ સમાગતાનિ, ભુમ્માનિ [ભૂમાનિ (ક॰)] વા યાનિ વ અન્તલિક્ખે;
સબ્બેવ ભૂતા સુમના ભવન્તુ, અથોપિ સક્કચ્ચ સુણન્તુ ભાસિતં.

૨૨૫.તસ્મા હિ ભૂતા નિસામેથ સબ્બે, મેત્તં કરોથ માનુસિયા પજાય;
દિવા ચ રત્તો ચ હરન્તિ યે બલિં, તસ્મા હિ ને રક્ખથ અપ્પમત્તા.

૨૨૬.યં કિઞ્ચિ વિત્તં ઇધ વા હુરં વા, સગ્ગેસુ વા યં રતનં પણીતં;
ન નો સમં અત્થિ તથાગતેન, ઇદમ્પિ બુદ્ધે રતનં પણીતં;
એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૨૭.ખયં વિરાગં અમતં પણીતં, યદજ્ઝગા સક્યમુની સમાહિતો;
ન તેન ધમ્મેન સમત્થિ કિઞ્ચિ, ઇદમ્પિ ધમ્મે રતનં પણીતં;
એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૨૮.યં બુદ્ધસેટ્ઠો પરિવણ્ણયી સુચિં, સમાધિમાનન્તરિકઞ્ઞમાહુ;
સમાધિના તેન સમો ન વિજ્જતિ, ઇદમ્પિ ધમ્મે રતનં પણીતં;
એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૨૯.યે પુગ્ગલા અટ્ઠ સતં પસત્થા, ચત્તારિ એતાનિ યુગાનિ હોન્તિ;
તે દક્ખિણેય્યા સુગતસ્સ સાવકા, એતેસુ દિન્નાનિ મહપ્ફલાનિ;
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૦.યે સુપ્પયુત્તા મનસા દળ્હેન, નિક્કામિનો ગોતમસાસનમ્હિ;
તે પત્તિપત્તા અમતં વિગય્હ, લદ્ધા મુધા નિબ્બુતિં [નિબ્બુતિ (ક॰)] ભુઞ્જમાના;
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૧.યથિન્દખીલો પથવિસ્સિતો [પદવિસ્સિતો (ક॰ સી॰), પઠવિં સિતો (ક॰ સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સિયા,
ચતુબ્ભિ વાતેહિ અસમ્પકમ્પિયો;
તથૂપમં સપ્પુરિસં વદામિ, યો અરિયસચ્ચાનિ અવેચ્ચ પસ્સતિ;
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૨.યે અરિયસચ્ચાનિ વિભાવયન્તિ, ગમ્ભીરપઞ્ઞેન સુદેસિતાનિ;
કિઞ્ચાપિ તે હોન્તિ ભુસં પમત્તા, ન તે ભવં અટ્ઠમમાદિયન્તિ;
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૩.સહાવસ્સ દસ્સનસમ્પદાય [સહાવસદ્દસ્સનસમ્પદાય (ક॰)], તયસ્સુ ધમ્મા જહિતા ભવન્તિ;
સક્કાયદિટ્ઠિ વિચિકિચ્છિતઞ્ચ, સીલબ્બતં વાપિ યદત્થિ કિઞ્ચિ.

૨૩૪.ચતૂહપાયેહિ ચ વિપ્પમુત્તો, છચ્ચાભિઠાનાનિ [છ ચાભિઠાનાનિ (સી॰ સ્યા॰)] ભબ્બ કાતું [અભબ્બો કાતું (સી॰)];
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૫.કિઞ્ચાપિ સો કમ્મ [કમ્મં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] કરોતિ પાપકં, કાયેન વાચા ઉદ ચેતસા વા;
અભબ્બ [અભબ્બો (બહૂસુ)] સો તસ્સ પટિચ્છદાય [પટિચ્છાદાય (સી॰)], અભબ્બતા દિટ્ઠપદસ્સ વુત્તા;
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૬.વનપ્પગુમ્બે યથ [યથા (સી॰ સ્યા॰)] ફુસ્સિતગ્ગે, ગિમ્હાનમાસે પઠમસ્મિં [પઠમસ્મિ (?)] ગિમ્હે;
તથૂપમં ધમ્મવરં અદેસયિ [અદેસયી (સી॰)], નિબ્બાનગામિં પરમં હિતાય;
ઇદમ્પિ બુદ્ધે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૭.વરો વરઞ્ઞૂ વરદો વરાહરો, અનુત્તરો ધમ્મવરં અદેસયિ;
ઇદમ્પિ બુદ્ધે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૮.ખીણં પુરાણં નવ નત્થિ સમ્ભવં, વિરત્તચિત્તાયતિકે ભવસ્મિં;
તે ખીણબીજા અવિરૂળ્હિછન્દા, નિબ્બન્તિ ધીરા યથાયં [યથયં (ક॰)] પદીપો;
ઇદમ્પિ સઙ્ઘે રતનં પણીતં, એતેન સચ્ચેન સુવત્થિ હોતુ.

૨૩૯.યાનીધ ભૂતાનિ સમાગતાનિ, ભુમ્માનિ વા યાનિ વ અન્તલિક્ખે;
તથાગતં દેવમનુસ્સપૂજિતં, બુદ્ધં નમસ્સામ સુવત્થિ હોતુ.

૨૪૦.યાનીધ ભૂતાનિ સમાગતાનિ, ભુમ્માનિ વા યાનિ વ અન્તલિક્ખે;
તથાગતં દેવમનુસ્સપૂજિતં, ધમ્મં નમસ્સામ સુવત્થિ હોતુ.

૨૪૧.યાનીધ ભૂતાનિ સમાગતાનિ, ભુમ્માનિ વા યાનિ વ અન્તલિક્ખે;
તથાગતં દેવમનુસ્સપૂજિતં, સઙ્ઘં નમસ્સામ સુવત્થિ હોતૂતિ.

રતનસુત્તં પઠમં નિટ્ઠિતં.

૨. આમગન્ધસુત્તં

૨૪૨.‘‘સામાકચિઙ્ગૂલકચીનકાનિ ચ, પત્તપ્ફલં મૂલફલં ગવિપ્ફલં;
ધમ્મેન લદ્ધં સતમસ્નમાના [સતમસમાના (સી॰ પી॰), સતમસ્સમાના (સ્યા॰ કં॰)], ન કામકામા અલિકં ભણન્તિ.

૨૪૩.‘‘યદસ્નમાનો સુકતં સુનિટ્ઠિતં, પરેહિ દિન્નં પયતં પણીતં;

સાલીનમન્નં પરિભુઞ્જમાનો, સો ભુઞ્જસી કસ્સપ આમગન્ધં.

૨૪૪.“ન આમગન્ધો મમ કપ્પતીતિ, ઇચ્ચેવ ત્વં ભાસસિ બ્રહ્મબન્ધુ;
સાલીનમન્નં પરિભુઞ્જમાનો, સકુન્તમંસેહિ સુસઙ્ખતેહિ;
પુચ્છામિ તં કસ્સપ એતમત્થં, કથં પકારો તવ આમગન્ધો”.

૨૪૫.“પાણાતિપાતો વધછેદબન્ધનં, થેય્યં મુસાવાદો નિકતિવઞ્ચનાનિ ચ;
અજ્ઝેનકુત્તં [અજ્ઝેન કુજ્જં (સી॰ પી॰)] પરદારસેવના, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૪૬.“યે ઇધ કામેસુ અસઞ્ઞતા જના, રસેસુ ગિદ્ધા અસુચિભાવમસ્સિતા [અસુચીકમિસ્સિતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
નત્થિકદિટ્ઠી વિસમા દુરન્નયા, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૪૭.“યે લૂખસા દારુણા પિટ્ઠિમંસિકા [યે લૂખરસા દારુણા પરપિટ્ઠિમંસિકા (ક॰)], મિત્તદ્દુનો નિક્કરુણાતિમાનિનો;
અદાનસીલા ન ચ દેન્તિ કસ્સચિ, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૪૮.“કોધો મદો થમ્ભો પચ્ચુપટ્ઠાપના [પચ્ચુટ્ઠાપના ચ (સી॰ સ્યા॰), પચ્ચુટ્ઠાપના (પી॰)], માયા ઉસૂયા ભસ્સસમુસ્સયો ચ;
માનાતિમાનો ચ અસબ્ભિ સન્થવો, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૪૯.“યે પાપસીલા ઇણઘાતસૂચકા, વોહારકૂટા ઇધ પાટિરૂપિકા [પાતિરૂપિકા (?)];
નરાધમા યેધ કરોન્તિ કિબ્બિસં, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૫૦.“યે ઇધ પાણેસુ અસઞ્ઞતા જના, પરેસમાદાય વિહેસમુય્યુતા;
દુસ્સીલલુદ્દા ફરુસા અનાદરા, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૫૧.“એતેસુ ગિદ્ધા વિરુદ્ધાતિપાતિનો, નિચ્ચુય્યુતા પેચ્ચ તમં વજન્તિ યે;
પતન્તિ સત્તા નિરયં અવંસિરા, એસામગન્ધો ન હિ મંસભોજનં.

૨૫૨.“ન મચ્છમંસાનમનાસકત્તં [ન મચ્છમંસં ન અનાસકત્તં (સી॰ અટ્ઠ મૂલપાઠો), ન મંચ્છમંસાનાનાસકત્તં (સ્યા॰ ક॰)], ન નગ્ગિયં ન મુણ્ડિયં જટાજલ્લં;
ખરાજિનાનિ નાગ્ગિહુત્તસ્સુપસેવના, યે વાપિ લોકે અમરા બહૂ તપા;
મન્તાહુતી યઞ્ઞમુતૂપસેવના, સોધેન્તિ મચ્ચં અવિતિણ્ણકઙ્ખં.

૨૫૩.“યો તેસુ [સોતેસુ (સી॰ પી॰)] ગુત્તો વિદિતિન્દ્રિયો ચરે, ધમ્મે ઠિતો અજ્જવમદ્દવે રતો;
સઙ્ગાતિગો સબ્બદુક્ખપ્પહીનો, ન લિપ્પતિ [ન લિમ્પતિ (સ્યા॰ કં ક॰)] દિટ્ઠસુતેસુ ધીરો”.

૨૫૪ઇચ્ચેતમત્થં ભગવા પુનપ્પુનં, અક્ખાસિ નં [તં (સી॰ પી॰)] વેદયિ મન્તપારગૂ;

चित्राहि गाथाहि मुनी पकासयि, निरामगन्धो असितो दुरन्नयो.

२५५.सुत्वान बुद्धस्स सुभासितं पदं, निरामगन्धं सब्बदुक्खप्पनूदनं;
नीचमनो वन्दि तथागतस्स, तत्थेव पब्बज्जमरोचयित्थाति.

आमगन्धसुत्तं दुतियं निट्ठितं.

३. हिरिसुत्तं

२५६.हिरिं तरन्तं विजिगुच्छमानं, तवाहमस्मि [सखाहमस्मि (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)] इति भासमानं;
सय्हानि कम्मानि अनादियन्तं, नेसो ममन्ति इति नं विजञ्ञा.

२५७.अनन्वयं [अत्थन्वयं (क॰)] पियं वाचं, यो मित्तेसु पकुब्बति;
अकरोन्तं भासमानं, परिजानन्ति पण्डिता.

२५८.न सो मित्तो यो सदा अप्पमत्तो, भेदासङ्की रन्धमेवानुपस्सी;
यस्मिञ्च सेति उरसीव पुत्तो, स वे मित्तो यो परेहि अभेज्जो.

२५९.पामुज्जकरणं ठानं, पसंसावहनं सुखं;
फलानिसंसो भावेति, वहन्तो पोरिसं धुरं.

२६०.पविवेकरसं पित्वा, रसं उपसमस्स च;
निद्दरो होति निप्पापो, धम्मपीतिरसं पिवन्ति.

हिरिसुत्तं ततियं निट्ठितं.

४. मङ्गलसुत्तं

एवं मे सुतं – एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे. अथ खो अञ्ञतरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि. एकमन्तं ठिता खो सा देवता भगवन्तं गाथाय अज्झभासि –

२६१.''बहू देवा मनुस्सा च, मङ्गलानि अचिन्तयुं;
आकङ्खमाना सोत्थानं, ब्रूहि मङ्गलमुत्तमं''.

२६२.''असेवना च बालानं, पण्डितानञ्च सेवना;
पूजा च पूजनेय्यानं [पूजनीयानं (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)], एतं मङ्गलमुत्तमं.

२६३.''पतिरूपदेसवासो च, पुब्बे च कतपुञ्ञता;

અત્તસમ્માપણિધિ [અત્તસમ્માપણીધી (કત્થચિ)] ચ, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૬૪.“બાહુસચ્ચઞ્ચ સિપ્પઞ્ચ, વિનયો ચ સુસિક્ખિતો;
સુભાસિતા ચ યા વાચા, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૬૫.“માતાપિતુ ઉપટ્ઠાનં, પુત્તદારસ્સ સઙ્ગહો;
અનાકુલા ચ કમ્મન્તા, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૬૬.“દાનઞ્ચ ધમ્મચરિયા ચ, ઞાતકાનઞ્ચ સઙ્ગહો;
અનવજ્જાનિ કમ્માનિ, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૬૭.“આરતી વિરતી પાપા, મજ્જપાના ચ સંયમો;
અપ્પમાદો ચ ધમ્મેસુ, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૬૮.“ગારવો ચ નિવાતો ચ, સન્તુટ્ઠિ ચ કતઞ્ઞુતા;
કાલેન ધમ્મસ્સવનં [ધમ્મસવણં (કત્થચિ), ધમ્મસવનં (સી॰ ક॰)], એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૬૯.“ખન્તી ચ સોવચસ્સતા, સમણાનઞ્ચ દસ્સનં;
કાલેન ધમ્મસાકચ્છા, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૭૦.“તપો ચ બ્રહ્મચરિયઞ્ચ, અરિયસચ્ચાન દસ્સનં;
નિબ્બાનસચ્છિકિરિયા ચ, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૭૧.“ફુટ્ઠસ્સ લોકધમ્મેહિ, ચિત્તં યસ્સ ન કમ્પતિ;
અસોકં વિરજં ખેમં, એતં મઙ્ગલમુત્તમં.

૨૭૨.“એતાદિસાનિ કત્વાન, સબ્બત્થમપરાજિતા;
સબ્બત્થ સોત્થિં ગચ્છન્તિ, તં તેસં મઙ્ગલમુત્તમ”ન્તિ.

મઙ્ગલસુત્તં ચતુત્થં નિટ્ઠિતં.

૫. સૂચિલોમસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ગયાયં વિહરતિ ટઙ્કિતમઞ્ચે સૂચિલોમસ્સ યક્ખસ્સ ભવને. તેન ખો પન સમયેન ખરો ચ યક્ખો સૂચિલોમો ચ યક્ખો ભગવતો અવિદૂરે અતિક્કમન્તિ. અથ ખો ખરો યક્ખો સૂચિલોમં યક્ખં એતદવોચ – “એસો સમણો”તિ. “નેસો સમણો, સમણકો એસો. યાવાહં જાનામિ [યાવ જાનામિ (સી॰ પી॰)] યદિ વા સો સમણો [યદિ વા સમણો (સ્યા॰)], યદિ વા સો સમણકો”તિ [યદિ વા સમણકોતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)].

અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો કાયં ઉપનામેસિ. અથ ખો ભગવા કાયં અપનામેસિ. અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ભાયસિ મં, સમણા''તિ? ''ન ખ્વાહં તં, આવુસો, ભાયામિ; અપિ ચ તે સપ્ફસ્સો પાપકો''તિ.

''પઞ્હં તં, સમણ, પુચ્છિસ્સામિ. સચે મે ન બ્યાકરિસ્સસિ, ચિત્તં વા તે ખિપિસ્સામિ, હદયં વા તે ફાલેસ્સામિ, પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપિસ્સામી''તિ.

''ન ખ્વાહં તં, આવુસો, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય યો મે ચિત્તં વા ખિપેય્ય હદયં વા ફાલેય્ય પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપેય્ય. અપિ ચ ત્વં, આવુસો, પુચ્છ યદાકઙ્ખસી''તિ. અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૨૭૩.''રાગો ચ દોસો ચ કુતોનિદાના, અરતી રતી લોમહંસો કુતોજા;
કુતો સમુટ્ઠાય મનોવિતક્કા, કુમારકા ધઙ્કમિવોસ્સજન્તિ''.

૨૭૪.''રાગો ચ દોસો ચ ઇતોનિદાના, અરતી રતી લોમહંસો ઇતોજા;
ઇતો સમુટ્ઠાય મનોવિતક્કા, કુમારકા ધઙ્કમિવોસ્સજન્તિ.

૨૭૪.''સ્નેહજા અત્તસમ્ભૂતા, નિગ્રોધસ્સેવ ખન્ધજા;
પુથૂ વિસત્તા કામેસુ, માલુવાવ વિતતાવને.

૨૭૫.''યે નં પજાનન્તિ યતોનિદાનં, તે નં વિનોદેન્તિ સુણોહિ યક્ખ;
તે દુત્તરં ઓઘમિમં તરન્તિ, અતિણ્ણપુબ્બં અપુનબ્ભવાયા''તિ.

સૂચિલોમસુત્તં પઞ્ચમં નિટ્ઠિતં.

૬. ધમ્મચરિયસુત્તં

૨૭૬.ધમ્મચરિયં બ્રહ્મચરિયં, એતદાહુ વસુત્તમં;
પબ્બજિતોપિ ચે હોતિ, અગારા અનગારિયં.

૨૭૭.સો ચે મુખરજાતિકો, વિહેસાભિરતો મગો;
જીવિતં તસ્સ પાપિયો, રજં વડ્ઢેતિ અત્તનો.

૨૭૮.કલહાભિરતો ભિક્ખુ, મોહધમ્મેન આવુતો;
અક્ખાતમ્પિ ન જાનાતિ, ધમ્મં બુદ્ધેન દેસિતં.

૨૭૯.વિહેસં ભાવિતત્તાનં, અવિજ્જાય પુરક્ખતો;
સંકિલેસં ન જાનાતિ, મગ્ગં નિરયગામિનં.

૨૮૦.વિનિપાતં સમાપન્નો, ગબ્ભા ગબ્ભં તમા તમં;

સ વે તાદિસકો ભિક્ખુ, પેચ્ચ દુક્ખં નિગચ્છતિ.

૨૮૧. ગૂથકૂપો યથા અસ્સ, સમ્પુણ્ણો ગણવસ્સિકો;
યો ચ એવરૂપો અસ્સ, દુબ્બિસોધો હિ સાઙ્ગણો.

૨૮૨. યં એવરૂપં જાનાથ, ભિક્ખવો ગેહનિસ્સિતં;
પાપિચ્છં પાપસઙ્કપ્પં, પાપઆચારગોચરં.

૨૮૩. સબ્બે સમગ્ગા હુત્વાન, અભિનિબ્બજ્જિયાથ [અભિનિબ્બજ્જયાથ (સી॰ પી॰ અ॰ નિ॰ ૮.૧૦)] નં;
કારણ્ડવં [કારણ્ડં વ (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૮.૧૦] નિદ્ધમથ, કસમ્બું અપકસ્સથ [અવકસ્સથ (સી॰ સ્યા॰ ક॰)].

૨૮૪. તતો પલાપે [પલાસે (ક॰)] વાહેથ, અસ્સમણે સમણમાનિને;
નિદ્ધમિત્વાન પાપિચ્છે, પાપઆચારગોચરે.

૨૮૫. સુદ્ધા સુદ્ધેહિ સંવાસં, કપ્પયવ્હો પતિસ્સતા;
તતો સમગ્ગા નિપકા, દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સથાતિ.

ધમ્મચરિયસુત્તં [કપિલસુત્તં (અટ્ઠ॰)] છટ્ઠં નિટ્ઠિતં.

૭. બ્રાહ્મણધમ્મિકસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા કોસલકા બ્રાહ્મણમહાસાલા જિણ્ણા વુડ્ઢા મહલ્લકા અદ્ધગતા વયોઅનુપ્પત્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે બ્રાહ્મણમહાસાલા ભગવન્તં એતદવોચું – ''સન્દિસ્સન્તિ નુ ખો, ભો ગોતમ, એતરહિ બ્રાહ્મણા પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં બ્રાહ્મણધમ્મે''તિ? ''ન ખો, બ્રાહ્મણા, સન્દિસ્સન્તિ એતરહિ બ્રાહ્મણા પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં બ્રાહ્મણધમ્મે''તિ. ''સાધુ નો ભવં ગોતમો પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં બ્રાહ્મણધમ્મં ભાસતુ, સચે ભોતો ગોતમસ્સ અગરૂ''તિ. ''તેન હિ, બ્રાહ્મણા, સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ, ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભો''તિ ખો તે બ્રાહ્મણમહાસાલા ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

૨૮૬. ''ઇસયો પુબ્બકા આસું, સઞ્ઞતત્તા તપસ્સિનો;
પઞ્ચ કામગુણે હિત્વા, અત્તદત્થમચારિસું.

૨૮૭. ''ન પસૂ બ્રાહ્મણાનાસું, ન હિરઞ્ઞં ન ધાનિયં;
સજ્ઝાયધનધઞ્ઞાસું, બ્રહ્મં નિધિમપાલયું.

૨૮૮. ''યં નેસં પકતં આસિ, દ્વારભત્તં ઉપટ્ઠિતં;
સદ્ધાપકતમેસાનં, દાતવે તદમઞ્ઞિસું.

૨૮૯.‘‘નાનારત્તેહિ વત્થેહિ, સયનેહાવસથેહિ ચ;
ફીતા જનપદા રટ્ઠા, તે નમસ્સિંસુ બ્રાહ્મણે.

૨૯૦.‘‘અવજ્ઝા બ્રાહ્મણા આસું, અજેય્યા ધમ્મરક્ખિતા;
ન ને કોચિ નિવારેસિ, કુલદ્વારેસુ સબ્બસો.

૨૯૧.‘‘અટ્ઠચત્તાલીસં વસ્સાનિ, (કોમાર) બ્રહ્મચરિયં ચરિંસુ તે;
વિજ્જાચરણપરિયેટ્ઠિં, અચરું બ્રાહ્મણા પુરે.

૨૯૨.‘‘ન બ્રાહ્મણા અઞ્ઞમગમું, નપિ ભરિયં કિણિંસુ તે;
સમ્પિયેનેવ સંવાસં, સઙ્ગન્ત્વા સમરોચયું.

૨૯૩.‘‘અઞ્ઞત્ર તમ્હા સમયા, ઉતુવેરમણિં પતિ;
અન્તરા મેથુનં ધમ્મં, નાસ્સુ ગચ્છન્તિ બ્રાહ્મણા.

૨૯૪.‘‘બ્રહ્મચરિયઞ્ચ સીલઞ્ચ, અજ્જવં મદ્દવં તપં;
સોરચ્ચં અવિહિંસઞ્ચ, ખન્તિઞ્ચાપિ અવણ્ણયું.

૨૯૫.‘‘યો નેસં પરમો આસિ, બ્રહ્મા દળ્હપરક્કમો;
સ વાપિ મેથુનં ધમ્મં, સુપિનન્તેપિ નાગમા.

૨૯૬.‘‘તસ્સ વત્તમનુસિક્ખન્તા, ઇધેકે વિઞ્ઞુજાતિકા;
બ્રહ્મચરિયઞ્ચ સીલઞ્ચ, ખન્તિઞ્ચાપિ અવણ્ણયું.

૨૯૭.‘‘તણ્ડુલં સયનં વત્થં, સપ્પિતેલઞ્ચ યાચિય;
ધમ્મેન સમોધાનેત્વા, તતો યઞ્ઞમકપ્પયું.

૨૯૮.‘‘ઉપટ્ઠિતસ્મિં યઞ્ઞસ્મિં, નાસ્સુ ગાવો હનિંસુ તે;
યથા માતા પિતા ભાતા, અઞ્ઞે વાપિ ચ ઞાતકા;
ગાવો નો પરમા મિત્તા, યાસુ જાયન્તિ ઓસધા.

૨૯૯.‘‘અન્નદા બલદા ચેતા, વણ્ણદા સુખદા તથા [સુખદા ચ તા (ક॰)];
એતમત્થવસં ઞત્વા, નાસ્સુ ગાવો હનિંસુ તે.

૩૦૦.‘‘સુખુમાલા મહાકાયા, વણ્ણવન્તો યસસ્સિનો;
બ્રાહ્મણા સેહિ ધમ્મેહિ, કિચ્ચાકિચ્ચેસુ ઉસ્સુકા;
યાવ લોકે અવત્તિંસુ, સુખમેધિત્થયં પજા.

૩૦૧.‘‘તેસં આસિ વિપલ્લાસો, દિસ્વાન અણુતો અણું;

રાજિનો ચ વિયાકારં, નારિયો સમલઙ્કતા.

૩૦૨.“રથે ચાજઞ્ઞસંયુત્તે, સુકતે ચિત્તસિબ્બને;
નિવેસને નિવેસે ચ, વિભત્તે ભાગસો મિતે.

૩૦૩.“ગોમણ્ડલપરિબ્યૂળ્હં, નારીવરગણાયુતં;
ઉળારં માનુસં ભોગં, અભિજ્ઝાયિંસુ બ્રાહ્મણા.

૩૦૪.“તે તત્થ મન્તે ગન્થેત્વા, ઓક્કાકં તદુપાગમું;
પહૂતધનધઞ્ઞોસિ , યજસ્સુ બહુ તે વિત્તં;
યજસ્સુ બહુ તે ધનં.

૩૦૫.“તતો ચ રાજા સઞ્ઞત્તો, બ્રાહ્મણેહિ રથેસભો;
અસ્સમેધં પુરિસમેધં, સમ્માપાસં વાજપેય્યં નિરગ્ગળં;
એતે યાગે યજિત્વાન, બ્રાહ્મણાનમદા ધનં.

૩૦૬.“ગાવો સયનઞ્ચ વત્થઞ્ચ, નારિયો સમલઙ્કતા;
રથે ચાજઞ્ઞસંયુત્તે, સુકતે ચિત્તસિબ્બને.

૩૦૭.“નિવેસનાનિ રમ્માનિ, સુવિભત્તાનિ ભાગસો;
નાનાધઞ્ઞસ્સ પૂરેત્વા, બ્રાહ્મણાનમદા ધનં.

૩૦૮.“તે ચ તત્થ ધનં લદ્ધા, સન્નિધિં સમરોચયું;
તેસં ઇચ્છાવતિણ્ણાનં, ભિય્યો તણ્હા પવડ્ઢથ;
તે તત્થ મન્તે ગન્થેત્વા, ઓક્કાકં પુનમુપાગમું.

૩૦૯.“યથા આપો ચ પથવી ચ, હિરઞ્ઞં ધનધાનિયં;
એવં ગાવો મનુસ્સાનં, પરિક્ખારો સો હિ પાણિનં;
યજસ્સુ બહુ તે વિત્તં, યજસ્સુ બહુ તે ધનં.

૩૧૦.“તતો ચ રાજા સઞ્ઞત્તો, બ્રાહ્મણેહિ રથેસભો;
નેકા સતસહસ્સિયો, ગાવો યઞ્ઞે અઘાતયિ.

૩૧૧.“ન પાદા ન વિસાણેન, નાસ્સુ હિંસન્તિ કેનચિ;
ગાવો એળકસમાના, સોરતા કુમ્ભદૂહના;
તા વિસાણે ગહેત્વાન, રાજા સત્થેન ઘાતયિ.

૩૧૨.“તતો દેવા પિતરો ચ [તતો ચ દેવા પિતરો (સી॰ સ્યા॰)], ઇન્દો અસુરરક્ખસા;
અધમ્મો ઇતિ પક્કન્દું, યં સત્થં નિપતી ગવે.

૩૧૩."તયો રોગા પુરે આસું, ઇચ્છા અનસનં જરા;
પસૂનઞ્ચ સમારમ્ભા, અટ્ઠાનવુતિમાગમું.

૩૧૪."એસો અધમ્મો દણ્ડાનં, ઓક્કન્તો પુરાણો અહુ;
અદૂસિકાયો હઞ્ઞન્તિ, ધમ્મા ધંસન્તિ [ધંસેન્તિ (સી॰ પી॰)] યાજકા.

૩૧૫."એવમેસો અણુધમ્મો, પોરાણો વિઞ્ઞુગરહિતો;
યત્થ એદિસકં પસ્સતિ, યાજકં ગરહતી [ગરહી (ક॰)] જનો.

૩૧૬."એવં ધમ્મે વિયાપન્ને, વિભિન્ના સુદ્દવેસ્સિકા;
પુથૂ વિભિન્ના ખત્તિયા, પતિં ભરિયાવમઞ્ઞથ.

૩૧૭."ખત્તિયા બ્રહ્મબન્ધૂ ચ, યે ચઞ્ઞે ગોત્તરક્ખિતા;
જાતિવાદં નિરંકત્વા [નિરાકત્વા (?) યથા અનિરાકતજ્ઝાનોતિ], કામાનં વસમન્વગુ''ન્તિ.

એવં વુત્તે, તે બ્રાહ્મણમહાસાલા ભગવન્તં એતદવોચું – "અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰ ... ઉપાસકે નો ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતે સરણં ગતે''તિ.

બ્રાહ્મણધમ્મિકસુત્તં સત્તમં નિટ્ઠિતં.

૮. નાવાસુત્તં

૩૧૮.યસ્મા હિ ધમ્મં પુરિસો વિજઞ્ઞા, ઇન્દંવ નં દેવતા પૂજયેય્ય;
સો પૂજિતો તસ્મિં પસન્નચિત્તો, બહુસ્સુતો પાતુકરોતિ ધમ્મં.

૩૧૯.તદટ્ઠિકત્વાન નિસમ્મ ધીરો, ધમ્માનુધમ્મં પટિપજ્જમાનો;
વિઞ્ઞૂ વિભાવી નિપુણો ચ હોતિ, યો તાદિસં ભજતિ અપ્પમત્તો.

૩૨૦.ખુદ્દઞ્ચ બાલં ઉપસેવમાનો, અનાગતત્થઞ્ચ ઉસૂયકઞ્ચ;
ઇધેવ ધમ્મં અવિભાવયિત્વા, અવિતિણ્ણકઙ્ખો મરણં ઉપેતિ.

૩૨૧.યથા નરો આપગમોતરિત્વા, મહોદકં સલિલં સીઘસોતં;
સો વુય્હમાનો અનુસોતગામી, કિં સો પરે સક્ખતિ તારયેતું.

૩૨૨.તથેવ ધમ્મં અવિભાવયિત્વા, બહુસ્સુતાનં અનિસામયત્થં;
સયં અજાનં અવિતિણ્ણકઙ્ખો, કિં સો પરે સક્ખતિ નિજ્ઝપેતું.

૩૨૩.યથાપિ નાવં દળ્હમારુહિત્વા, ફિયેન [પિયેન (સી॰ સ્યા॰)] રિત્તેન સમઙ્ગિભૂતો;
સો તારયે તત્થ બહૂપિ અઞ્ઞે, તત્રૂપયઞ્ઞૂ કુસલો મુતીમા [મતીમા (સ્યા॰ ક॰)].

૩૨૪.એવમ્પિ યો વેદગુ ભાવિતત્તો, બહુસ્સુતો હોતિ અવેધધમ્મો;
સો ખો પરે નિજ્ઝપયે પજાનં, સોતાવધાનૂપનિસૂપપન્ને.

૩૨૫.તસ્મા હવે સપ્પુરિસં ભજેથ, મેધાવિનઞ્ચેવ બહુસ્સુતઞ્ચ;
અઞ્ઞાય અત્થં પટિપજ્જમાનો, વિઞ્ઞાતધમ્મો સ સુખં [સો સુખં (સી॰)] લભેથાતિ.

નાવાસુત્તં અટ્ઠમં નિટ્ઠિતં.

૯. કિંસીલસુત્તં

૩૨૬.‘‘કિંસીલો કિંસમાચારો, કાનિ કમ્માનિ બ્રૂહયં;
નરો સમ્મા નિવિટ્ઠસ્સ, ઉત્તમત્થઞ્ચ પાપુણે’’.

૩૨૭.‘‘વુડ્ઢાપચાયી અનુસૂયકો સિયા, કાલઞ્ઞૂ [કાલઞ્ઞુ (સી॰ સ્યા॰)] ચસ્સ ગરૂનં [ગરૂનં (સી॰)] દસ્સનાય;
ધમ્મિં કથં એરયિતં ખણઞ્ઞૂ, સુણેય્ય સક્કચ્ચ સુભાસિતાનિ.

૩૨૮.‘‘કાલેન ગચ્છે ગરૂનં સકાસં, થમ્ભં નિરંકત્વા [નિરાકત્વા (?) નિ + આ + કર + ત્વા] નિવાતવુત્તિ;
અત્થં ધમ્મં સંયમં બ્રહ્મચરિયં, અનુસ્સરે ચેવ સમાચરે ચ.

૩૨૯.‘‘ધમ્મારામો ધમ્મરતો, ધમ્મે ઠિતો ધમ્મવિનિચ્છયઞ્ઞૂ;
નેવાચરે ધમ્મસન્દોસવાદં, તચ્છેહિ નીયેથ સુભાસિતેહિ.

૩૩૦.‘‘હસ્સં જપ્પં પરિદેવં પદોસં, માયાકતં કુહનં ગિદ્ધિ માનં;
સારમ્ભં કક્કસં કસાવઞ્ચ મુચ્છં [સારમ્ભ કક્કસ્સ કસાવ મુચ્છં (સ્યા॰ પી॰)], હિત્વા ચરે વીતમદો ઠિતત્તો.

૩૩૧.‘‘વિઞ્ઞાતસારાનિ સુભાસિતાનિ, સુતઞ્ચ વિઞ્ઞાતસમાધિસારં;
ન તસ્સ પઞ્ઞા ચ સુતઞ્ચ વડ્ઢતિ, યો સાહસો હોતિ નરો પમત્તો.

૩૩૨.‘‘ધમ્મે ચ યે અરિયપવેદિતે રતા,
અનુત્તરા તે વચસા મનસા કમ્મુના ચ;
તે સન્તિસોરચ્ચસમાધિસણ્ઠિતા,
સુતસ્સ પઞ્ઞાય ચ સારમજ્ઝગૂ’’તિ.

કિંસીલસુત્તં નવમં નિટ્ઠિતં.

૧૦. ઉટ્ઠાનસુત્તં

૩૩૩.ઉટ્ઠહથ નિસીદથ, કો અત્થો સુપિતેન વો;
આતુરાનઞ્હિ કા નિદ્દા, સલ્લવિદ્ધાન રુપ્પતં.

૩૩૪.ઉટ્ઠહથ નિસીદથ, દળ્હં સિક્ખથ સન્તિયા;
મા વો પમત્તે વિઞ્ઞાય, મચ્ચુરાજા અમોહયિત્થ વસાનુગે.

૩૩૫.યાય દેવા મનુસ્સા ચ, સિતા તિટ્ઠન્તિ અત્થિકા;
તરથેતં વિસત્તિકં, ખણો વો [ખણો વે (પી॰ ક॰)] મા ઉપચ્ચગા;
ખણાતીતા હિ સોચન્તિ, નિરયમ્હિ સમપ્પિતા.

૩૩૬.પમાદો રજો પમાદો, પમાદાનુપતિતો રજો;
અપ્પમાદેન વિજ્જાય, અબ્બહે [અબ્બૂળ્હે (સ્યા॰ પી॰), અબ્બુહે (ક॰ અટ્ઠ॰)] સલ્લમત્તનોતિ.

ઉટ્ઠાનસુત્તં દસમં નિટ્ઠિતં.

૧૧. રાહુલસુત્તં

૩૩૭.‘‘કચ્ચિ અભિણ્હસંવાસા, નાવજાનાસિ પણ્ડિતં;
ઉક્કાધારો [ઓક્કાધારો (સ્યા॰ ક॰)] મનુસ્સાનં, કચ્ચિ અપચિતો તયા’’ [તવ (સી॰ અટ્ઠ॰)].

૩૩૮.‘‘નાહં અભિણ્હસંવાસા, અવજાનામિ પણ્ડિતં;
ઉક્કાધારો મનુસ્સાનં, નિચ્ચં અપચિતો મયા’’.

૩૩૯.‘‘પઞ્ચ કામગુણે હિત્વા, પિયરૂપે મનોરમે;
સદ્ધાય ઘરા નિક્ખમ્મ, દુક્ખસ્સન્તકરો ભવ.

૩૪૦.‘‘મિત્તે ભજસ્સુ કલ્યાણે, પન્તઞ્ચ સયનાસનં;
વિવિત્તં અપ્પનિગ્ઘોસં, મત્તઞ્ઞૂ હોહિ ભોજને.

૩૪૧.‘‘ચીવરે પિણ્ડપાતે ચ, પચ્ચયે સયનાસને;
એતેસુ તણ્હં માકાસિ, મા લોકં પુનરાગમિ.

૩૪૨.‘‘સંવુતો પાતિમોક્ખસ્મિં, ઇન્દ્રિયેસુ ચ પઞ્ચસુ;
સતિ કાયગતાત્યત્થુ, નિબ્બિદાબહુલો ભવ.

૩૪૩.‘‘નિમિત્તં પરિવજ્જેહિ, સુભં રાગૂપસઞ્હિતં;
અસુભાય ચિત્તં ભાવેહિ, એકગ્ગં સુસમાહિતં.

૩૪૪.‘‘અનિમિત્તઞ્ચ ભાવેહિ, માનાનુસયમુજ્જહ;
તતો માનાભિસમયા, ઉપસન્તો ચરિસ્સતી’’તિ.

ઇત્થં સુદં ભગવા આયસ્મન્તં રાહુલં ઇમાહિ ગાથાહિ અભિણ્હં ઓવદતીતિ.

રાહુલસુત્તં એકાદસમં નિટ્ઠિતં.

૧૨. નિગ્રોધકપ્પસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા આળવિયં વિહરતિ અગ્ગાળવે ચેતિયે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ ઉપજ્ઝાયો નિગ્રોધકપ્પો નામ થેરો અગ્ગાળવે ચેતિયે અચિરપરિનિબ્બુતો હોતિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''પરિનિબ્બુતો નુ ખો મે ઉપજ્ઝાયો ઉદાહુ નો પરિનિબ્બુતો''તિ? અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇધ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – 'પરિનિબ્બુતો નુ ખો મે ઉપજ્ઝાયો, ઉદાહુ નો પરિનબ્બુતો'''તિ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ચીવરં કત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૩૪૫.''પુચ્છામ [પુચ્છામિ (ક॰)] સત્થારમનોમપઞ્ઞં, દિટ્ઠેવ ધમ્મે યો વિચિકિચ્છાનં છેત્તા;
અગ્ગાળવે કાલમકાસિ ભિક્ખુ, ઞાતો યસસ્સી અભિનિબ્બુતત્તો.

૩૪૬.''નિગ્રોધકપ્પો ઇતિ તસ્સ નામં, તયા કતં ભગવા બ્રાહ્મણસ્સ;
સો તં નમસ્સં અચરિ મુત્યપેક્ખો, આરદ્ધવીરિયો દળ્હધમ્મદસ્સી.

૩૪૭.''તં સાવકં સક્ય [સક્ક (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] મયમ્પિ સબ્બે, અઞ્ઞાતુમિચ્છામ સમન્તચક્ખુ;
સમવટ્ઠિતા નો સવનાય સોતા, તુવં નો સત્થા ત્વમનુત્તરોસિ.

૩૪૮.''છિન્દેવ નો વિચિકિચ્છં બ્રૂહિ મેતં, પરિનિબ્બુતં વેદય ભૂરિપઞ્ઞ;
મજ્ઝેવ [મજ્ઝે ચ (સ્યા॰ ક॰)] નો ભાસ સમન્તચક્ખુ, સક્કોવ દેવાન સહસ્સનેત્તો.

૩૪૯.''યે કેચિ ગન્થા ઇધ મોહમગ્ગા, અઞ્ઞાણપક્ખા વિચિકિચ્છઠાના;
તથાગતં પત્વા ન તે ભવન્તિ, ચક્ખુઞ્હિ એતં પરમં નરાનં.

૩૫૦.''નો ચે હિ જાતુ પુરિસો કિલેસે, વાતો યથા અબ્ભઘનં વિહાને;
તમોવસ્સ નિવુતો સબ્બલોકો, ન જોતિમન્તોપિ નરા તપેય્યું.

૩૫૧.''ધીરા ચ પજ્જોતકરા ભવન્તિ, તં તં અહં વીર [ધીર (સી॰ સ્યા॰)] તથેવ મઞ્ઞે;
વિપસ્સિનં જાનમુપાગમુમ્હા [જાનમુપગમમ્હા (સી॰ સ્યા॰)], પરિસાસુ નો આવિકરોહિ કપ્પં.

૩૫૨.''ખિપ્પં ગિરં એરય વગ્ગુ વગ્ગું, હંસોવ પગ્ગય્હ સણિકં [સણિં (સ્યા॰ પી॰)] નિકૂજ;
બિન્દુસ્સરેન સુવિકપ્પિતેન, સબ્બેવ તે ઉજ્જુગતા સુણોમ.

૩૫૩.''પહીનજાતિમરણં અસેસં, નિગ્ગય્હ ધોનં [ધોતં (સી॰)] વદેસ્સામિ ધમ્મં;
ન કામકારો હિ પુથુજ્જનાનં, સઙ્ખેય્યકારો ચ [સઙ્ખય્યકારોવ (ક॰)] તથાગતાનં.

૩૫૪.‘‘સમ્પન્નવેય્યાકરણં તવેદં, સમુજ્જુપઞ્ઞસ્સ [સમુજ્જપઞ્ઞસ્સ (સ્યા॰ ક॰)] સમુગ્ગહીતં;
અયમઞ્જલી પચ્છિમો સુપ્પણામિતો, મા મોહયી જાનમનોમપઞ્ઞ.

૩૫૫.‘‘પરોવરં [વરાવરં (કત્થચિ)] અરિયધમ્મં વિદિત્વા, મા મોહયી જાનમનોમવીર;
વારિં યથા ઘમ્મનિ ઘમ્મતત્તો, વાચાભિકઙ્ખામિ સુતં પવસ્સ [સુતસ્સ વસ્સ (સ્યા॰)].

૩૫૬.‘‘યદત્થિકં [યદત્થિયં (પી॰), યદત્થિતં (ક॰)] બ્રહ્મચરિયં અચરી, કપ્પાયનો કચ્ચિસ્સ તં અમોઘં;
નિબ્બાયિ સો આદુ સઉપાદિસેસો, યથા વિમુત્તો અહુ તં સુણોમ’’.

૩૫૭.‘‘અચ્છેચ્છિ [અછેજ્જિ (ક॰)] તણ્હં ઇધ નામરૂપે, (ઇતિ ભગવા)
કણ્હસ્સ [તણ્હાય (ક॰)] સોતં દીઘરત્તાનુસયિતં;
અતારિ જાતિં મરણં અસેસં,’’
ઇચ્ચબ્રવી ભગવા પઞ્ચસેટ્ઠો.

૩૫૮.‘‘એસ સુત્વા પસીદામિ, વચો તે ઇસિસત્તમ;
અમોઘં કિર મે પુટ્ઠં, ન મં વઞ્ચેસિ બ્રાહ્મણો.

૩૫૯.‘‘યથાવાદી તથાકારી, અહુ બુદ્ધસ્સ સાવકો;
અચ્છિદા મચ્ચુનો જાલં, તતં માયાવિનો દળ્હં.

૩૬૦.‘‘અદ્દસા ભગવા આદિં, ઉપાદાનસ્સ કપ્પિયો;
અચ્ચગા વત કપ્પાયનો, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તર’’ન્તિ.

નિગ્રોધકપ્પસુત્તં દ્વાદસમં નિટ્ઠિતં.

૧૩. સમ્માપરિબ્બાજનીયસુત્તં

૩૬૧.‘‘પુચ્છામિ મુનિં પહૂતપઞ્ઞં,
તિણ્ણં પારઙ્ગતં પરિનિબ્બુતં ઠિતત્તં;
નિક્ખમ્મ ઘરા પનુજ્જ કામે, કથં ભિક્ખુ
સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય’’.

૩૬૨.‘‘યસ્સ મઙ્ગલા સમૂહતા, (ઇતિ ભગવા)
ઉપ્પાતા સુપિના ચ લક્ખણા ચ;
સો મઙ્ગલદોસવિપ્પહીનો,
સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૩.‘‘રાગં વિનયેથ માનુસેસુ, દિબ્બેસુ કામેસુ ચાપિ ભિક્ખુ;
અતિક્કમ્મ ભવં સમેચ્ચ ધમ્મં, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૪.‘‘વિપિટ્ઠિકત્વાન પેસુણાનિ, કોધં કદરિયં જહેય્ય ભિક્ખુ;
અનુરોધવિરોધવિપ્પહીનો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૫.‘‘હિત્વાન પિયઞ્ચ અપ્પિયઞ્ચ, અનુપાદાય અનિસ્સિતો કુહિઞ્ચિ;
સંયોજનિયેહિ વિપ્પમુત્તો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૬.‘‘ન સો ઉપધીસુ સારમેતિ, આદાનેસુ વિનેય્ય છન્દરાગં;
સો અનિસ્સિતો અનઞ્ઞનેય્યો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૭.‘‘વચસા મનસા ચ કમ્મુના ચ, અવિરુદ્ધો સમ્મા વિદિત્વા ધમ્મં;
નિબ્બાનપદાભિપત્થયાનો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૮.‘‘યો વન્દતિ મન્તિ નુણ્ણમેય્ય [નુન્નમેય્ય (?)], અક્કુટ્ઠોપિ ન સન્ધિયેથ ભિક્ખુ;
લદ્ધા પરભોજનં ન મજ્જે, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૬૯.‘‘લોભઞ્ચ ભવઞ્ચ વિપ્પહાય, વિરતો છેદનબન્ધના ચ [છેદનબન્ધનતો (સી॰ સ્યા॰)] ભિક્ખુ;
સો તિણ્ણકથંકથો વિસલ્લો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૦.‘‘સારુપ્પં અત્તનો વિદિત્વા, નો ચ ભિક્ખુ હિંસેય્ય કઞ્ચિ લોકે;
યથા તથિયં વિદિત્વા ધમ્મં, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૧.‘‘યસ્સાનુસયા ન સન્તિ કેચિ, મૂલા ચ [મૂલા (સી॰ સ્યા॰)] અકુસલા સમૂહતાસે;
સો નિરાસો [નિરાસયો (સી॰), નિરાસસો (સ્યા॰)] અનાસિસાનો [અનાસયાનો (સી॰ પી॰), અનાસસાનો (સ્યા॰)], સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૨.‘‘આસવખીણો પહીનમાનો, સબ્બં રાગપથં ઉપાતિવત્તો;
દન્તો પરિનિબ્બુતો ઠિતત્તો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૩.‘‘સદ્ધો સુતવા નિયામદસ્સી, વગ્ગગતેસુ ન વગ્ગસારિ ધીરો;
લોભં દોસં વિનેય્ય પટિઘં, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૪.‘‘સંસુદ્ધજિનો વિવટ્ટચ્છદો, ધમ્મેસુ વસી પારગૂ અનેજો;
સઙ્ખારનિરોધઞાણકુસલો , સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૫.‘‘અતીતેસુ અનાગતેસુ ચાપિ, કપ્પાતીતો અતિચ્ચસુદ્ધિપઞ્ઞો;
સબ્બાયતનેહિ વિપ્પમુત્તો, સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય.

૩૭૬.‘‘અઞ્ઞાય પદં સમેચ્ચ ધમ્મં, વિવટં દિસ્વાન પહાનમાસવાનં;
સબ્બુપધીનં પરિક્ખયાનો [પરિક્ખયા (પી॰)], સમ્મા સો લોકે પરિબ્બજેય્ય’’.

૩૭૭.“અદ્ધા હિ ભગવા તથેવ એતં, યો સો એવંવિહારી દન્તો ભિક્ખુ;
સબ્બસંયોજનયોગવીતિવત્તો [સબ્બસંયોજનિયે ચ વીતિવત્તો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], સમ્મા સો લોકે
પરિબ્બજેય્યા”તિ.

સમ્માપરિબ્બાજનીયસુત્તં તેરસમં નિટ્ઠિતં.

૧૪. ધમ્મિકસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો ધમ્મિકો ઉપાસકો પઞ્ચહિ ઉપાસકસતેહિ સદ્ધિં યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ધમ્મિકો ઉપાસકો ભગવન્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

૩૭૮.“પુચ્છામિ તં ગોતમ ભૂરિપઞ્ઞ, કથંકરો સાવકો સાધુ હોતિ;
યો વા અગારા અનગારમેતિ, અગારિનો વા પનુપાસકાસે.

૩૭૯.“તુવઞ્હિ લોકસ્સ સદેવકસ્સ, ગતિં પજાનાસિ પરાયણઞ્ચ;
ન ચત્થિ તુલ્યો નિપુણત્થદસ્સી, તુવઞ્હિ બુદ્ધં પવરં વદન્તિ.

૩૮૦.“સબ્બં તુવં ઞાણમવેચ્ચ ધમ્મં, પકાસેસિ સત્તે અનુકમ્પમાનો;
વિવટ્ટચ્છદોસિ સમન્તચક્ખુ, વિરોચસિ વિમલો સબ્બલોકે.

૩૮૧.“આગઞ્છિ તે સન્તિકે નાગરાજા, એરાવણો નામ જિનોતિ સુત્વા;
સોપિ તયા મન્તયિત્વાજ્ઝગમા, સાધૂતિ સુત્વાન પતીતરૂપો.

૩૮૨.“રાજાપિ તં વેસ્સવણો કુવેરો, ઉપેતિ ધમ્મં પરિપુચ્છમાનો;
તસ્સાપિ ત્વં પુચ્છિતો બ્રૂસિ ધીર, સો ચાપિ સુત્વાન પતીતરૂપો.

૩૮૩.“યે કેચિમે તિત્થિયા વાદસીલા, આજીવકા વા યદિ વા નિગણ્ઠા;
પઞ્ઞાય તં નાતિતરન્તિ સબ્બે, ઠિતો વજન્તં વિય સીઘગામિં.

૩૮૪.“યે કેચિમે બ્રાહ્મણા વાદસીલા, વુદ્ધા ચાપિ બ્રાહ્મણા સન્તિ કેચિ;
સબ્બે તયિ અત્થબદ્ધા ભવન્તિ, યે ચાપિ અઞ્ઞે વાદિનો મઞ્ઞમાના.

૩૮૫.“અયઞ્હિ ધમ્મો નિપુણો સુખો ચ, યોયં તયા ભગવા સુપ્પવુત્તો;
તમેવ સબ્બેપિ [સબ્બે મયં (સ્યા॰)] સુસ્સૂસમાના, તં નો વદ પુચ્છિતો બુદ્ધસેટ્ઠ.

૩૮૬.“સબ્બેપિ મે ભિક્ખવો સન્નિસિન્ના, ઉપાસકા ચાપિ તથેવ સોતું;
સુણન્તુ ધમ્મં વિમલેનાનુબુદ્ધં, સુભાસિતં વાસવસ્સેવ દેવા”.

૩૮૭.“સુણાથ મે ભિક્ખવો સાવયામિ વો, ધમ્મં ધુતં તઞ્ચ ચરાથ સબ્બે;

ઇરિયાપથં પબ્બજિતાનુલોમિકં, સેવેથ નં અત્થદસો મુતીમા.

૩૮૮.“નો વે વિકાલે વિચરેય્ય ભિક્ખુ, ગામે ચ પિણ્ડાય ચરેય્ય કાલે;
અકાલચારિઞ્હિ સજન્તિ સઙ્ગા, તસ્મા વિકાલે ન ચરન્તિ બુદ્ધા.

૩૮૯.“રૂપા ચ સદ્દા ચ રસા ચ ગન્ધા, ફસ્સા ચ યે સમ્મદયન્તિ સત્તે;
એતેસુ ધમ્મેસુ વિનેય્ય છન્દં, કાલેન સો પવિસે પાતરાસં.

૩૯૦.“પિણ્ડઞ્ચ ભિક્ખુ સમયેન લદ્ધા, એકો પટિક્કમ્મ રહો નિસીદે;
અજ્ઝત્તચિન્તી ન મનો બહિદ્ધા, નિચ્છારયે સઙ્ગહિતત્તભાવો.

૩૯૧.“સચેપિ સો સલ્લપે સાવકેન, અઞ્ઞેન વા કેનચિ ભિક્ખુના વા;
ધમ્મં પણીતં તમુદાહરેય્ય, ન પેસુણં નોપિ પરૂપવાદં.

૩૯૨.“વાદઞ્હિ એકે પટિસેનિયન્તિ, ન તે પસંસામ પરિત્તપઞ્ઞે;
તતો તતો ને પસજન્તિ સઙ્ગા, ચિત્તઞ્હિ તે તત્થ ગમેન્તિ દૂરે.

૩૯૩.“પિણ્ડં વિહારં સયનાસનઞ્ચ, આપઞ્ચ સઙ્ઘાટિરજૂપવાહનં;
સુત્વાન ધમ્મં સુગતેન દેસિતં, સઙ્ખાય સેવે વરપઞ્ઞસાવકો.

૩૯૪.“તસ્મા હિ પિણ્ડે સયનાસને ચ, આપે ચ સઙ્ઘાટિરજૂપવાહને;
એતેસુ ધમ્મેસુ અનૂપલિત્તો, ભિક્ખુ યથા પોક્ખરે વારિબિન્દુ.

૩૯૫.“ગહટ્ઠવત્તં પન વો વદામિ, યથાકરો સાવકો સાધુ હોતિ;
ન હેસ [ન હેસો (સી॰)] લબ્ભા સપરિગ્ગહેન, ફસ્સેતું યો કેવલો ભિક્ખુધમ્મો.

૩૯૬.“પાણં ન હને [ન હાને (સી॰)] ન ચ ઘાતયેય્ય, ન ચાનુજઞ્ઞા હનતં પરેસં;
સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડં, યે થાવરા યે ચ તસા સન્તિ [તસન્તિ (સી॰ પી॰)] લોકે.

૩૯૭.“તતો અદિન્નં પરિવજ્જયેય્ય, કિઞ્ચિ ક્વચિ સાવકો બુજ્ઝમાનો;
ન હારયે હરતં નાનુજઞ્ઞા, સબ્બં અદિન્નં પરિવજ્જયેય્ય.

૩૯૮.“અબ્રહ્મચરિયં પરિવજ્જયેય્ય, અઙ્ગારકાસું જલિતંવ વિઞ્ઞૂ;
અસમ્ભુણન્તો પન બ્રહ્મચરિયં, પરસ્સ દારં ન અતિક્કમેય્ય.

૩૯૯.“સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા, એકસ્સ વેકો [ચેતો (સી॰ સ્યા॰)] ન મુસા ભણેય્ય;
ન ભાણયે ભણતં નાનુજઞ્ઞા, સબ્બં અભૂતં પરિવજ્જયેય્ય.

૪૦૦.“મજ્જઞ્ચ પાનં ન સમાચરેય્ય, ધમ્મં ઇમં રોચયે યો ગહટ્ઠો;
ન પાયયે પિવતં નાનુજઞ્ઞા, ઉમ્માદનન્તં ઇતિ નં વિદિત્વા.

૪૦૧.“મદા હિ પાપાનિ કરોન્તિ બાલા, કારેન્તિ ચઞ્ઞેપિ જને પમત્તે;
એતં અપુઞ્ઞાયતનં વિવજ્જયે, ઉમ્માદનં મોહનં બાલકન્તં.

૪૦૨.“પાણં ન હને ન ચાદિન્નમાદિયે, મુસા ન ભાસે ન ચ મજ્જપો સિયા;
અબ્રહ્મચરિયા વિરમેય્ય મેથુના, રત્તિં ન ભુઞ્જેય્ય વિકાલભોજનં.

૪૦૩.“માલં ન ધારે ન ચ ગન્ધમાચરે, મઞ્ચે છમાયં વ સયેથ સન્થતે;
એતઞ્હિ અટ્ઠઙ્ગિકમાહુપોસથં, બુદ્ધેન દુક્ખન્તગુના પકાસિતં.

૪૦૪.“તતો ચ પક્ખસ્સુપવસ્સુપોસથં, ચાતુદ્દસિં પઞ્ચદસિઞ્ચ અટ્ઠમિં;
પાટિહારિયપક્ખઞ્ચ પસન્નમાનસો, અટ્ઠઙ્ગુપેતં સુસમત્તરૂપં.

૪૦૫.“તતો ચ પાતો ઉપવુત્થુપોસથો, અન્નેન પાનેન ચ ભિક્ખુસઙ્ઘં;
પસન્નચિત્તો અનુમોદમાનો, યથારહં સંવિભજેથ વિઞ્ઞૂ.

૪૦૬.“ધમ્મેન માતાપિતરો ભરેય્ય, પયોજયે ધમ્મિકં સો વણિજ્જં;
એતં ગિહી વત્તયમપ્પમત્તો, સયમ્પભે નામ ઉપેતિ દેવે”તિ.

ધમ્મિકસુત્તં ચુદ્દસમં નિટ્ઠિતં.

ચૂળવગ્ગો દુતિયો નિટ્ઠિતો.

તસ્સુદ્દાનં –

રતનામગન્ધો હિરિ ચ, મઙ્ગલં સૂચિલોમેન;
ધમ્મચરિયઞ્ચ બ્રાહ્મણો [કપિલો બ્રાહ્મણોપિ ચ (સ્યા॰ ક॰)], નાવા કિંસીલમુટ્ઠાનં.

રાહુલો પુન કપ્પો ચ, પરિબ્બાજનિયં તથા;
ધમ્મિકઞ્ચ વિદૂનો આહુ, ચૂળવગ્ગન્તિ ચુદ્દસાતિ.

૩. મહાવગ્ગો

૧. પબ્બજ્જાસુત્તં

૪૦૭.પબ્બજ્જં કિત્તયિસ્સામિ, યથા પબ્બજિ ચક્ખુમા;
યથા વીમંસમાનો સો, પબ્બજ્જં સમરોચયિ.

૪૦૮.સમ્બાધોયં ઘરાવાસો, રજસ્સાયતનં ઇતિ;
અબ્ભોકાસોવ પબ્બજ્જા, ઇતિ દિસ્વાન પબ્બજિ.

૪૦૯.પબ્બજિત્વાન કાયેન, પાપકમ્મં વિવજ્જયિ;
વચીદુચ્ચરિતં હિત્વા, આજીવં પરિસોધયિ.

૪૧૦.અગમા રાજગહં બુદ્ધો, મગધાનં ગિરિબ્બજં;
પિણ્ડાય અભિહારેસિ, આકિણ્ણવરલક્ખણો.

૪૧૧.તમદ્દસા બિમ્બિસારો, પાસાદસ્મિં પતિટ્ઠિતો;
દિસ્વા લક્ખણસમ્પન્નં, ઇમમત્થં અભાસથ.

૪૧૨.‘‘ઇમં ભોન્તો નિસામેથ, અભિરૂપો બ્રહા સુચિ;
ચરણેન ચ સમ્પન્નો, યુગમત્તઞ્ચ પેક્ખતિ.

૪૧૩.‘‘ઓક્ખિત્તચક્ખુ સતિમા, નાયં નીચકુલામિવ;
રાજદૂતાભિધાવન્તુ, કુહિં ભિક્ખુ ગમિસ્સતિ’’.

૪૧૪.તે પેસિતા રાજદૂતા, પિટ્ઠિતો અનુબન્ધિસું;
કુહિં ગમિસ્સતિ ભિક્ખુ, કત્થ વાસો ભવિસ્સતિ.

૪૧૫.સપદાનં ચરમાનો, ગુત્તદ્વારો સુસંવુતો;
ખિપ્પં પત્તં અપૂરેસિ, સમ્પજાનો પટિસ્સતો.

૪૧૬.પિણ્ડચારં ચરિત્વાન, નિક્ખમ્મ નગરા મુનિ;
પણ્ડવં અભિહારેસિ, એત્થ વાસો ભવિસ્સતિ.

૪૧૭.દિસ્વાન વાસૂપગતં, તયો [તતો (સી॰ પી॰)] દૂતા ઉપાવિસું;
તેસુ એકોવ [એકો ચ દૂતો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] આગન્ત્વા, રાજિનો પટિવેદયિ.

૪૧૮.‘‘એસ ભિક્ખુ મહારાજ, પણ્ડવસ્સ પુરત્થતો [પુરક્ખતો (સ્યા॰ ક॰)];
નિસિન્નો બ્યગ્ઘુસભોવ, સીહોવ ગિરિગબ્ભરે’’.

૪૧૯.સુત્વાન દૂતવચનં, ભદ્દયાનેન ખત્તિયો;
તરમાનરૂપો નિય્યાસિ, યેન પણ્ડવપબ્બતો.

૪૨૦.સ યાનભૂમિં યાયિત્વા, યાના ઓરુય્હ ખત્તિયો;
પત્તિકો ઉપસઙ્કમ્મ, આસજ્જ નં ઉપાવિસિ.

૪૨૧.નિસજ્જ રાજા સમ્મોદિ, કથં સારણીયં તતો;
કથં સો વીતિસારેત્વા, ઇમમત્થં અભાસથ.

૪૨૨.‘‘યુવા ચ દહરો ચાસિ, પઠમુપ્પત્તિકો [પઠમુપ્પત્તિયા (સી॰), પઠમુપ્પત્તિતો (સ્યા॰)] સુસુ;
વણ્ણારોહેન સમ્પન્નો, જાતિમા વિય ખત્તિયો.

૪૨૩.‘‘સોભયન્તો અનીકગ્ગં, નાગસઙ્ઘપુરક્ખતો;
દદામિ ભોગે ભુઞ્જસ્સુ, જાતિં અક્ખાહિ પુચ્છિતો’’.

૪૨૪.‘‘ઉજું જનપદો રાજ, હિમવન્તસ્સ પસ્સતો;
ધનવીરિયેન સમ્પન્નો, કોસલેસુ [કોસલસ્સ (સ્યા॰ ક॰)] નિકેતિનો.

૪૨૫.‘‘આદિચ્ચા [આદિચ્ચો (ક॰)] નામ ગોત્તેન, સાકિયા [સાકિયો (ક॰)] નામ જાતિયા;
તમ્હા કુલા પબ્બજિતોમ્હિ, ન કામે અભિપત્થયં.

૪૨૬.‘‘કામેસ્વાદીનવં દિસ્વા, નેક્ખમ્મં દટ્ઠુ ખેમતો;
પધાનાય ગમિસ્સામિ, એત્થ મે રઞ્જતી મનો’’તિ.

પબ્બજ્જાસુત્તં પઠમં નિટ્ઠિતં.

૨. પધાનસુત્તં

૪૨૭.‘‘તં મં પધાનપહિતત્તં, નદિં નેરઞ્જરં પતિ;
વિપરક્કમ્મ ઝાયન્તં, યોગક્ખેમસ્સ પત્તિયા.

૪૨૮.‘‘નમુચી કરુણં વાચં, ભાસમાનો ઉપાગમિ;
‘કિસો ત્વમસિ દુબ્બણ્ણો, સન્તિકે મરણં તવ.

૪૨૯.‘‘‘સહસ્સભાગો મરણસ્સ, એકંસો તવ જીવિતં;
જીવ ભો જીવિતં સેય્યો, જીવં પુઞ્ઞાનિ કાહસિ.

૪૩૦.‘‘‘ચરતો ચ તે બ્રહ્મચરિયં, અગ્ગિહુત્તઞ્ચ જૂહતો;
પહૂતં ચીયતે પુઞ્ઞં, કિં પધાનેન કાહસિ.

૪૩૧."“દુગ્ગો મગ્ગો પધાનાય, દુક્કરો દુરભિસમ્ભવો”';
ઇમા ગાથા ભણં મારો, અટ્ઠા બુદ્ધસ્સ સન્તિકે.

૪૩૨.તં તથાવાદિનં મારં, ભગવા એતદબ્રવિ;
“પમત્તબન્ધુ પાપિમ, યેનત્થેન [સેનત્થેન (?), અત્તનો અત્થેન (અટ્ઠ॰ સંવણ્ણના)] ઇધાગતો.

૪૩૩.“અણુમત્તોપિ [અણુમત્તેનપિ (સી॰ સ્યા॰)] પુઞ્ઞેન, અત્થો મય્હં ન વિજ્જતિ;
યેસઞ્ચ અત્થો પુઞ્ઞેન, તે મારો વત્તુમરહતિ.

૪૩૪.“અત્થિ સદ્ધા તથા [તતો (સી॰ પી॰), તપો (સ્યા॰ ક॰)] વીરિયં, પઞ્ઞા ચ મમ વિજ્જતિ;
એવં મં પહિતત્તમ્પિ, કિં જીવમનુપુચ્છસિ.

૪૩૫.“નદીનમપિ સોતાનિ, અયં વાતો વિસોસયે;
કિઞ્ચ મે પહિતત્તસ્સ, લોહિતં નુપસુસ્સયે.

૪૩૬.“લોહિતે સુસ્સમાનમ્હિ, પિત્તં સેમ્હઞ્ચ સુસ્સતિ;
મંસેસુ ખીયમાનેસુ, ભિય્યો ચિત્તં પસીદતિ;
ભિય્યો સતિ ચ પઞ્ઞા ચ, સમાધિ મમ તિટ્ઠતિ.

૪૩૭.“તસ્સ મેવં વિહરતો, પત્તસ્સુત્તમવેદનં;
કામેસુ [કામે (સી॰ સ્યા॰)] નાપેક્ખતે ચિત્તં, પસ્સ સત્તસ્સ સુદ્ધતં.

૪૩૮.“કામા તે પઠમા સેના, દુતિયા અરતિ વુચ્ચતિ;
તતિયા ખુપ્પિપાસા તે, ચતુત્થી તણ્હા પવુચ્ચતિ.

૪૩૯.“પઞ્ચમં [પઞ્ચમી (સી॰ પી॰)] થિનમિદ્ધં તે, છટ્ઠા ભીરૂ પવુચ્ચતિ;
સત્તમી વિચિકિચ્છા તે, મક્ખો થમ્ભો તે અટ્ઠમો.

૪૪૦.“લાભો સિલોકો સક્કારો, મિચ્છાલદ્ધો ચ યો યસો;
યો ચત્તાનં સમુક્કંસે, પરે ચ અવજાનતિ.

૪૪૧.“એસા નમુચિ તે સેના, કણ્હસ્સાભિપ્પહારિની;
ન નં અસૂરો જિનાતિ, જેત્વા ચ લભતે સુખં.

૪૪૨.“એસ મુઞ્જં પરિહરે, ધિરત્થુ મમ [ઇદ (ક॰)] જીવિતં;
સઙ્ગામે મે મતં સેય્યો, યં ચે જીવે પરાજિતો.

૪૪૩.“પગાળ્હેત્થ ન દિસ્સન્તિ, એકે સમણબ્રાહ્મણા;
તઞ્ચ મગ્ગં ન જાનન્તિ, યેન ગચ્છન્તિ સુબ્બતા.

૪૪૪."સમન્તા ધજિનિં દિસ્વા, યુત્તં મારં સવાહનં;
યુદ્ધાય પચ્ચુગ્ગચ્છામિ, મા મં ઠાના અચાવયિ.

૪૪૫."યં તે તં નપ્પસહતિ, સેનં લોકો સદેવકો;
તં તે પઞ્ઞાય ભેચ્છામિ [ગચ્છામિ (સી॰), વેચ્છામિ (સ્યા॰), વજ્ઝામિ (ક॰)], આમં પત્તંવ અસ્મના [પક્કંવ અમુના (ક॰)].

૪૪૬."વસીકરિત્વા [વસિં કરિત્વા (બહૂસુ)] સઙ્કપ્પં, સતિઞ્ચ સૂપતિટ્ઠિતં;
રટ્ઠા રટ્ઠં વિચરિસ્સં, સાવકે વિનયં પુથૂ.

૪૪૭."તે અપ્પમત્તા પહિતત્તા, મમ સાસનકારકા;
અકામસ્સ [અકામા (ક॰)] તે ગમિસ્સન્તિ, યત્થ ગન્ત્વા ન સોચરે".

૪૪૮."સત્ત વસ્સાનિ ભગવન્તં, અનુબન્ધિં પદાપદં;
ઓતારં નાધિગચ્છિસ્સં, સમ્બુદ્ધસ્સ સતીમતો.

૪૪૯."મેદવણ્ણંવ પાસાણં, વાયસો અનુપરિયગા;
અપેત્થ મુદું [મુદુ (સી॰)] વિન્દેમ, અપિ અસ્સાદના સિયા.

૪૫૦."અલદ્ધા તત્થ અસ્સાદં, વાયસેત્તો અપક્કમિ;
કાકોવ સેલમાસજ્જ, નિબ્બિજ્જાપેમ ગોતમં".

૪૫૧.તસ્સ સોકપરેતસ્સ, વીણા કચ્છા અભસ્સથ;
તતો સો દુમ્મનો યક્ખો, તત્થેવન્તરધાયથાતિ.

પધાનસુત્તં દુતિયં નિટ્ઠિતં.

૩. સુભાસિતસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – "ભિક્ખવો"તિ. "ભદન્તે"તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

"ચતૂહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા વાચા સુભાસિતા હોતિ, ન દુબ્ભાસિતા, અનવજ્જા ચ અનનુવજ્જા ચ વિઞ્ઞૂનં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુભાસિતંયેવ ભાસતિ નો દુબ્ભાસિતં, ધમ્મંયેવ ભાસતિ નો અધમ્મં, પિયંયેવ ભાસતિ નો અપ્પિયં, સચ્ચંયેવ ભાસતિ નો અલિકં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા વાચા સુભાસિતા હોતિ, નો દુબ્ભાસિતા, અનવજ્જા ચ અનનુવજ્જા ચ વિઞ્ઞૂન"ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૪૫૨."સુભાસિતં ઉત્તમમાહુ સન્તો, ધમ્મં ભણે નાધમ્મં તં દુતિયં;
પિયં ભણે નાપ્પિયં તં તતિયં, સચ્ચં ભણે નાલિકં તં ચતુત્થ"ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ચીવરં કત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''પટિભાતિ મં ભગવા, પટિભાતિ મં સુગતા''તિ. ''પટિભાતુ તં વઙ્ગીસા''તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

૪૫૩.''તમેવ વાચં ભાસેય્ય, યાયત્તાનં ન તાપયે;
પરે ચ ન વિહિંસેય્ય, સા વે વાચા સુભાસિતા.

૪૫૪.''પિયવાચમેવ ભાસેય્ય, યા વાચા પટિનન્દિતા;
યં અનાદાય પાપાનિ, પરેસં ભાસતે પિયં.

૪૫૫.''સચ્ચં વે અમતા વાચા, એસ ધમ્મો સનન્તનો;
સચ્ચે અત્થે ચ ધમ્મે ચ, આહુ સન્તો પતિટ્ઠિતા.

૪૫૬.''યં બુદ્ધો ભાસતિ વાચં, ખેમં નિબ્બાનપત્તિયા;
દુક્ખસ્સન્તકિરિયાય, સા વે વાચાનમુત્તમા''તિ.

સુભાસિતસુત્તં તતિયં નિટ્ઠિતં.

૪. સુન્દરિકભારદ્વાજસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ સુન્દરિકાય નદિયા તીરે. તેન ખો પન સમયેન સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો સુન્દરિકાય નદિયા તીરે અગ્ગિં જુહતિ, અગ્ગિહુત્તં પરિચરતિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો અગ્ગિં જુહિત્વા અગ્ગિહુત્તં પરિચરિત્વા ઉટ્ઠાયાસના સમન્તા ચતુદ્દિસા અનુવિલોકેસિ – ''કો નુ ખો ઇમં હબ્યસેસં ભુઞ્જેય્યા''તિ? અદ્દસા ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં અવિદૂરે અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે સસીસં પારુતં નિસિન્નં; દિસ્વાન વામેન હત્થેન હબ્યસેસં ગહેત્વા દક્ખિણેન હત્થેન કમણ્ડલું ગહેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ.

અથ ખો ભગવા સુન્દરિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પદસદ્દેન સીસં વિવરિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો – ''મુણ્ડો અયં ભવં, મુણ્ડકો અયં ભવ''ન્તિ તતોવ પુન નિવત્તિતુકામો અહોસિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ એતદહોસિ – ''મુણ્ડાપિ હિ ઇધેકચ્ચે બ્રાહ્મણા ભવન્તિ, યંનૂનાહં ઉપસઙ્કમિત્વા જાતિં પુચ્છેય્ય''ન્તિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિંજચ્ચો ભવ''ન્તિ?

અથ ખો ભગવા સુન્દરિકભારદ્વાજં બ્રાહ્મણં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

૪૫૭.''ન બ્રાહ્મણો નોમ્હિ ન રાજપુત્તો, ન વેસ્સાયનો ઉદ કોચિ નોમ્હિ;
ગોત્તં પરિઞ્ઞાય પુથુજ્જનાનં, અકિઞ્ચનો મન્ત ચરામિ લોકે.

૪૫૮.''સઙ્ઘાટિવાસી અગહો ચરામિ [અગિહો (ક॰ સી॰ પી॰) અગેહો (કત્થચિ)], નિવુત્તકેસો અભિનિબ્બુતત્તો;

અલિપ્પમાનો ઇધ માણવેહિ, અકલ્લં મં બ્રાહ્મણ પુચ્છસિ ગોત્તપઞ્હં''.

૪૫૯.''પુચ્છન્તિ વે ભો બ્રાહ્મણા, બ્રાહ્મણેભિ સહ બ્રાહ્મણો નો ભવ''ન્તિ.

૪૬૦.''બ્રાહ્મણો હિ ચે ત્વં બ્રૂસિ, મઞ્ચ બ્રૂસિ અબ્રાહ્મણં;
તં તં સાવિત્તિં પુચ્છામિ, તિપદં ચતુવીસતક્ખરં.

૪૬૧.''કિં નિસ્સિતા ઇસયો મનુજા, ખત્તિયા બ્રાહ્મણા [પઠમપાદન્તો] દેવતાનં;
યઞ્ઞમકપ્પયિંસુ પુથૂ ઇધ લોકે [દુતિયપાદન્તો (સી॰)].

૪૬૨.''યદન્તગૂ વેદગૂ યઞ્ઞકાલે, યસ્સાહુતિં લભે તસ્સિજ્ઝેતિ બ્રૂમિ''.

૪૬૩.''અદ્ધા હિ તસ્સ હુતમિજ્ઝે, (ઇતિ બ્રાહ્મણો)
યં તાદિસં વેદગુમદ્દસામ;
તુમ્હાદિસાનઞ્હિ અદસ્સનેન, અઞ્ઞો જનો ભુઞ્જતિ પૂરળાસં''.

૪૬૪.''તસ્માતિહ ત્વં બ્રાહ્મણ અત્થેન, અત્થિકો ઉપસઙ્કમ્મ પુચ્છ;
સન્તં વિધૂમં અનીઘં નિરાસં, અપ્પેવિધ અભિવિન્દે સુમેધં''.

૪૬૫.''યઞ્ઞે રતોહં ભો ગોતમ, યઞ્ઞં યિટ્ઠુકામો નાહં પજાનામિ;
અનુસાસતુ મં ભવં, યત્થ હુતં ઇજ્ઝતે બ્રૂહિ મે તં''.

''તેન હિ ત્વં, બ્રાહ્મણ, ઓદહસ્સુ સોતં; ધમ્મં તે દેસેસ્સામિ –

૪૬૬.''મા જાતિં પુચ્છી ચરણઞ્ચ પુચ્છ, કટ્ઠા હવે જાયતિ જાતવેદો;
નીચાકુલીનોપિ મુની ધિતીમા, આજાનિયો હોતિ હિરીનિસેધો.

૪૬૭.''સચ્ચેન દન્તો દમસા ઉપેતો, વેદન્તગૂ વૂસિતબ્રહ્મચરિયો;
કાલેન તમ્હિ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો [પુઞ્ઞપેખો (સી॰ પી॰)] યજેથ.

૪૬૮.''યે કામે હિત્વા અગહા ચરન્તિ, સુસઞ્ઞતત્તા તસરંવ ઉજ્જું;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૬૯.''યે વીતરાગા સુસમાહિતિન્દ્રિયા, ચન્દોવ રાહુગ્ગહણા પમુત્તા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૭૦.''અસજ્જમાના વિચરન્તિ લોકે, સદા સતા હિત્વા મમાયિતાનિ;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૭૧.''યો કામે હિત્વા અભિભુય્યચારી, યો વેદિ જાતીમરણસ્સ અન્તં;
પરિનિબ્બુતો ઉદકરહદોવ સીતો, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૨.‘‘સમો સમેહિ વિસમેહિ દૂરે, તથાગતો હોતિ અનન્તપઞ્ઞો;
અનૂપલિત્તો ઇધ વા હુરં વા, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૩.‘‘યમ્હિ ન માયા વસતિ ન માનો, યો વીતલોભો અમમો નિરાસો;
પનુણ્ણકોધો અભિનિબ્બુતત્તો, યો બ્રાહ્મણો સોકમલં અહાસિ;
તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૪ .

‘‘નિવેસનં યો મનસો અહાસિ, પરિગ્ગહા યસ્સ ન સન્તિ કેચિ;
અનુપાદિયાનો ઇધ વા હુરં વા, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૫.‘‘સમાહિતો યો ઉદતારિ ઓઘં, ધમ્મં ચઞ્ઞાસિ પરમાય દિટ્ઠિયા;
ખીણાસવો અન્તિમદેહધારી, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૬.‘‘ભવાસવા યસ્સ વચી ખરા ચ, વિધૂપિતા અત્થગતા ન સન્તિ;
સ વેદગૂ સબ્બધિ વિપ્પમુત્તો, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૭.‘‘સઙ્ગાતિગો યસ્સ ન સન્તિ સઙ્ગા, યો માનસત્તેસુ અમાનસત્તો;
દુક્ખં પરિઞ્ઞાય સખેત્તવત્થું, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૮.‘‘આસં અનિસ્સાય વિવેકદસ્સી, પરવેદિયં દિટ્ઠિમુપાતિવત્તો;
આરમ્મણા યસ્સ ન સન્તિ કેચિ, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૭૯.‘‘પરોપરા [પરોવરા (સી॰ પી॰)] યસ્સ સમેચ્ચ ધમ્મા, વિધૂપિતા અત્થગતા ન સન્તિ;
સન્તો ઉપાદાનખયે વિમુત્તો, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૮૦.‘‘સંયોજનં જાતિખયન્તદસ્સી, યોપાનુદિ રાગપથં અસેસં;
સુદ્ધો નિદોસો વિમલો અકાચો [અકામો (સી॰ સ્યા॰)], તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૮૧.‘‘યો અત્તનો અત્તાનં [અત્તનાત્તાનં (સી॰ સ્યા॰)] નાનુપસ્સતિ, સમાહિતો ઉજ્જુગતો ઠિતત્તો;
સ વે અનેજો અખિલો અકઙ્ખો, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં.

૪૮૨.‘‘મોહન્તરા યસ્સ ન સન્તિ કેચિ, સબ્બેસુ ધમ્મેસુ ચ ઞાણદસ્સી;
સરીરઞ્ચ અન્તિમં ધારેતિ, પત્તો ચ સમ્બોધિમનુત્તરં સિવં;
એત્તાવતા યક્ખસ્સ સુદ્ધિ, તથાગતો અરહતિ પૂરળાસં’’.

૪૮૩.‘‘હુતઞ્ચ [હુત્તઞ્ચ (સી॰ ક॰)] મય્હં હુતમત્થુ સચ્ચં, યં તાદિસં વેદગુનં અલત્થં;
બ્રહ્મા હિ સક્ખિ પટિગણ્હાતુ મે ભગવા, ભુઞ્જતુ મે ભગવા પૂરળાસં’’.

૪૮૪."ગાથાભિગીતં મે અભોજનેય્યં, સમ્પસ્સતં બ્રાહ્મણ નેસ ધમ્મો;
ગાથાભિગીતં પનુદન્તિ બુદ્ધા, ધમ્મે સતી બ્રાહ્મણ વુત્તિરેસા.

૪૮૫."અઞ્ઞેન ચ કેવલિનં મહેસિં, ખીણાસવં કુક્કુચ્ચવૂપસન્તં;
અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠહસ્સુ, ખેત્તઞ્હિ તં પુઞ્ઞપેક્ખસ્સ હોતિ".

૪૮૬."સાધાહં ભગવા તથા વિજઞ્ઞં, યો દક્ખિણં ભુઞ્જેય્ય માદિસસ્સ;
યં યઞ્ઞકાલે પરિયેસમાનો, પપ્પુય્ય તવ સાસનં".

૪૮૭."સારમ્ભા યસ્સ વિગતા, ચિત્તં યસ્સ અનાવિલં;
વિપ્પમુત્તો ચ કામેહિ, થિનં યસ્સ પનૂદિતં.

૪૮૮."સીમન્તાનં વિનેતારં, જાતિમરણકોવિદં;
મુનિં મોનેય્યસમ્પન્નં, તાદિસં યઞ્ઞમાગતં.

૪૮૯."ભકુટિં [ભૂકુટિં (ક॰ સી॰), ભાકુટિં (ક॰ સી॰, મ॰ નિ॰ ૧.૨૨૬)] વિનયિત્વાન, પઞ્જલિકા નમસ્સથ;
પૂજેથ અન્નપાનેન, એવં ઇજ્ઝન્તિ દક્ખિણા.

૪૯૦."બુદ્ધો ભવં અરહતિ પૂરળાસં, પુઞ્ઞખેત્તમનુત્તરં;
આયાગો સબ્બલોકસ્સ, ભોતો દિન્નં મહપ્ફલ"ન્તિ.

અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – "અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવં ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. લભેય્યાહં ભોતો ગોતમસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ"ન્તિ. અલત્થ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો...પે॰... અરહતં અહોસીતિ.

સુન્દરિકભારદ્વાજસુત્તં ચતુત્થં નિટ્ઠિતં.

૫. માઘસુત્તં

એવં મે સુતં – એક સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. અથ ખો માઘો માણવો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો માઘો માણવો ભગવન્તં એતદવોચ –

"અહઞ્હિ, ભો ગોતમ, દાયકો દાનપતિ વદઞ્ઞૂ યાચયોગો; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસામિ; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા ધમ્મલદ્ધેહિ ભોગેહિ ધમ્માધિગતેહિ એકસ્સપિ દદામિ દ્વિન્નમ્પિ તિણ્ણમ્પિ ચતુન્નમ્પિ પઞ્ચન્નમ્પિ છન્નમ્પિ

સત્તન્નમ્પિ અટ્ઠન્નમ્પિ નવન્નમ્પિ દસન્નમ્પિ દદામિ, વીસાયપિ તિંસાયપિ ચત્તાલીસાયપિ પઞ્ઞાસાયપિ દદામિ, સતસ્સપિ દદામિ, ભિય્યોપિ દદામિ. કચ્ચાહં, ભો ગોતમ, એવં દદન્તો એવં યજન્તો બહું પુઞ્ઞં પસવામી''તિ ?

''તગ્ઘ ત્વં, માણવ, એવં દદન્તો એવં યજન્તો બહું પુઞ્ઞં પસવસિ. યો ખો, માણવ, દાયકો દાનપતિ વદઞ્ઞૂ યાચયોગો; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા ધમ્મલદ્ધેહિ ભોગેહિ ધમ્માધિગતેહિ એકસ્સપિ દદાતિ...પે॰... સતસ્સપિ દદાતિ, ભિય્યોપિ દદાતિ, બહું સો પુઞ્ઞં પસવતી''તિ. અથ ખો માઘો માણવો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૪૯૧.''પુચ્છામહં ગોતમં વદઞ્ઞું, (ઇતિ માઘો માણવો)
કાસાયવાસિં અગહં [અગિહં (સી॰), અગેહં (પી॰)] ચરન્તં;
યો યાચયોગો દાનપતિ [દાનપતી (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ગહટ્ઠો, પુઞ્ઞત્થિકો [પુઞ્ઞપેખો (સી॰ પી॰ ક॰)]
યજતિ પુઞ્ઞપેક્ખો;
દદં પરેસં ઇધ અન્નપાનં, કથં હુતં યજમાનસ્સ સુજ્ઝે''.

૪૯૨.''યો યાચયોગો દાનપતિ ગહટ્ઠો, (માઘાતિ ભગવા)
પુઞ્ઞત્થિકો યજતિ પુઞ્ઞપેક્ખો;
દદં પરેસં ઇધ અન્નપાનં, આરાધયે દક્ખિણેય્યેભિ તાદિ''.

૪૯૩.''યો યાચયોગો દાનપતિ ગહટ્ઠો, (ઇતિ માઘો માણવો)
પુઞ્ઞત્થિકો યજતિ પુઞ્ઞપેક્ખો;
દદં પરેસં ઇધ અન્નપાનં, અક્ખાહિ મે ભગવા દક્ખિણેય્યે''.

૪૯૪.''યે વે અસત્તા [અલગ્ગા (સ્યા॰)] વિચરન્તિ લોકે, અકિઞ્ચના કેવલિનો યતત્તા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૯૫.''યે સબ્બસંયોજનબન્ધનચ્છિદા, દન્તા વિમુત્તા અનીઘા નિરાસા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૯૬.''યે સબ્બસંયોજનવિપ્પમુત્તા, દન્તા વિમુત્તા અનીઘા નિરાસા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૯૭.''રાગઞ્ચ દોસઞ્ચ પહાય મોહં, ખીણાસવા વૂસિતબ્રહ્મચરિયા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૯૮.''યેસુ ન માયા વસતિ ન માનો, ખીણાસવા વૂસિતબ્રહ્મચરિયા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૪૯૯.''યે વીતલોભા અમમા નિરાસા, ખીણાસવા વૂસિતબ્રહ્મચરિયા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૦."યે વે ન તણ્હાસુ ઉપાતિપન્ના, વિતરેય્ય ઓઘં અમમા ચરન્તિ;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૧."યેસં તણ્હા નત્થિ કુહિઞ્ચિ લોકે, ભવાભવાય ઇધ વા હુરં વા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૨."યે કામે હિત્વા અગહા ચરન્તિ, સુસઞ્ઞતત્તા તસરંવ ઉજ્જું;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૩."યે વીતરાગા સુસમાહિતિન્દ્રિયા, ચન્દોવ રાહુગ્ગહણા પમુત્તા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૪."સમિતાવિનો વીતરાગા અકોપા, યેસં ગતી નત્થિધ વિપ્પહાય;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૫."જહિત્વા જાતિમરણં અસેસં, કથંકથિં સબ્બમુપાતિવત્તા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૬."યે અત્તદીપા વિચરન્તિ લોકે, અકિઞ્ચના સબ્બધિ વિપ્પમુત્તા;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૭."યે હેત્થ જાનન્તિ યથા તથા ઇદં, અયમન્તિમા નત્થિ પુનબ્ભવોતિ;
કાલેન તેસુ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ.

૫૦૮."યો વેદગૂ ઝાનરતો સતીમા, સમ્બોધિપત્તો સરણં બહૂનં;
કાલેન તમ્હિ હબ્યં પવેચ્છે, યો બ્રાહ્મણો પુઞ્ઞપેક્ખો યજેથ".

૫૦૯."અદ્ધા અમોઘા મમ પુચ્છના અહુ, અક્ખાસિ મે ભગવા દક્ખિણેય્યે;
ત્વઞ્હેત્થ જાનાસિ યથા તથા ઇદં, તથા હિ તે વિદિતો એસ ધમ્મો.

૫૧૦."યો યાચયોગો દાનપતિ ગહટ્ઠો, (ઇતિ માઘો માણવો)
પુઞ્ઞત્થિકો યજતિ પુઞ્ઞપેક્ખો;
દદં પરેસં ઇધ અન્નપાનં,
અક્ખાહિ મે ભગવા યઞ્ઞસમ્પદં".

૫૧૧."યજસ્સુ યજમાનો માઘાતિ ભગવા, સબ્બત્થ ચ વિપ્પસાદેહિ ચિત્તં;
આરમ્મણં યજમાનસ્સ યઞ્ઞો, એત્થપ્પતિટ્ઠાય જહાતિ દોસં.

૫૧૨."સો વીતરાગો પવિનેય્ય દોસં, મેત્તં ચિત્તં ભાવયમપ્પમાણં;

રત્તિન્દિવં સતતમપ્પમત્તો, સબ્બા દિસા ફરતિ અપ્પમઞ્ઞં''.

૫૧૩.''કો સુજ્ઝતિ મુચ્ચતિ બજ્ઝતી ચ, કેનત્તના ગચ્છતિ [કેનત્થેના ગચ્છતિ (ક॰)] બ્રહ્મલોકં;
અજાનતો મે મુનિ બ્રૂહિ પુટ્ઠો, ભગવા હિ મે સક્ખિ બ્રહ્મજ્જદિટ્ઠો;
તુવઞ્હિ નો બ્રહ્મસમોસિ સચ્ચં, કથં ઉપપજ્જતિ બ્રહ્મલોકં જુતિમ''.

૫૧૪.''યો યજતિ તિવિધં યઞ્ઞસમ્પદં, (માઘાતિ ભગવા)
આરાધયે દક્ખિણેય્યેભિ તાદિ;
એવં યજિત્વા સમ્મા યાચયોગો,
ઉપપજ્જતિ બ્રહ્મલોકન્તિ બ્રૂમી''તિ.

એવં વુત્તે, માઘો માણવો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

માઘસુત્તં પઞ્ચમં નિટ્ઠિતં.

૬. સભિયસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન સભિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ પુરાણસાલોહિતાય દેવતાય પઞ્હા ઉદ્દિટ્ઠા હોન્તિ – ''યો તે, સભિય, સમણો વા બ્રાહ્મણો વા ઇમે પઞ્હે પુટ્ઠો બ્યાકરોતિ તસ્સ સન્તિકે બ્રહ્મચરિયં ચરેય્યાસી''તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો તસ્સા દેવતાય સન્તિકે તે પઞ્હે ઉગ્ગહેત્વા યે તે સમણબ્રાહ્મણા સઙ્ઘિનો ગણિનો ગણાચરિયા ઞાતા યસસ્સિનો તિત્થકરા સાધુસમ્મતા બહુજનસ્સ, સેય્યથિદં – પૂરણો કસ્સપો મક્ખલિગોસાલો અજિતો કેસકમ્બલો પકુધો [કકુધો (સી॰) પકુદ્ધો (સ્યા॰ કં॰)] કચ્ચાનો સઞ્ચયો [સઞ્જયો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] બેલટ્ઠપુત્તો [બેલ્લટ્ઠિપુત્તો (સી॰ પી॰), વેળટ્ઠપુત્તો (સ્યા॰)] નિગણ્ઠો નાટપુત્તો [નાતપુત્તો (સી॰ પી॰)], તે ઉપસઙ્કમિત્વા તે પઞ્હે પુચ્છતિ. તે સભિયેન પરિબ્બાજકેન પઞ્હે પુટ્ઠા ન સમ્પાયન્તિ; અસમ્પાયન્તા કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોન્તિ. અપિ ચ સભિયં યેવ પરિબ્બાજકં પટિપુચ્છન્તિ.

અથ ખો સભિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ એતદહોસિ – ''યે ખો તે ભોન્તો સમણબ્રાહ્મણા સઙ્ઘિનો ગણિનો ગણાચરિયા ઞાતા યસસ્સિનો તિત્થકરા સાધુસમ્મતા બહુજનસ્સ, સેય્યથિદં – પૂરણો કસ્સપો...પે॰... નિગણ્ઠો નાટપુત્તો, તે મયા પઞ્હે પુટ્ઠા ન સમ્પાયન્તિ, અસમ્પાયન્તા કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોન્તિ; અપિ ચ મઞ્ઞેવેત્થ પટિપુચ્છન્તિ. યન્નૂનાહં હીનાયાવત્તિત્વા કામે પરિભુઞ્જેય્ય''ન્તિ.

અથ ખો સભિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ એતદહોસિ – ''અયમ્પિ ખો સમણો ગોતમો સઙ્ઘી ચેવ ગણી ચ ગણાચરિયો ચ ઞાતો યસસ્સી તિત્થકરો સાધુસમ્મતો બહુજનસ્સ; યંનૂનાહં સમણં ગોતમં ઉપસઙ્કમિત્વા ઇમે પઞ્હે પુચ્છેય્ય''ન્તિ.

અથ ખો સભિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ એતદહોસિ – ‘‘યેપિ ખો તે [યે ખો તે (સ્યા॰), યં ખો તે (ક॰)] ભોન્તો સમણબ્રાહ્મણા જિણ્ણા વુડ્ઢા મહલ્લકા અદ્ધગતા વયોઅનુપ્પત્તા થેરા રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતા સઙ્ઘિનો ગણિનો ગણાચરિયા ઞાતા યસસ્સિનો તિત્થકરા સાધુસમ્મતા બહુજનસ્સ, સેય્યથિદં – પૂરણો કસ્સપો…પે॰ … નિગણ્ઠો નાટપુત્તો, તેપિ મયા પઞ્હે પુટ્ઠા ન સમ્પાયન્તિ, અસમ્પાયન્તા કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોન્તિ, અપિ ચ મઞ્ઞેવેત્થ પટિપુચ્છન્તિ; કિં પન મે સમણો ગોતમો ઇમે પઞ્હે પુટ્ઠો બ્યાકરિસ્સતિ! સમણો હિ ગોતમો દહરો ચેવ જાતિયા, નવો ચ પબ્બજ્જાયા’’તિ.

અથ ખો સભિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ એતદહોસિ – ‘‘સમણો ખો [સમણો ખો ગોતમો (સ્યા॰ ક॰)] દહરોતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બો ન પરિભોતબ્બો. દહરોપિ ચેસ સમણો ગોતમો મહિદ્ધિકો હોતિ મહાનુભાવો, યંનૂનાહં સમણં ગોતમં ઉપસઙ્કમિત્વા ઇમે પઞ્હે પુચ્છેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો યેન રાજગહં તેન ચારિકં પક્કામિ. અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરમાનો યેન રાજગહં વેળુવનં કલન્દકનિવાપો, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સભિયો પરિબ્બાજકો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૫૧૫.‘‘કઙ્ખી વેચિકિચ્છી આગમં, (ઇતિ સભિયો)
પઞ્હે પુચ્છિતું અભિકઙ્ખમાનો;
તેસન્તકરો ભવાહિ [ભવાહિ મે (પી॰ ક॰)] પઞ્હે મે પુટ્ઠો,
અનુપુબ્બં અનુધમ્મં બ્યાકરોહિ મે’’.

૫૧૬.‘‘દૂરતો આગતોસિ સભિય, (ઇતિ ભગવા)
પઞ્હે પુચ્છિતું અભિકઙ્ખમાનો;
તેસન્તકરો ભવામિ [તેસમન્તકરોમિ તે (ક॰)] પઞ્હે તે પુટ્ઠો,
અનુપુબ્બં અનુધમ્મં બ્યાકરોમિ તે.

૫૧૭.‘‘પુચ્છ મં સભિય પઞ્હં, યં કિઞ્ચિ મનસિચ્છસિ;
તસ્સ તસ્સેવ પઞ્હસ્સ, અહં અન્તં કરોમિ તે’’તિ.

અથ ખો સભિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! યં વતાહં અઞ્ઞેસુ સમણબ્રાહ્મણેસુ ઓકાસકમ્મમત્તમ્પિ [ઓકાસમત્તમ્પિ (સી॰ પી॰)] નાલત્થં તં મે ઇદં સમણેન ગોતમેન ઓકાસકમ્મં કત’’ન્તિ. અત્તમનો પમુદિતો ઉદગ્ગો પીતિસોમનસ્સજાતો ભગવન્તં પઞ્હં અપુચ્છિ –

૫૧૮.‘‘કિં પત્તિનમાહુ ભિક્ખુનં, (ઇતિ સભિયો)
સોરતં કેન કથઞ્ચ દન્તમાહુ;
બુદ્ધોતિ કથં પવુચ્ચતિ,
પુટ્ઠો મે ભગવા બ્યાકરોહિ’’.

૫૧૯.“પજ્જેન કતેન અત્તના, (સભિયાતિ ભગવા)
પરિનિબ્બાનગતો વિતિણ્ણકઙ્ખો;
વિભવઞ્ચ ભવઞ્ચ વિપ્પહાય,
વુસિતવા ખીણપુનબ્ભવો સ ભિક્ખુ.

૫૨૦.“સબ્બત્થ ઉપેક્ખકો સતિમા, ન સો હિંસતિ કઞ્ચિ સબ્બલોકે;
તિણ્ણો સમણો અનાવિલો, ઉસ્સદા યસ્સ ન સન્તિ સોરતો સો.

૫૨૧.“યસ્સિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ, અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા ચ સબ્બલોકે;
નિબ્બિજ્ઝ ઇમં પરઞ્ચ લોકં, કાલં કઙ્ખતિ ભાવિતો સ દન્તો.

૫૨૨.“કપ્પાનિ વિચેય્ય કેવલાનિ, સંસારં દુભયં ચુતૂપપાતં;
વિગતરજમનઙ્ગણં વિસુદ્ધં, પત્તં જાતિખયં તમાહુ બુદ્ધ”ન્તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા અત્તમનો પમુદિતો ઉદગ્ગો પીતિસોમનસ્સજાતો ભગવન્તં ઉત્તરિં [ઉત્તરિ (ક॰)] પઞ્હં અપુચ્છિ –

૫૨૩.“કિં પત્તિનમાહુ બ્રાહ્મણં, (ઇતિ સભિયો)
સમણં કેન કથઞ્ચ ન્હાતકોતિ;
નાગોતિ કથં પવુચ્ચતિ,
પુટ્ઠો મે ભગવા બ્યાકરોહિ”.

૫૨૪.“બાહિત્વા સબ્બપાપકાનિ, (સભિયાતિ ભગવા)
વિમલો સાધુસમાહિતો ઠિતત્તો;
સંસારમતિચ્ચ કેવલી સો,
અસિતો તાદિ પવુચ્ચતે સ બ્રહ્મા.

૫૨૫.“સમિતાવિ પહાય પુઞ્ઞપાપં, વિરજો ઞત્વા ઇમં પરઞ્ચ લોકં;
જાતિમરણં ઉપાતિવત્તો, સમણો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા.

૫૨૬.“નિન્હાય [નિનહાય (સ્યા॰)] સબ્બપાપકાનિ, અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા ચ સબ્બલોકે;
દેવમનુસ્સેસુ કપ્પિયેસુ, કપ્પં નેતિ તમાહુ ન્હાતકો”તિ.

૫૨૭.“આગું ન કરોતિ કિઞ્ચિ લોકે, સબ્બસંયોગે [સબ્બયોગે (ક॰)] વિસજ્જ બન્ધનાનિ;
સબ્બત્થ ન સજ્જતી વિમુત્તો, નાગો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા”તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો...પે॰... ભગવન્તં ઉત્તરિં પઞ્હં અપુચ્છિ –

૫૨૮.“કં ખેત્તજિનં વદન્તિ બુદ્ધા, (ઇતિ સભિયો)

કુસલં કેન કથઞ્ચ પણ્ડિતોતિ;
મુનિ નામ કથં પવુચ્ચતિ,
પુટ્ઠો મે ભગવા બ્યાકરોહિ''.

૫૨૯.''ખેત્તાનિ વિચેય્ય કેવલાનિ, (સભિયાતિ ભગવા)
દિબ્બં માનુસકઞ્ચ બ્રહ્મખેત્તં;
સબ્બખેત્તમૂલબન્ધના પમુત્તો,
ખેત્તજિનો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા.

૫૩૦.''કોસાનિ વિચેય્ય કેવલાનિ, દિબ્બં માનુસકઞ્ચ બ્રહ્મકોસં;
સબ્બકોસમૂલબન્ધના પમુત્તો, કુસલો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા.

૫૩૧.''દુભયાનિ વિચેય્ય પણ્ડરાનિ, અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા ચ સુદ્ધિપઞ્ઞો;
કણ્હં સુક્કં ઉપાતિવત્તો, પણ્ડિતો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા.

૫૩૨.''અસતઞ્ચ સતઞ્ચ ઞત્વા ધમ્મં, અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા ચ સબ્બલોકે;
દેવમનુસ્સેહિ પૂજનીયો, સઙ્ગં જાલમતિચ્ચ સો મુની''તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો...પે॰... ભગવન્તં ઉત્તરિં પઞ્હં અપુચ્છિ –

૫૩૩.''કિં પત્તિનમાહુ વેદગું, (ઇતિ સભિયો)
અનુવિદિતં કેન કથઞ્ચ વીરિયવાતિ;
આજાનિયો કિન્તિ નામ હોતિ,
પુટ્ઠો મે ભગવા બ્યાકરોહિ''.

૫૩૪.''વેદાનિ વિચેય્ય કેવલાનિ, (સભિયાતિ ભગવા)
સમણાનં યાનિધત્થિ [યાનિપત્થિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] બ્રાહ્મણાનં;
સબ્બવેદનાસુ વીતરાગો,
સબ્બં વેદમતિચ્ચ વેદગૂ સો.

૫૩૫.''અનુવિચ્ચ પપઞ્ચનામરૂપં, અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા ચ રોગમૂલં;
સબ્બરોગમૂલબન્ધના પમુત્તો, અનુવિદિતો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા.

૫૩૬.''વિરતો ઇધ સબ્બપાપકેહિ, નિરયદુક્ખં અતિચ્ચ વીરિયવા સો;
સો વીરિયવા પધાનવા, ધીરો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા.

૫૩૭.''યસ્સસ્સુ લુનાનિ બન્ધનાનિ, અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા ચ સઙ્ગમૂલં;
સબ્બસઙ્ગમૂલબન્ધના પમુત્તો, આજાનિયો તાદિ પવુચ્ચતે તથત્તા''તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો...પે॰... ભગવન્તં ઉત્તરિં પઞ્હં અપુચ્છિ –

૫૩૮.‘‘કિં પત્તિનમાહુ સોત્તિયં, (ઇતિ સભિયો)
અરિયં કેન કથઞ્ચ ચરણવાતિ;
પરિબ્બાજકો કિન્તિ નામ હોતિ,
પુટ્ઠો મે ભગવા બ્યાકરોહિ’’.

૫૩૯.‘‘સુત્વા સબ્બધમ્મં અભિઞ્ઞાય લોકે, (સભિયાતિ ભગવા)
સાવજ્જાનવજ્જં યદત્થિ કિઞ્ચિ;
અભિભું અકથંકથિં વિમુત્તં,
અનિઘં સબ્બધિમાહુ સોત્તિયોતિ.

૫૪૦.‘‘છેત્વા આસવાનિ આલયાનિ, વિદ્વા સો ન ઉપેતિ ગબ્ભસેય્યં;
સઞ્ઞં તિવિધં પનુજ્જ પઙ્કં, કપ્પં નેતિ તમાહુ અરિયોતિ.

૫૪૧.‘‘યો ઇધ ચરણેસુ પત્તિપત્તો, કુસલો સબ્બદા આજાનાતિ [આજાનિ (સ્યા॰)] ધમ્મં;
સબ્બત્થ ન સજ્જતિ વિમુત્તચિત્તો [વિમુત્તો (સી॰)], પટિઘા યસ્સ ન સન્તિ ચરણવા સો.

૫૪૨.‘‘દુક્ખવેપક્કં યદત્થિ કમ્મં, ઉદ્ધમધો તિરિયં વાપિ [તિરિયઞ્ચાપિ (સ્યા॰)] મજ્ઝે;
પરિબ્બાજયિત્વા પરિઞ્ઞચારી, માયં માનમથોપિ લોભકોધં;
પરિયન્તમકાસિ નામરૂપં, તં પરિબ્બાજકમાહુ પત્તિપત્ત’’ન્તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા અત્તમનો પમુદિતો ઉદગ્ગો પીતિસોમનસ્સજાતો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

૫૪૩.‘‘યાનિ ચ તીણિ યાનિ ચ સટ્ઠિ, સમણપ્પવાદસિતાનિ [સમણપ્પવાદનિસ્સિતાનિ (સ્યા॰ ક॰)] ભૂરિપઞ્ઞ;
સઞ્ઞક્ખરસઞ્ઞનિસ્સિતાનિ, ઓસરણાનિ વિનેય્ય ઓઘતમગા.

૫૪૪.‘‘અન્તગૂસિ પારગૂ [પારગૂસિ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] દુક્ખસ્સ, અરહાસિ સમ્માસમ્બુદ્ધો ખીણાસવં તં મઞ્ઞે;
જુતિમા મુતિમા પહૂતપઞ્ઞો, દુક્ખસ્સન્તકરં અતારેસિ મં.

૫૪૫.‘‘યં મે કઙ્ખિતમઞ્ઞાસિ, વિચિકિચ્છા મં તારયિ નમો તે;
મુનિ મોનપથેસુ પત્તિપત્ત, અખિલ આદિચ્ચબન્ધુ સોરતોસિ.

૫૪૬.‘‘યા મે કઙ્ખા પુરે આસિ, તં મે બ્યાકાસિ ચક્ખુમા;
અદ્ધા મુનીસિ સમ્બુદ્ધો, નત્થિ નીવરણા તવ.

૫૪૭.“ઉપાયાસા ચ તે સબ્બે, વિદ્ધસ્તા વિનળીકતા;
સીતિભૂતો દમપ્પત્તો, ધિતિમા સચ્ચનિક્કમો.

૫૪૮.“તસ્સ તે નાગનાગસ્સ, મહાવીરસ્સ ભાસતો;
સબ્બે દેવાનુમોદન્તિ, ઉભો નારદપબ્બતા.

૫૪૯.“નમો તે પુરિસાજઞ્ઞ, નમો તે પુરિસુત્તમ;
સદેવકસ્મિં લોકસ્મિં, નત્થિ તે પટિપુગ્ગલો.

૫૫૦.“તુવં બુદ્ધો તુવં સત્થા, તુવં મારાભિભૂ મુનિ;
તુવં અનુસયે છેત્વા, તિણ્ણો તારેસિ મં પજં.

૫૫૧.“ઉપધી તે સમતિક્કન્તા, આસવા તે પદાલિતા;
સીહોસિ અનુપાદાનો, પહીનભયભેરવો.

૫૫૨.“પુણ્ડરીકં યથા વગ્ગુ, તોયે ન ઉપલિમ્પતિ [તોયેન ન ઉપલિપ્પતિ (સી॰), તોયે ન ઉપલિપ્પતિ (પી॰), તોયેન ન ઉપલિમ્પતિ (ક॰)];
એવં પુઞ્ઞે ચ પાપે ચ, ઉભયે ત્વં ન લિમ્પસિ;
પાદે વીર પસારેહિ, સભિયો વન્દતિ સત્થુનો”તિ.

અથ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – “અભિક્કન્તં, ભન્તે…પે॰… એસાહં ભગવન્તં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ; લભેય્યાહં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ”ન્તિ .

“યો ખો, સભિય, અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે આકઙ્ખતિ પબ્બજ્જં, આકઙ્ખતિ ઉપસમ્પદં, સો ચત્તારો માસે પરિવસતિ; ચતુન્નં માસાનં અચ્ચયેન આરદ્ધચિત્તા ભિક્ખૂ પબ્બાજેન્તિ, ઉપસમ્પાદેન્તિ ભિક્ખુભાવાય. અપિ ચ મેત્થ પુગ્ગલવેમત્તતા વિદિતા”તિ.

“સચે, ભન્તે, અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બા ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે આકઙ્ખન્તા પબ્બજ્જં, આકઙ્ખન્તા ઉપસમ્પદં ચત્તારો માસે પરિવસન્તિ, ચતુન્નં માસાનં અચ્ચયેન આરદ્ધચિત્તા ભિક્ખૂ પબ્બાજેન્તિ, ઉપસમ્પાદેન્તિ ભિક્ખુભાવાય, અહં ચત્તારિ વસ્સાનિ પરિવસિસ્સામિ; ચતુન્નં વસ્સાનં અચ્ચયેન આરદ્ધચિત્તા ભિક્ખૂ પબ્બાજેન્તુ ઉપસમ્પાદેન્તુ ભિક્ખુભાવાયા”તિ. અલત્થ ખો સભિયો પરિબ્બાજકો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં અલત્થ ઉપસમ્પદં…પે॰… અઞ્ઞતરો ખો પનાયસ્મા સભિયો અરહતં અહોસીતિ.

સભિયસુત્તં છટ્ઠં નિટ્ઠિતં.

૭. સેલસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા અઙ્ગુત્તરાપેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં અડ્ઢતેળસેહિ ભિક્ખુસતેહિ યેન આપણં નામ અઙ્ગુત્તરાપાનં નિગમો તદવસરિ. અસ્સોસિ ખો કેણિયો જટિલો ''સમણો ખલુ, ભો, ગોતમો સક્યપુત્તો સક્યકુલા પબ્બજિતો અઙ્ગુત્તરાપેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં અડ્ઢતેળસેહિ ભિક્ખુસતેહિ આપણં અનુપ્પત્તો. તં ખો પન ભવન્તં ગોતમં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ [ભગવા (સ્યા॰ પી॰)]. સો ઇમં લોકં સદેવકં સમારકં સબ્રહ્મકં સસ્સમણબ્રાહ્મણિં પજં સદેવમનુસ્સં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેતિ. સો ધમ્મં દેસતિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં, કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેતિ. સાધુ ખો પન તથારૂપાનં અરહતં દસ્સનં હોતી''તિ.

અથ ખો કેણિયો જટિલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો કેણિયં જટિલં ભગવા ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેસિ સમાદપેસિ સમુત્તેજેસિ સમ્પહંસેસિ. અથ ખો કેણિયો જટિલો ભગવતા ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સિતો સમાદપિતો સમુત્તેજિતો સમ્પહંસિતો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અધિવાસેતુ મે ભવં ગોતમો સ્વાતનાય ભત્તં સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેના''તિ. એવં વુત્તે, ભગવા કેણિયં જટિલં એતદવોચ – ''મહા ખો, કેણિય, ભિક્ખુસઙ્ઘો અડ્ઢતેળસાનિ ભિક્ખુસતાનિ; ત્વઞ્ચ બ્રાહ્મણેસુ અભિપ્પસન્નો''તિ.

દુતિયમ્પિ ખો કેણિયો જટિલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિઞ્ચાપિ, ભો ગોતમ, મહા ભિક્ખુસઙ્ઘો અડ્ઢતેળસાનિ ભિક્ખુસતાનિ, અહઞ્ચ બ્રાહ્મણેસુ અભિપ્પસન્નો; અધિવાસેતુ મે ભવં ગોતમો સ્વાતનાય ભત્તં સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેના''તિ. દુતિયમ્પિ ખો ભગવા કેણિયં જટિલં એતદવોચ – ''મહા ખો, કેણિય, ભિક્ખુસઙ્ઘો અડ્ઢતેળસાનિ ભિક્ખુસતાનિ; ત્વઞ્ચ બ્રાહ્મણેસુ અભિપ્પસન્નો''તિ.

તતિયમ્પિ ખો કેણિયો જટિલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિઞ્ચાપિ, ભો ગોતમ, મહા ભિક્ખુસઙ્ઘો અડ્ઢતેળસાનિ ભિક્ખુસતાનિ, અહઞ્ચ બ્રાહ્મણેસુ અભિપ્પસન્નો, અધિવાસેતુ [અધિવાસેત્વેવ (સી॰)] મે ભવં ગોતમો સ્વાતનાય ભત્તં સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેના''તિ. અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન. અથ ખો કેણિયો જટિલો ભગવતો અધિવાસનં વિદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના યેન સકો અસ્સમો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મિત્તામચ્ચે ઞાતિસાલોહિતે આમન્તેસિ – ''સુણન્તુ મે ભવન્તો મિત્તામચ્ચા ઞાતિસાલોહિતા, સમણો મે ગોતમો નિમન્તિતો સ્વાતનાય ભત્તં સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેન, યેન મે કાયવેય્યાવટિકં કરેય્યાથા''તિ. ''એવં, ભો''તિ ખો કેણિયસ્સ જટિલસ્સ મિત્તામચ્ચા ઞાતિસાલોહિતા કેણિયસ્સ જટિલસ્સ પટિસ્સુત્વા અપ્પેકચ્ચે ઉદ્ધનાનિ ખણન્તિ, અપ્પેકચ્ચે કટ્ઠાનિ ફાલેન્તિ, અપ્પેકચ્ચે ભાજનાનિ ધોવન્તિ, અપ્પેકચ્ચે ઉદકમણિકં પતિટ્ઠાપેન્તિ, અપ્પેકચ્ચે આસનાનિ પઞ્ઞાપેન્તિ. કેણિયો પન જટિલો સામંયેવ મણ્ડલમાળં પટિયાદેતિ.

તેન ખો પન સમયેન સેલો બ્રાહ્મણો આપણે પટિવસતિ, તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ સનિઘણ્ડુકેટુભાનં સાક્ખરપ્પભેદાનં ઇતિહાસપઞ્ચમાનં પદકો વેય્યાકરણો લોકાયતમહાપુરિસલક્ખણેસુ અનવયો, તીણિ ચ માણવકસતાનિ મન્તે વાચેતિ.

તેન ખો પન સમયેન કેણિયો જટિલો સેલે બ્રાહ્મણે અભિપ્પસન્નો હોતિ. અથ ખો સેલો બ્રાહ્મણો તીહિ માણવકસતેહિ પરિવુતો જઙ્ઘાવિહારં અનુચઙ્કમમાનો અનુવિચરમાનો યેન કેણિયસ્સ જટિલસ્સ અસ્સમો

તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો સેલો બ્રાહ્મણો કેણિયસ્સ જટિલસ્સ અસ્સમે [કેણિસ્સમિયે જટિલે (સી॰ પી॰)] અપ્પેકચ્ચે ઉદ્ધનાનિ ખણન્તે...પે॰... અપ્પેકચ્ચે આસનાનિ પઞ્ઞપેન્તે, કેણિયં પન જટિલં સામંયેવ મણ્ડલમાળં પટિયાદેન્તં. દિસ્વાન કેણિયં જટિલં એતદવોચ – ''કિં નુ ખો ભોતો કેણિયસ્સ આવાહો વા ભવિસ્સતિ, વિવાહો વા ભવિસ્સતિ, મહાયઞ્ઞો વા પચ્ચુપટ્ઠિતો, રાજા વા માગધો સેનિયો બિમ્બિસારો નિમન્તિતો સ્વાતનાય સદ્ધિં બલકાયેના''તિ?

''ન મે, ભો સેલ, આવાહો વા ભવિસ્સતિ વિવાહો વા, નાપિ રાજા માગધો સેનિયો બિમ્બિસારો નિમન્તિતો સ્વાતનાય સદ્ધિં બલકાયેન; અપિ ચ ખો મે મહાયઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો. અત્થિ સમણો ગોતમો સક્યપુત્તો સક્યકુલા પબ્બજિતો અઙ્ગુત્તરાપેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં અડ્ઢતેળસેહિ ભિક્ખુસતેહિ આપણં અનુપ્પત્તો. તં ખો પન ભવન્તં ગોતમં...પે॰... બુદ્ધો ભગવાતિ. સો મે નિમન્તિતો સ્વાતનાય ભત્તં સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેના''તિ. ''બુદ્ધોતિ, ભો કેણિય, વદેસિ''? ''બુદ્ધોતિ, ભો સેલ, વદામિ''. ''બુદ્ધોતિ, ભો કેણિય, વદેસિ''? ''બુદ્ધોતિ, ભો સેલ, વદામી''તિ.

અથ ખો સેલસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ એતદહોસિ – ''ઘોસોપિ ખો એસો દુલ્લભો લોકસ્મિં યદિદં બુદ્ધોતિ. આગતાનિ ખો પનમ્હાકં મન્તેસુ દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણાનિ, યેહિ સમન્નાગતસ્સ મહાપુરિસસ્સ દ્વેવ ગતિયો ભવન્તિ અનઞ્ઞા. સચે અગારં અજ્ઝાવસતિ રાજા હોતિ ચક્કવત્તિ ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ચાતુરન્તો વિજિતાવી જનપદત્થાવરિયપ્પત્તો સત્તરતનસમન્નાગતો. તસ્સિમાનિ સત્ત રતનાનિ ભવન્તિ, સેય્યથિદં – ચક્કરતનં, હત્થિરતનં, અસ્સરતનં, મણિરતનં, ઇત્થિરતનં, ગહપતિરતનં, પરિણાયકરતનમેવ સત્તમં. પરોસહસ્સં ખો પનસ્સ પુત્તા ભવન્તિ સૂરા વીરઙ્ગરૂપા પરસેનપ્પમદ્દના. સો ઇમં પથવિં સાગરપરિયન્તં અદણ્ડેન અસત્થેન ધમ્મેન અભિવિજિય અજ્ઝાવસતિ. સચે ખો પન અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજતિ, અરહં હોતિ સમ્માસમ્બુદ્ધો લોકે વિવટ્ટચ્છદો [વિવત્તચ્છદ્દો (સી॰ પી॰)]. કહં પન, ભો કેણિય, એતરહિ સો ભવં ગોતમો વિહરતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો''તિ?

એવં વુત્તે, કેણિયો જટિલો દક્ખિણં બાહું પગ્ગહેત્વા સેલં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – ''યેનેસા , ભો સેલ, નીલવનરાજી''તિ. અથ ખો સેલો બ્રાહ્મણો તીહિ માણવકસતેહિ સદ્ધિં યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ. અથ ખો સેલો બ્રાહ્મણો તે માણવકે આમન્તેસિ – ''અપ્પસદ્દા ભોન્તો આગચ્છન્તુ, પદે પદં નિક્ખિપન્તા. દુરાસદા હિ તે ભગવન્તો [ભવન્તો (સ્યા॰ ક॰)] સીહાવ એકચરા. યદા ચાહં, ભો, સમણેન ગોતમેન સદ્ધિં મન્તેય્યું, મા મે ભોન્તો અન્તરન્તરા કથં ઓપાતેથ; કથાપરિયોસાનં મે ભવન્તો આગમેન્તૂ''તિ.

અથ ખો સેલો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સેલો બ્રાહ્મણો ભગવતો કાયે દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણાનિ સમન્નેસિ [સમ્મન્નેસિ (સી॰ સ્યા॰)]. અદ્દસા ખો સેલો બ્રાહ્મણો ભગવતો કાયે દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણાનિ યેભુય્યેન ઠપેત્વા દ્વે. દ્વીસુ મહાપુરિસલક્ખણેસુ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ – કોસોહિતે ચ વત્થગુય્હે, પહૂતજિવ્હતાય ચાતિ.

અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ''પસ્સતિ ખો મે અયં સેલો બ્રાહ્મણો દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણાનિ યેભુય્યેન ઠપેત્વા દ્વે. દ્વીસુ મહાપુરિસલક્ખણેસુ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ – કોસોહિતે ચ વત્થગુય્હે, પહૂતજિવ્હતાય ચા''તિ. અથ ખો ભગવા તથારૂપં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં અભિસઙ્ખાસિ [અભિસઙ્ખારેસિ (સ્યા॰ ક॰)], યથા

અદ્દસ સેલો બ્રાહ્મણો ભગવતો કોસોહિતં વત્થગુય્હં . અથ ખો ભગવા જિવ્હં નિન્નામેત્વા ઉભોપિ કણ્ણસોતાનિ અનુમસિ પટિમસિ, ઉભોપિ નાસિકસોતાનિ અનુમસિ પટિમસિ, કેવલમ્પિ નલાટમણ્ડલં જિવ્હાય છાદેસિ.

અથ ખો સેલસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ એતદહોસિ – ''સમન્નાગતો ખો સમણો ગોતમો દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણેહિ પરિપુણ્ણેહિ, નો અપુરિપુણ્ણેહિ. નો ચ ખો નં જાનામિ બુદ્ધો વા નો વા. સુતં ખો પન મેતં બ્રાહ્મણાનં વુદ્ધાનં મહલ્લકાનં આચરિયપાચરિયાનં ભાસમાનાનં – 'યે તે ભવન્તિ અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, તે સકે વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તાનં પાતુકરોન્તી'તિ. યંનૂનાહં સમણં ગોતમં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવેય્ય''ન્તિ. અથ ખો સેલો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

૫૫૩.''પરિપુણ્ણકાયો સુરુચિ, સુજાતો ચારુદસ્સનો;
સુવણ્ણવણ્ણોસિ ભગવા, સુસુક્કદાઠોસિ વીરિયવા.

૫૫૪.''નરસ્સ હિ સુજાતસ્સ, યે ભવન્તિ વિયઞ્જના;
સબ્બે તે તવ કાયસ્મિં, મહાપુરિસલક્ખણા.

૫૫૫.''પસન્નનેત્તો સુમુખો, બ્રહા ઉજુ પતાપવા;
મજ્ઝે સમણસઙ્ઘસ્સ, આદિચ્ચોવ વિરોચસિ.

૫૫૬.''કલ્યાણદસ્સનો ભિક્ખુ, કઞ્ચનસન્નિભત્તચો;
કિં તે સમણભાવેન, એવં ઉત્તમવણ્ણિનો.

૫૫૭.''રાજા અરહસિ ભવિતું, ચક્કવત્તી રથેસભો;
ચાતુરન્તો વિજિતાવી, જમ્બુસણ્ડસ્સ [જમ્બુમણ્ડસ્સ (ક॰)] ઇસ્સરો.

૫૫૮.''ખત્તિયા ભોગિરાજાનો [ભોજરાજાનો (સી॰ સ્યા॰)], અનુયન્તા [અનુયુત્તા (સી॰)] ભવન્તુ તે;
રાજાભિરાજા મનુજિન્દો, રજ્જં કારેહિ ગોતમ''.

૫૫૯.''રાજાહમસ્મિ સેલાતિ, (ભગવા) ધમ્મરાજા અનુત્તરો;
ધમ્મેન ચક્કં વત્તેમિ, ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં''.

૫૬૦.''સમ્બુદ્ધો પટિજાનાસિ, (ઇતિ સેલો બ્રાહ્મણો) ધમ્મરાજા અનુત્તરો;
'ધમ્મેન ચક્કં વત્તેમિ', ઇતિ ભાસસિ ગોતમ.

૫૬૧.''કો નુ સેનાપતિ ભોતો, સાવકો સત્થુરન્વયો;
કો તે તમનુવત્તેતિ, ધમ્મચક્કં પવત્તિતં''.

૫૬૨.''મયા પવત્તિતં ચક્કં, (સેલાતિ ભગવા) ધમ્મચક્કં અનુત્તરં;
સારિપુત્તો અનુવત્તેતિ, અનુજાતો તથાગતં.

૫૬૩.''અભિઞ્ઞેય્યં અભિઞ્ઞાતં, ભાવેતબ્બઞ્ચ ભાવિતં;

પહાતબ્બં પહીનં મે, તસ્મા બુદ્ધોસ્મિ બ્રાહ્મણ.

૫૬૪.‘‘વિનયસ્સુ મયિ કઙ્ખં, અધિમુચ્ચસ્સુ બ્રાહ્મણ;
દુલ્લભં દસ્સનં હોતિ, સમ્બુદ્ધાનં અભિણ્હસો.

૫૬૫.‘‘યેસં વે [યેસં વો (પી॰), યસ્સ વે (સ્યા॰)] દુલ્લભો લોકે, પાતુભાવો અભિણ્હસો;
સોહં બ્રાહ્મણ સમ્બુદ્ધો, સલ્લકત્તો અનુત્તરો.

૫૬૬.‘‘બ્રહ્મભૂતો અતિતુલો, મારસેનપ્પમદ્દનો;
સબ્બામિત્તે વસીકત્વા, મોદામિ અકુતોભયો’’.

૫૬૭.‘‘ઇમં ભવન્તો નિસામેથ, યથા ભાસતિ ચક્ખુમા;
સલ્લકત્તો મહાવીરો, સીહોવ નદતી વને.

૫૬૮.‘‘બ્રહ્મભૂતં અતિતુલં, મારસેનપ્પમદ્દનં;
કો દિસ્વા નપ્પસીદેય્ય, અપિ કણ્હાભિજાતિકો.

૫૬૯.‘‘યો મં ઇચ્છતિ અન્વેતુ, યો વા નિચ્છતિ ગચ્છતુ;
ઇધાહં પબ્બજિસ્સામિ, વરપઞ્ઞસ્સ સન્તિકે’’.

૫૭૦.‘‘એવઞ્ચે [એતઞ્ચે (સી॰ પી॰)] રુચ્ચતિ ભોતો, સમ્માસમ્બુદ્ધસાસને [સમ્માસમ્બુદ્ધસાસનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
મયમ્પિ પબ્બજિસ્સામ, વરપઞ્ઞસ્સ સન્તિકે’’.

૫૭૧.‘‘બ્રાહ્મણા તિસતા ઇમે, યાચન્તિ પઞ્જલીકતા;
બ્રહ્મચરિયં ચરિસ્સામ, ભગવા તવ સન્તિકે’’.

૫૭૨.‘‘સ્વાક્ખાતં બ્રહ્મચરિયં, (સેલાતિ ભગવા) સન્દિટ્ઠિકમકાલિકં;
યત્થ અમોઘા પબ્બજ્જા, અપ્પમત્તસ્સ સિક્ખતો’’તિ.

અલત્થ ખો સેલો બ્રાહ્મણો સપરિસો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલત્થ ઉપસમ્પદં. અથ ખો કેણિયો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન સકે અસ્સમે પણીતં ખાદનીયં ભોજનીયં પટિયાદાપેત્વા ભગવતો કાલં આરોચાપેસિ – ‘‘કાલો, ભો ગોતમ, નિટ્ઠિતં ભત્ત’’ન્તિ . અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન કેણિયસ્સ જટિલસ્સ અસ્સમો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેન.

અથ ખો કેણિયો જટિલો બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન સહત્થા સન્તપ્પેસિ સમ્પવારેસિ. અથ ખો કેણિયો જટિલો ભગવન્તં ભુત્તાવિં ઓનીતપત્તપાણિં અઞ્ઞતરં નીચં આસનં ગહેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો કેણિયં જટિલં ભગવા ઇમાહિ ગાથાહિ અનુમોદિ –

૫૭૩.‘‘અગ્ગિહુત્તમુખા યઞ્ઞા, સાવિત્તી છન્દસો મુખં;

રાજા મુખં મનુસ્સાનં, નદીનં સાગરો મુખં.

૫૭૪.‘‘નક્ખત્તાનં મુખં ચન્દો, આદિચ્ચો તપતં મુખં;
પુઞ્ઞં આકઙ્ખમાનાનં, સઙ્ઘો વે યજતં મુખ’’ન્તિ.

અથ ખો ભગવા કેણિયં જટિલં ઇમાહિ ગાથાહિ અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. અથ ખો આયસ્મા સેલો સપરિસો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સે …પે॰… અઞ્ઞતરો ખો પનાયસ્મા સેલો સપરિસો અરહતં અહોસિ.

અથ ખો આયસ્મા સેલો સપરિસો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ, ઉપસઙ્કમિત્વા એકંસં ચીવરં કત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૫૭૫.‘‘યં તં સરણમાગમ્હ [માગમ્મ (સી॰ સ્યા॰ ક॰)], ઇતો અટ્ઠમિ ચક્ખુમ;
સત્તરત્તેન ભગવા, દન્તમ્હ તવ સાસને.

૫૭૬.‘‘તુવં બુદ્ધો તુવં સત્થા, તુવં મારાભિભૂ મુનિ;
તુવં અનુસયે છેત્વા, તિણ્ણો તારેસિમં પજં.

૫૭૭.‘‘ઉપધી તે સમતિક્કન્તા, આસવા તે પદાલિતા;
સીહોસિ [સીહોવ (મ॰ નિ॰ ૨.૪૦૧)] અનુપાદાનો, પહીનભયભેરવો.

૫૭૮.‘‘ભિક્ખવો તિસતા ઇમે, તિટ્ઠન્તિ પઞ્જલીકતા;
પાદે વીર પસારેહિ, નાગા વન્દન્તુ સત્થુનો’’તિ.

સેલસુત્તં સત્તમં નિટ્ઠિતં.

૮. સલ્લસુત્તં

૫૭૯.અનિમિત્તમનઞ્ઞાતં , મચ્ચાનં ઇધ જીવિતં;
કસિરઞ્ચ પરિત્તઞ્ચ, તઞ્ચ દુક્ખેન સંયુતં.

૫૮૦.ન હિ સો ઉપક્કમો અત્થિ, યેન જાતા ન મિય્યરે;
જરમ્પિ પત્વા મરણં, એવંધમ્મા હિ પાણિનો.

૫૮૧.ફલાનમિવ પક્કાનં, પાતો પતનતો [પપતતો (સી॰ પી॰ અટ્ઠ॰)] ભયં;
એવં જાતાન મચ્ચાનં, નિચ્ચં મરણતો ભયં.

૫૮૨.યથાપિ કુમ્ભકારસ્સ, કતા મત્તિકભાજના;
સબ્બે ભેદનપરિયન્તા [ભેદપરિયન્તા (સ્યા॰)], એવં મચ્ચાન જીવિતં.

૫૮૩.દહરા ચ મહન્તા ચ, યે બાલા યે ચ પણ્ડિતા;
સબ્બે મચ્ચુવસં યન્તિ, સબ્બે મચ્ચુપરાયણા.

૫૮૪.તેસં મચ્ચુપરેતાનં, ગચ્છતં પરલોકતો;
ન પિતા તાયતે પુત્તં, ઞાતી વા પન ઞાતકે.

૫૮૫.પેક્ખતં યેવ ઞાતીનં, પસ્સ લાલપતં પુથુ;
એકમેકોવ મચ્ચાનં, ગોવજ્ઝો વિય નીયતિ [નિય્યતિ (બહૂસુ)].

૫૮૬.એવમબ્ભાહતો લોકો, મચ્ચુના ચ જરાય ચ;
તસ્મા ધીરા ન સોચન્તિ, વિદિત્વા લોકપરિયાયં.

૫૮૭.યસ્સ મગ્ગં ન જાનાસિ, આગતસ્સ ગતસ્સ વા;
ઉભો અન્તે અસમ્પસ્સં, નિરત્થં પરિદેવસિ.

૫૮૮.પરિદેવયમાનો ચે, કિઞ્ચિદત્થં ઉદબ્બહે;
સમ્મૂળ્હો હિંસમત્તાનં, કયિરા ચે નં વિચક્ખણો.

૫૮૯.ન હિ રુણ્ણેન સોકેન, સન્તિં પપ્પોતિ ચેતસો;
ભિય્યસ્સુપ્પજ્જતે દુક્ખં, સરીરં ચુપહઞ્ઞતિ.

૫૯૦.કિસો વિવણ્ણો ભવતિ, હિંસમત્તાનમત્તના;
ન તેન પેતા પાલેન્તિ, નિરત્થા પરિદેવના.

૫૯૧.સોકમપ્પજહં જન્તુ, ભિય્યો દુક્ખં નિગચ્છતિ;
અનુત્થુનન્તો કાલઙ્કતં [કાલકતં (સી॰ સ્યા॰)], સોકસ્સ વસમન્વગૂ.

૫૯૨.અઞ્ઞેપિ પસ્સ ગમિને, યથાકમ્મૂપગે નરે;
મચ્ચુનો વસમાગમ્મ, ફન્દન્તેવિધ પાણિનો.

૫૯૩.યેન યેન હિ મઞ્ઞન્તિ, તતો તં હોતિ અઞ્ઞથા;
એતાદિસો વિનાભાવો, પસ્સ લોકસ્સ પરિયાયં.

૫૯૪.અપિ વસ્સસતં જીવે, ભિય્યો વા પન માણવો;
ઞાતિસઙ્ઘા વિના હોતિ, જહાતિ ઇધ જીવિતં.

૫૯૫.તસ્મા અરહતો સુત્વા, વિનેય્ય પરિદેવિતં;
પેતં કાલઙ્કતં દિસ્વા, નેસો લબ્ભા મયા ઇતિ.

૫૯૬.યથા સરણમાદિત્તં, વારિના પરિનિબ્બયે [પરિનિબ્બુતો (સી॰ ક॰)];

એવમ્પિ ધીરો સપઞ્ઞો, પણ્ડિતો કુસલો નરો;
ખિપ્પમુપ્પતિતં સોકં, વાતો તૂલંવ ધંસયે.

૫૯૭.પરિદેવં પજપ્પઞ્ચ, દોમનસ્સઞ્ચ અત્તનો;
અત્તનો સુખમેસાનો, અબ્બહે સલ્લમત્તનો.

૫૯૮.અબ્બુળ્હસલ્લો અસિતો, સન્તિં પપ્પુય્ય ચેતસો;
સબ્બસોકં અતિક્કન્તો, અસોકો હોતિ નિબ્બુતોતિ.

સલ્લસુત્તં અટ્ઠમં નિટ્ઠિતં.

૯. વાસેટ્ઠસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા બ્રાહ્મણમહાસાલા ઇચ્છાનઙ્ગલે પટિવસન્તિ, સેય્યથિદં – ચઙ્કી બ્રાહ્મણો, તારુક્ખો બ્રાહ્મણો, પોક્ખરસાતિ બ્રાહ્મણો, જાણુસ્સોણિ [જાણુસોણિ (ક॰)] બ્રાહ્મણો, તોદેય્યો બ્રાહ્મણો, અઞ્ઞે ચ અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા બ્રાહ્મણમહાસાલા. અથ ખો વાસેટ્ઠભારદ્વાજાનં માણવાનં જઙ્ઘાવિહારં અનુચઙ્કમન્તાનં અનુવિચરન્તાનં [અનુચઙ્કમમાનાનં અનુવિચરમાનાનં (સી॰ પી॰)] અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – ‘‘કથં, ભો, બ્રાહ્મણો હોતી’’તિ?

ભારદ્વાજો માણવો એવમાહ – ‘‘યતો ખો, ભો, ઉભતો સુજાતો હોતિ માતિતો ચ પિતિતો ચ સંસુદ્ધગહણિકો યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન, એત્તાવતા ખો ભો બ્રાહ્મણો હોતી’’તિ.

વાસેટ્ઠો માણવો એવમાહ – ‘‘યતો ખો, ભો, સીલવા ચ હોતિ વતસમ્પન્નો [વત્તસમ્પન્નો (સી॰ સ્યા॰ મ॰ નિ॰ ૨.૪૫૪)] ચ, એત્તાવતા ખો, ભો, બ્રાહ્મણો હોતી’’તિ. નેવ ખો અસક્ખિ ભારદ્વાજો માણવો વાસેટ્ઠં માણવં સઞ્ઞાપેતું, ન પન અસક્ખિ વાસેટ્ઠો માણવો ભારદ્વાજં માણવં સઞ્ઞાપેતું.

અથ ખો વાસેટ્ઠો માણવો ભારદ્વાજં માણવં આમન્તેસિ – ‘‘અયં ખો, ભો [અયં ભો (સી॰ સ્યા॰ ક॰), અયં ખો (પી॰)] ભારદ્વાજ, સમણો ગોતમો સક્યપુત્તો સક્યકુલા પબ્બજિતો ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે; તં ખો પન ભવન્તં ગોતમં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – ‘ઇતિપિ…પે॰… બુદ્ધો ભગવા’તિ. આયામ, ભો ભારદ્વાજ, યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમિસ્સામ; ઉપસઙ્કમિત્વા સમણં ગોતમં એતમત્થં પુચ્છિસ્સામ. યથા નો સમણો ગોતમો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા’’તિ. ‘‘એવં, ભો’’તિ ખો ભારદ્વાજો માણવો વાસેટ્ઠસ્સ માણવસ્સ પચ્ચસ્સોસિ.

અથ ખો વાસેટ્ઠભારદ્વાજા માણવા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો વાસેટ્ઠો માણવો ભગવન્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

૫૯૯.‘‘અનુઞ્ઞાતપટિઞ્ઞાતા, તેવિજ્જા મયમસ્મુભો;

અહં પોક્ખરસાતિસ્સ, તારુક્ખસ્સાયં માણવો.

૬૦૦.“તેવિજ્જાનં યદક્ખાતં, તત્ર કેવલિનોસ્મસે;
પદકસ્મ વેય્યાકરણા, જપ્પે આચરિયસાદિસા.

૬૦૧.“તેસં નો જાતિવાદસ્મિં, વિવાદો અત્થિ ગોતમ;
જાતિયા બ્રાહ્મણો હોતિ, ભારદ્વાજો ઇતિ ભાસતિ;
અહઞ્ચ કમ્મુના [કમ્મના (સી॰ પી॰) એવમુપરિપિ] બ્રૂમિ, એવં જાનાહિ ચક્ખુમ.

૬૦૨.“તે ન સક્કોમ સઞ્ઞાપેતું, અઞ્ઞમઞ્ઞં મયં ઉભો;
ભવન્તં [ભગવન્તં (ક॰)] પુટ્ઠુમાગમ્હા, સમ્બુદ્ધં ઇતિ વિસ્સુતં.

૬૦૩.“ચન્દં યથા ખયાતીતં, પેચ્ચ પઞ્જલિકા જના;
વન્દમાના નમસ્સન્તિ, એવં લોકસ્મિ ગોતમં.

૬૦૪.“ચક્ખું લોકે સમુપ્પન્નં, મયં પુચ્છામ ગોતમં;
જાતિયા બ્રાહ્મણો હોતિ, ઉદાહુ ભવતિ કમ્મુના;
અજાનતં નો પબ્રૂહિ, યથા જાનેસુ બ્રાહ્મણં”.

૬૦૫.“તેસં વો અહં બ્યક્ખિસ્સં, (વાસેટ્ઠાતિ ભગવા) અનુપુબ્બં યથાતથં;
જાતિવિભઙ્ગં પાણાનં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૦૬.“તિણરુક્ખેપિ જાનાથ, ન ચાપિ પટિજાનરે;
લિઙ્ગં જાતિમયં તેસં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૦૭.“તતો કીટે પટઙ્ગે ચ, યાવ કુન્થકિપિલ્લિકે;
લિઙ્ગં જાતિમયં તેસં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૦૮.“ચતુપ્પદેપિ જાનાથ, ખુદ્દકે ચ મહલ્લકે;
લિઙ્ગં જાતિમયં તેસં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૦૯.“પાદૂદરેપિ જાનાથ, ઉરગે દીઘપિટ્ઠિકે;
લિઙ્ગં જાતિમયં તેસં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૧૦.“તતો મચ્છેપિ જાનાથ, ઓદકે વારિગોચરે;
લિઙ્ગં જાતિમયં તેસં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૧૧.“તતો પક્ખીપિ જાનાથ, પત્તયાને વિહઙ્ગમે;
લિઙ્ગં જાતિમયં તેસં, અઞ્ઞમઞ્ઞા હિ જાતિયો.

૬૧૨.“યથા એતાસુ જાતીસુ, લિઙ્ગં જાતિમયં પુથુ;
એવં નત્થિ મનુસ્સેસુ, લિઙ્ગં જાતિમયં પુથુ.

૬૧૩.“ન કેસેહિ ન સીસેન, ન કણ્ણેહિ ન અક્ખિભિ;
ન મુખેન ન નાસાય, ન ઓટ્ઠેહિ ભમૂહિ વા.

૬૧૪.“ન ગીવાય ન અંસેહિ, ન ઉદરેન ન પિટ્ઠિયા;
ન સોણિયા ન ઉરસા, ન સમ્બાધે ન મેથુને [ન સમ્બાધા ન મેથુના (સ્યા॰ ક॰)].

૬૧૫.“ન હત્થેહિ ન પાદેહિ, નાઙ્ગુલીહિ નખેહિ વા;
ન જઙ્ઘાહિ ન ઊરૂહિ, ન વણ્ણેન સરેન વા;
લિઙ્ગં જાતિમયં નેવ, યથા અઞ્ઞાસુ જાતિસુ.

૬૧૬.“પચ્ચત્તઞ્ચ સરીરેસુ [પચ્ચત્તં સસરીરેસુ (સી॰ પી॰)], મનુસ્સેસ્વેતં ન વિજ્જતિ;
વોકારઞ્ચ મનુસ્સેસુ, સમઞ્ઞાય પવુચ્ચતિ.

૬૧૭.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, ગોરક્ખં ઉપજીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, કસ્સકો સો ન બ્રાહ્મણો.

૬૧૮.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, પુથુસિપ્પેન જીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, સિપ્પિકો સો ન બ્રાહ્મણો.

૬૧૯.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, વોહારં ઉપજીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, વાણિજો સો ન બ્રાહ્મણો.

૬૨૦.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, પરપેસ્સેન જીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, પેસ્સિકો [પેસ્સકો (ક॰)] સો ન બ્રાહ્મણો.

૬૨૧.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, અદિન્નં ઉપજીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, ચોરો એસો ન બ્રાહ્મણો.

૬૨૨.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, ઇસ્સત્થં ઉપજીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, યોધાજીવો ન બ્રાહ્મણો.

૬૨૩.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, પોરોહિચ્ચેન જીવતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, યાજકો એસો ન બ્રાહ્મણો.

૬૨૪.“યો હિ કોચિ મનુસ્સેસુ, ગામં રટ્ઠઞ્ચ ભુઞ્જતિ;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, રાજા એસો ન બ્રાહ્મણો.

૬૨૫.“ન ચાહં બ્રાહ્મણં બ્રૂમિ, યોનિજં મત્તિસમ્ભવં;
ભોવાદિ નામ સો હોતિ, સચે [સ વે (સી॰ સ્યા॰)] હોતિ સકિઞ્ચનો;
અકિઞ્ચનં અનાદાનં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૨૬.“સબ્બસંયોજનં છેત્વા, સો વે ન પરિતસ્સતિ;
સઙ્ગાતિગં વિસંયુત્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૨૭.“છેત્વા નદ્ધિં વરત્તઞ્ચ, સન્દાનં સહનુક્કમં;
ઉક્ખિત્તપલિઘં બુદ્ધં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૨૮.“અક્કોસં વધબન્ધઞ્ચ, અદુટ્ઠો યો તિતિક્ખતિ;
ખન્તીબલં બલાનીકં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૨૯.“અક્કોધનં વતવન્તં, સીલવન્તં અનુસ્સદં;
દન્તં અન્તિમસારીરં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૦.“વારિ પોક્ખરપત્તેવ, આરગ્ગેરિવ સાસપો;
યો ન લિમ્પતિ કામેસુ, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૧.“યો દુક્ખસ્સ પજાનાતિ, ઇધેવ ખયમત્તનો;
પન્નભારં વિસંયુત્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૨.“ગમ્ભીરપઞ્ઞં મેધાવિં, મગ્ગામગ્ગસ્સ કોવિદં;
ઉત્તમત્થમનુપ્પત્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૩.“અસંસટ્ઠં ગહટ્ઠેહિ, અનાગારેહિ ચૂભયં;
અનોકસારિમપ્પિચ્છં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૪.“નિધાય દણ્ડં ભૂતેસુ, તસેસુ થાવરેસુ ચ;
યો ન હન્તિ ન ઘાતેતિ, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૫.“અવિરુદ્ધં વિરુદ્ધેસુ, અત્તદણ્ડેસુ નિબ્બુતં;
સાદાનેસુ અનાદાનં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૬.“યસ્સ રાગો ચ દોસો ચ, માનો મક્ખો ચ પાતિતો;
સાસપોરિવ આરગ્ગા, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૭.“અકક્કસં વિઞ્ઞાપનિં, ગિરં સચ્ચમુદીરયે;
યાય નાભિસજે કઞ્ચિ, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૮.“યોધ દીઘં વ રસ્સં વા, અણું થૂલં સુભાસુભં;
લોકે અદિન્નં નાદિયતિ, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૩૯.“આસા યસ્સ ન વિજ્જન્તિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ;
નિરાસાસં [નિરાસયં (સી॰ સ્યા॰ પી॰), નિરાસકં (?)] વિસંયુત્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૦.“યસ્સાલયા ન વિજ્જન્તિ, અઞ્ઞાય અકથંકથી;
અમતોગધમનુપ્પત્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૧.“યોધ પુઞ્ઞઞ્ચ પાપઞ્ચ, ઉભો સઙ્ગમુપચ્ચગા;
અસોકં વિરજં સુદ્ધં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૨.“ચન્દંવ વિમલં સુદ્ધં, વિપ્પસન્નમનાવિલં;
નન્દીભવપરિક્ખીણં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૩.“યોમં પલિપથં દુગ્ગં, સંસારં મોહમચ્ચગા;
તિણ્ણો પારઙ્ગતો ઝાયી, અનેજો અકથંકથી;
અનુપાદાય નિબ્બુતો, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૪.“યોધ કામે પહન્ત્વાન, અનાગારો પરિબ્બજે;
કામભવપરિક્ખીણં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૫.“યોધ તણ્હં પહન્ત્વાન, અનાગારો પરિબ્બજે;
તણ્હાભવપરિક્ખીણં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૬.“હિત્વા માનુસકં યોગં, દિબ્બં યોગં ઉપચ્ચગા;
સબ્બયોગવિસંયુત્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૭.“હિત્વા રતિઞ્ચ અરતિં, સીતિભૂતં નિરૂપધિં;
સબ્બલોકાભિભું વીરં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૮.“ચુતિં યો વેદિ [યો’વેતિ (?) ઇતિવુત્તકે ૯૯ અટ્ઠકથાસંવણ્ણના પસ્સિતબ્બા] ત્તાનં, ઉપપત્તિઞ્ચ સબ્બસો;
અસત્તં સુગતં બુદ્ધં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૪૯.“યસ્સ ગતિં ન જાનન્તિ, દેવા ગન્ધબ્બમાનુસા;
ખીણાસવં અરહન્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૫૦.“યસ્સ પુરે ચ પચ્છા ચ, મજ્ઝે ચ નત્થિ કિઞ્ચનં;
અકિઞ્ચનં અનાદાનં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૫૧.“ઉસભં પવરં વીરં, મહેસિં વિજિતાવિનં;
અનેજં ન્હાતકં બુદ્ધં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૫૨.“પુબ્બેનિવાસં યો વેદિ [યો’વેતિ (?) ઇતિવુત્તકે ૯૯ અટ્ઠકથાસંવણ્ણના પસ્સિતબ્બા], સગ્ગાપાયઞ્ચ પસ્સતિ;
અથો જાતિક્ખયં પત્તો, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

૬૫૩.“સમઞ્ઞા હેસા લોકસ્મિં, નામગોત્તં પકપ્પિતં;
સમ્મુચ્ચા સમુદાગતં, તત્થ તત્થ પકપ્પિતં.

૬૫૪.“દીઘરત્તમનુસયિતં, દિટ્ઠિગતમજાનતં;
અજાનન્તા નો [અજાનન્તા તે (અટ્ઠ॰) મ॰ નિ॰ ૨.૪૬૦] પબ્રુવન્તિ, જાતિયા હોતિ બ્રાહ્મણો.

૬૫૫.“ન જચ્ચા બ્રાહ્મણો હોતિ, ન જચ્ચા હોતિ અબ્રાહ્મણો;
કમ્મુના બ્રાહ્મણો હોતિ, કમ્મુના હોતિ અબ્રાહ્મણો.

૬૫૬.“કસ્સકો કમ્મુના હોતિ, સિપ્પિકો હોતિ કમ્મુના;
વાણિજો કમ્મુના હોતિ, પેસ્સિકો હોતિ કમ્મુના.

૬૫૭.“ચોરોપિ કમ્મુના હોતિ, યોધાજીવોપિ કમ્મુના;
યાજકો કમ્મુના હોતિ, રાજાપિ હોતિ કમ્મુના.

૬૫૮.“એવમેતં યથાભૂતં, કમ્મં પસ્સન્તિ પણ્ડિતા;
પટિચ્ચસમુપ્પાદદસ્સા, કમ્મવિપાકકોવિદા.

૬૫૯.“કમ્મુના વત્તતિ લોકો, કમ્મુના વત્તતિ પજા;
કમ્મનિબન્ધના સત્તા, રથસ્સાણીવ યાયતો.

૬૬૦.“તપેન બ્રહ્મચરિયેન, સંયમેન દમેન ચ;
એતેન બ્રાહ્મણો હોતિ, એતં બ્રાહ્મણમુત્તમં.

૬૬૧.“તીહિ વિજ્જાહિ સમ્પન્નો, સન્તો ખીણપુનબ્ભવો;
એવં વાસેટ્ઠ જાનાહિ, બ્રહ્મા સક્કો વિજાનત”ન્તિ.

એવં વુત્તે, વાસેટ્ઠભારદ્વાજા માણવા ભગવન્તં એતદવોચું – “અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકે નો ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતે [પાણુપેતં (ક॰)] સરણં ગતે”તિ.

વાસેટ્ઠસુત્તં નવમં નિટ્ઠિતં.

૧૦. કોકાલિકસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''પાપિચ્છા, ભન્તે, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના, પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા''તિ.

એવં વુત્તે, ભગવા કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ – ''મા હેવં, કોકાલિક, મા હેવં, કોકાલિક! પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના''તિ.

દુતિયમ્પિ ખો...પે॰... તતિયમ્પિ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિઞ્ચાપિ મે, ભન્તે, ભગવા સદ્ધાયિકો પચ્ચયિકો, અથ ખો પાપિચ્છાવ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના, પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા''તિ. તતિયમ્પિ ખો ભગવા કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ – ''મા હેવં, કોકાલિક , મા હેવં, કોકાલિક! પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના''તિ.

અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અચિરપ્પક્કન્તસ્સ ચ કોકાલિકસ્સ ભિક્ખુનો સાસપમત્તીહિ પિળકાહિ સબ્બો કાયો ફુટો [ફુટ્ઠો (સ્યા॰)] અહોસિ; સાસપમત્તિયો હુત્વા મુગ્ગમત્તિયો અહેસું; મુગ્ગમત્તિયો હુત્વા કળાયમત્તિયો અહેસું; કળાયમત્તિયો હુત્વા કોલટ્ઠિમત્તિયો અહેસું; કોલટ્ઠિમત્તિયો હુત્વા કોલમત્તિયો અહેસું; કોલમત્તિયો હુત્વા આમલકમત્તિયો અહેસું; આમલકમત્તિયો હુત્વા બેળુવસલાટુકમત્તિયો અહેસું; બેળુવસલાટુકમત્તિયો હુત્વા બિલ્લમત્તિયો અહેસું; બિલ્લમત્તિયો હુત્વા પભિજ્જિંસુ; પુબ્બઞ્ચ લોહિતઞ્ચ પગ્ઘરિંસુ. અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ તેનેવાબાધેન કાલમકાસિ. કાલઙ્કતો ચ કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપજ્જિ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા .

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ . એકમન્તં, ઠિતો ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કોકાલિકો, ભન્તે, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો; કાલઙ્કતો ચ, ભન્તે, કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા''તિ. ઇદમવોચ બ્રહ્મા સહમ્પતિ; ઇદં વત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા...પે॰... ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ, ઇદં વત્વા મં પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી''તિ.

એવં વુત્તે, અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કીવદીઘં નુ ખો, ભન્તે, પદુમે નિરયે આયુપ્પમાણ''ન્તિ? ''દીઘં ખો, ભિક્ખુ, પદુમે નિરયે આયુપ્પમાણં; તં ન સુકરં સઙ્ખાતું એત્તકાનિ વસ્સાનિ ઇતિ વા એત્તકાનિ વસ્સસતાનિ ઇતિ વા એત્તકાનિ વસ્સસહસ્સાનિ ઇતિ વા એત્તકાનિ વસ્સસતસહસ્સાનિ ઇતિ વા''તિ. ''સક્કા પન, ભન્તે, ઉપમા [ઉપમં (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] કાતુ''ન્તિ? ''સક્કા, ભિક્ખૂ''તિ ભગવા અવોચ –

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિખારિકો કોસલકો તિલવાહો; તતો પુરિસો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન એકમેકં તિલં ઉદ્ધરેય્ય. ખિપ્પતરં ખો સો ભિક્ખુ વીસતિખારિકો કોસલકો તિલવાહો ઇમિના ઉપક્કમેન પરિક્ખયં

પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય, નત્વેવ એકો અબ્બુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અબ્બુદા નિરયા એવમેકો નિરબ્બુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ નિરબ્બુદા નિરયા એવમેકો અબબો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અબબા નિરયા એવમેકો અહહો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અહહા નિરયા એવમેકો અટટો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અટટા નિરયા એવમેકો કુમુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ કુમુદા નિરયા એવમેકો સોગન્ધિકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ સોગન્ધિકા નિરયા એવમેકો ઉપ્પલકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ ઉપ્પલકા નિરયા એવમેકો પુણ્ડરીકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ પુણ્ડરીકા નિરયા એવમેકો પદુમો નિરયો. પદુમં ખો પન ભિક્ખુ નિરયં કોકાલિકો ભિક્ખુ ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા''તિ. ઇદમવોચ ભગવા, ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૬૬૨.''પુરિસસ્સ હિ જાતસ્સ, કુઠારી [કુધારી (ક॰)] જાયતે મુખે;
ચાય છિન્દતિ અત્તાનં, બાલો દુબ્ભાસિતં ભણં.

૬૬૩.''યો નિન્દિયં પસંસતિ, તં વા નિન્દતિ યો પસંસિયો;
વિચિનાતિ મુખેન સો કલિં, કલિના તેન સુખં ન વિન્દતિ.

૬૬૪.''અપ્પમત્તો અયં કલિ, યો અક્ખેસુ ધનપરાજયો;
સબ્બસ્સાપિ સહાપિ અત્તના, અયમેવ મહત્તરો [મહન્તકરો (સી॰)] કલિ;
યો સુગતેસુ મનં પદોસયે.

૬૬૫.''સતં સહસ્સાનં નિરબ્બુદાનં, છત્તિંસતિ પઞ્ચ ચ અબ્બુદાનિ [અબ્બુદાનં (ક॰)];
યમરિયગરહી નિરયં ઉપેતિ, વાચં મનઞ્ચ પણિધાય પાપકં.

૬૬૬.''અભૂતવાદી નિરયં ઉપેતિ, યો વાપિ કત્વા ન કરોમિચાહ;
ઉભોપિ તે પેચ્ચ સમા ભવન્તિ, નિહીનકમ્મા મનુજા પરત્થ.

૬૬૭.''યો અપ્પદુટ્ઠસ્સ નરસ્સ દુસ્સતિ, સુદ્ધસ્સ પોસસ્સ અનઙ્ગણસ્સ;
તમેવ બાલં પચ્ચેતિ પાપં, સુખુમો રજો પટિવાતંવ ખિત્તો.

૬૬૮.''યો લોભગુણે અનુયુત્તો, સો વચસા પરિભાસતિ અઞ્ઞે;
અસદ્ધો કદરિયો અવદઞ્ઞૂ, મચ્છરિ પેસુણિયં [પેસુણિયસ્મિં (બહૂસુ)] અનુયુત્તો.

૬૬૯.''મુખદુગ્ગ વિભૂત અનરિય, ભૂનહુ [ભુનહત (સ્યા॰ ક॰)] પાપક દુક્કટકારિ;
પુરિસન્ત કલી અવજાત, મા બહુભાણિધ નેરયિકોસિ.

૬૭૦.''રજમાકિરસી અહિતાય, સન્તે ગરહસિ કિબ્બિસકારી;
બહૂનિ દુચ્ચરિતાનિ ચરિત્વા, ગચ્છસિ ખો પપતં ચિરરત્તં.

૬૭૧.''ન હિ નસ્સતિ કસ્સચિ કમ્મં, એતિ હતં લભતેવ સુવામિ;
દુક્ખં મન્દો પરલોકે, અત્તનિ પસ્સતિ કિબ્બિસકારી.

૬૭૨.‘‘અયોસઙ્કુસમાહતટ્ઠાનં , તિણ્હધારમયસૂલમુપેતિ;
અથ તત્તઅયોગુળસન્નિભં, ભોજનમત્થિ તથા પતિરૂપં.

૬૭૩.‘‘ન હિ વગ્ગુ વદન્તિ વદન્તા, નાભિજવન્તિ ન તાણમુપેન્તિ;
અઙ્ગારે સન્થતે સયન્તિ [સેન્તિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], ગિનિસમ્પજ્જલિતં પવિસન્તિ.

૬૭૪.‘‘જાલેન ચ ઓનહિયાન, તત્થ હનન્તિ અયોમયકુટેભિ [અયોમયકૂટેહિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
અન્ધંવ તિમિસમાયન્તિ, તં વિતતઞ્હિ યથા મહિકાયો.

૬૭૫.‘‘અથ લોહમયં પન કુમ્ભિં, ગિનિસમ્પજ્જલિતં પવિસન્તિ;
પચ્ચન્તિ હિ તાસુ ચિરરત્તં, અગ્ગિનિસમાસુ [ગિનિસ્સમાસુ (ક॰)] સમુપ્પિલવાતે.

૬૭૬.‘‘અથ પુબ્બલોહિતમિસ્સે, તત્થ કિં પચ્ચતિ કિબ્બિસકારી;
યં યં દિસકં [દિસતં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] અધિસેતિ, તત્થ કિલિસ્સતિ સમ્ફુસમાનો.

૬૭૭.‘‘પુળવાવસથે સલિલસ્મિં, તત્થ કિં પચ્ચતિ કિબ્બિસકારી;
ગન્તું ન હિ તીરમપત્થિ, સબ્બસમા હિ સમન્તકપલ્લા.

૬૭૮.‘‘અસિપત્તવનં પન તિણ્હં, તં પવિસન્તિ સમુચ્છિદગત્તા;
જિવ્હં બલિસેન ગહેત્વા, આરજયારજયા વિહનન્તિ.

૬૭૯.‘‘અથ વેતરણિં પન દુગ્ગં, તિણ્હધારખુરધારમુપેન્તિ;
તત્થ મન્દા પપતન્તિ, પાપકરા પાપાનિ કરિત્વા.

૬૮૦.‘‘ખાદન્તિ હિ તત્થ રુદન્તે, સામા સબલા કાકોલગણા ચ;
સોણા સિઙ્ગાલા [સિગાલા (સી॰ પી॰)] પટિગિદ્ધા [પટિગિજ્ઝા (સ્યા॰ પી॰)], કુલલા વાયસા ચ [કુલલા ચ વાયસા (?)] વિતુદન્તિ.

૬૮૧.‘‘કિચ્છા વતયં ઇધ વુત્તિ, યં જનો ફુસતિ [પસ્સતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] કિબ્બિસકારી;
તસ્મા ઇધ જીવિતસેસે, કિચ્ચકરો સિયા નરો ન ચપ્પમજ્જે.

૬૮૨.‘‘તે ગણિતા વિદૂહિ તિલવાહા, યે પદુમે નિરયે ઉપનીતા;
નહુતાનિ હિ કોટિયો પઞ્ચ ભવન્તિ, દ્વાદસ કોટિસતાનિ પુનઞ્ઞા [પનચ્ચે (ક॰)].

૬૮૩.‘‘યાવ દુખા [દુક્ખા (સી॰ સ્યા॰), દુક્ખ (પી॰ ક॰)] નિરયા ઇધ વુત્તા, તત્થપિ તાવ ચિરં વસિતબ્બં;
તસ્મા સુચિપેસલસાધુગુણેસુ, વાચં મનં સતતં [પકતં (સ્યા॰)] પરિરક્ખે’’તિ.

કોકાલિકસુત્તં દસમં નિટ્ઠિતં.

૧૧. નાલકસુત્તં

૬૮૪.આનન્દજાતે તિદસગણે પતીતે, સક્કઞ્ચ ઇન્દં સુચિવસને ચ દેવે;
દુસ્સં ગહેત્વા અતિરિવ થોમયન્તે, અસિતો ઇસિ અદ્દસ દિવાવિહારે.

૬૮૫.દિસ્વાન દેવે મુદિતમને ઉદગ્ગે, ચિત્તિં કરિત્વાન ઇદમવોચ [કરિત્વા ઇદમવોચાસિ (સી॰)] તત્થ;
“કિં દેવસઙ્ઘો અતિરિવ કલ્યરૂપો, દુસ્સં ગહેત્વા રમયથ [ભમયથ (સી॰)] કિં પટિચ્ચ.

૬૮૬.“યદાપિ આસી અસુરેહિ સઙ્ગમો, જયો સુરાનં અસુરા પરાજિતા.
તદાપિ નેતાદિસો લોમહંસનો, કિમબ્ભુતં દટ્ઠુ મરૂ પમોદિતા.

૬૮૭.“સેળેન્તિ ગાયન્તિ ચ વાદયન્તિ ચ, ભુજાનિ ફોટેન્તિ [પોઠેન્તિ (સી॰ પી॰), પોથેન્તિ (ક॰)] ચ નચ્ચયન્તિ ચ;
પુચ્છામિ વોહં મેરુમુદ્ધવાસિને, ધુનાથ મે સંસયં ખિપ્પ મારિસા”.

૬૮૮.“સો બોધિસત્તો રતનવરો અતુલ્યો, મનુસ્સલોકે હિતસુખત્થાય [હિતસુખતાય (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] જાતો;
સક્યાન ગામે જનપદે લુમ્બિનેય્યે, તેનમ્હ તુટ્ઠા અતિરિવ કલ્યરૂપા.

૬૮૯.“સો સબ્બસત્તુત્તમો અગ્ગપુગ્ગલો, નરાસભો સબ્બપજાનમુત્તમો;
વત્તેસ્સતિ ચક્કમિસિવ્હયે વને, નદંવ સીહો બલવા મિગાભિભૂ”.

૬૯૦.તં સદ્દં સુત્વા તુરિતમવસરી સો, સુદ્ધોદનસ્સ તદ ભવનં ઉપાવિસિ [ઉપાગમિ (સી॰ પી॰)];
નિસજ્જ તત્થ ઇદમવોચાસિ સક્યે, “કુહિં કુમારો અહમપિ દટ્ઠુકામો”.

૬૯૧.તતો કુમારં જલિતમિવ સુવણ્ણં, ઉક્કામુખેવ સુકુસલસમ્પહટ્ઠં [સુકુસલેન સમ્પહટ્ઠં (ક॰)];
દદ્દલ્લમાનં [દદ્દળ્હમાનં (ક॰)] સિરિયા અનોમવણ્ણં, દસ્સેસુ પુત્તં અસિતવ્હયસ્સ સક્યા.

૬૯૨.દિસ્વા કુમારં સિખિમિવ પજ્જલન્તં, તારાસભંવ નભસિગમં વિસુદ્ધં;
સૂરિયં તપન્તં સરદરિવબ્ભમુત્તં, આનન્દજાતો વિપુલમલત્થ પીતિં.

૬૯૩.અનેકસાખઞ્ચ સહસ્સમણ્ડલં, છત્તં મરૂ ધારયુમન્તલિક્ખે;
સુવણ્ણદણ્ડા વીતિપતન્તિ ચામરા, ન દિસ્સરે ચામરછત્તગાહકા.

૬૯૪.દિસ્વા જટી કણ્હસિરિવ્હયો ઇસિ, સુવણ્ણનિક્ખં વિય પણ્ડુકમ્બલે;
સેતઞ્ચ છત્તં ધરિયન્ત [ધારિયન્ત (સ્યા॰), ધારયન્તં (સી॰ ક॰)] મુદ્ધનિ, ઉદગ્ગચિત્તો સુમનો પટિગ્ગહે.

૬૯૫.પટિગ્ગહેત્વા પન સક્યપુઙ્ગવં, જિગીસતો [જિગિંસકો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] લક્ખણમન્તપારગૂ;
પસન્નચિત્તો ગિરમબ્ભુદીરયિ, “અનુત્તરાયં દ્વિપદાનમુત્તમો” [દિપદાનમુત્તમો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)].

૬૯૬.અથત્તનો ગમનમનુસ્સરન્તો, અકલ્યરૂપો ગળયતિ અસ્સુકાનિ;
દિસ્વાન સક્યા ઇસિમવોચું રુદન્તં,

“નો ચે કુમારે ભવિસ્સતિ અન્તરાયો”.

૬૯૭દિસ્વાન સક્યે ઇસિમવોચ અકલ્યે, “નાહં કુમારે અહિતમનુસ્સરામિ;
ન ચાપિમસ્સ ભવિસ્સતિ અન્તરાયો, ન ઓરકાયં અધિમાનસા [અધિમનસા (સી॰ સ્યા॰)] ભવાથ.

૬૯૮.“સમ્બોધિયગ્ગં ફુસિસ્સતાયં કુમારો, સો ધમ્મચક્કં પરમવિસુદ્ધદસ્સી;
વત્તેસ્સતાયં બહુજનહિતાનુકમ્પી, વિત્થારિકસ્સ ભવિસ્સતિ બ્રહ્મચરિયં.

૬૯૯.“મમઞ્ચ આયુ ન ચિરમિધાવસેસો, અથન્તરા મે ભવિસ્સતિ કાલકિરિયા;
સોહં ન સોસ્સં [સુસ્સં (સી॰ સ્યા॰)] અસમધુરસ્સ ધમ્મં, તેનમ્હિ અટ્ટો બ્યસનંગતો અઘાવી”.

૭૦૦સો સાકિયાનં વિપુલં જનેત્વા પીતિં, અન્તેપુરમ્હા નિગ્ગમા [નિરગમા (સી॰ સ્યા॰), નિગમા (ક॰ સી॰), નિરગમ (પી॰)] બ્રહ્મચારી;
સો ભાગિનેય્યં સયં અનુકમ્પમાનો, સમાદપેસિ અસમધુરસ્સ ધમ્મે.

૭૦૧.“બુદ્ધોતિ ઘોસં યદ [યદિ (સ્યા॰ ક॰)] પરતો સુણાસિ, સમ્બોધિપત્તો વિવરતિ ધમ્મમગ્ગં;
ગન્ત્વાન તત્થ સમયં પરિપુચ્છમાનો [સયં પરિપુચ્છિયાનો (સી॰ સ્યા॰)], ચરસ્સુ તસ્મિં ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં”.

૭૦૨તેનાનુસિટ્ઠો હિતમનેન તાદિના, અનાગતે પરમવિસુદ્ધદસ્સિના;
સો નાલકો ઉપચિતપુઞ્ઞસઞ્ચયો, જિનં પતિક્ખં [પતિ + ઇક્ખં = પતિક્ખં] પરિવસિ રક્ખિતિન્દ્રિયો.

૭૦૩સુત્વાન ઘોસં જિનવરચક્કવત્તને, ગન્ત્વાન દિસ્વા ઇસિનિસભં પસન્નો;
મોનેય્યસેટ્ઠં મુનિપવરં અપુચ્છિ, સમાગતે અસિતાવ્હયસ્સ સાસનેતિ.

વત્થુગાથા નિટ્ઠિતા.

૭૦૪.“અઞ્ઞાતમેતં વચનં, અસિતસ્સ યથાતથં;
તં તં ગોતમ પુચ્છામિ, સબ્બધમ્માન પારગું.

૭૦૫.“અનગારિયુપેતસ્સ, ભિક્ખાચરિયં જિગીસતો;
મુનિ પબ્રૂહિ મે પુટ્ઠો, મોનેય્યં ઉત્તમં પદં”.

૭૦૬.“મોનેય્યં તે ઉપઞ્ઞિસ્સં, (ઇતિ ભગવા) દુક્કરં દુરભિસમ્ભવં;
હન્દ તે નં પવક્ખામિ, સન્થમ્ભસ્સુ દળ્હો ભવ.

૭૦૭.“સમાનભાગં કુબ્બેથ, ગામે અક્કુટ્ઠવન્દિતં;
મનોપદોસં રક્ખેય્ય, સન્તો અનુણ્ણતો ચરે.

૭૦૮.“ઉચ્ચાવચા નિચ્છરન્તિ, દાયે અગ્ગિસિખૂપમા;

નારિયો મુનિં પલોભેન્તિ, તાસુ તં મા પલોભયું.

૭૦૯.“વિરતો મેથુના ધમ્મા, હિત્વા કામે પરોપરે [પરોવરે (સી॰ પી॰), વરાવરે (સ્યા॰)];
અવિરુદ્ધો અસારત્તો, પાણેસુ તસથાવરે.

૭૧૦.“યથા અહં તથા એતે, યથા એતે તથા અહં;
અત્તાનં ઉપમં કત્વા, ન હનેય્ય ન ઘાતયે.

૭૧૧.“હિત્વા ઇચ્છઞ્ચ લોભઞ્ચ, યત્થ સત્તો પુથુજ્જનો;
ચક્ખુમા પટિપજ્જેય્ય, તરેય્ય નરકં ઇમં.

૭૧૨.“ઊનૂદરો મિતાહારો, અપ્પિચ્છસ્સ અલોલુપો;
સદા [સ વે (પી॰)] ઇચ્છાય નિચ્છાતો, અનિચ્છો હોતિ નિબ્બુતો.

૭૧૩.“સ પિણ્ડચારં ચરિત્વા, વનન્તમભિહારયે;
ઉપટ્ઠિતો રુક્ખમૂલસ્મિં, આસનૂપગતો મુનિ.

૭૧૪.“સ ઝાનપસુતો ધીરો, વનન્તે રમિતો સિયા;
ઝાયેથ રુક્ખમૂલસ્મિં, અત્તાનમભિતોસયં.

૭૧૫.“તતો રત્યા વિવસાને [વિવસને (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], ગામન્તમભિહારયે;
અવ્હાનં નાભિનન્દેય્ય, અભિહારઞ્ચ ગામતો.

૭૧૬.“ન મુની ગામમાગમ્મ, કુલેસુ સહસા ચરે;
ઘાસેસનં છિન્નકથો, ન વાચં પયુતં ભણે.

૭૧૭.“અલત્થં યદિદં સાધુ, નાલત્થં કુસલં ઇતિ;
ઉભયેનેવ સો તાદી, રુક્ખંવુપનિવત્તતિ [રુક્ખંવુ’પતિવત્તતિ (ક॰), રુક્ખંવ ઉપાતિવત્તતિ (સ્યા॰)].

૭૧૮.“સ પત્તપાણિ વિચરન્તો, અમૂગો મૂગસમ્મતો;
અપ્પં દાનં ન હીળેય્ય, દાતારં નાવજાનિયા.

૭૧૯.“ઉચ્ચાવચા હિ પટિપદા, સમણેન પકાસિતા;
ન પારં દિગુણં યન્તિ, નયિદં એકગુણં મુતં.

૭૨૦.“યસ્સ ચ વિસતા નત્થિ, છિન્નસોતસ્સ ભિક્ખુનો;
કિચ્ચાકિચ્ચપ્પહીનસ્સ, પરિળાહો ન વિજ્જતિ.

૭૨૧.“મોનેય્યં તે ઉપઞ્ઞિસ્સં, ખુરધારૂપમો ભવે;
જિવ્હાય તાલુમાહચ્ચ, ઉદરે સઞ્ઞતો સિયા.

૭૨૨.“અલીનચિત્તો ચ સિયા, ન ચાપિ બહુ ચિન્તયે;
નિરામગન્ધો અસિતો, બ્રહ્મચરિયપરાયણો.

૭૨૩.“એકાસનસ્સ સિક્ખેથ, સમણૂપાસનસ્સ ચ;
એકત્તં મોનમક્ખાતં, એકો ચે અભિરમિસ્સસિ;
અથ ભાહિસિ [ભાસિહિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] દસદિસા.

૭૨૪.“સુત્વા ધીરાનં નિગ્ઘોસં, ઝાયીનં કામચાગિનં;
તતો હિરિઞ્ચ સદ્ધઞ્ચ, ભિય્યો કુબ્બેથ મામકો.

૭૨૫.“તં નદીહિ વિજાનાથ, સોબ્ભેસુ પદરેસુ ચ;
સણન્તા યન્તિ કુસોબ્ભા [કુસ્સુબ્ભા (સી॰)], તુણ્હીયન્તિ મહોદધી.

૭૨૬.“યદૂનકં તં સણતિ, યં પૂરં સન્તમેવ તં;
અડ્ઢકુમ્ભૂપમો બાલો, રહદો પૂરોવ પણ્ડિતો.

૭૨૭.“યં સમણો બહું ભાસતિ, ઉપેતં અત્થસઞ્હિતં;
જાનં સો ધમ્મં દેસેતિ, જાનં સો બહુ ભાસતિ.

૭૨૮.“યો ચ જાનં સંયતત્તો, જાનં ન બહુ ભાસતિ;
સ મુની મોનમરહતિ, સ મુની મોનમજ્ઝગા”તિ.

નાલકસુત્તં એકાદસમં નિટ્ઠિતં.

૧૨. દ્વયતાનુપસ્સનાસુત્તં

એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા તદહુપોસથે પન્નરસે પુણ્ણાય પુણ્ણમાય રત્તિયા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ . અથ ખો ભગવા તુણ્હીભૂતં તુણ્હીભૂતં ભિક્ખુસઙ્ઘં અનુવિલોકેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ –

“‘યે તે, ભિક્ખવે, કુસલા ધમ્મા અરિયા નિય્યાનિકા સમ્બોધગામિનો, તેસં વો, ભિક્ખવે, કુસલાનં ધમ્માનં અરિયાનં નિય્યાનિકાનં સમ્બોધગામીનં કા ઉપનિસા સવનાયા’તિ ઇતિ ચે, ભિક્ખવે, પુચ્છિતારો અસ્સુ, તે એવમસ્સુ વચનીયા – ‘યાવદેવ દ્વયતાનં ધમ્માનં યથાભૂતં ઞાણાયા’તિ. કિઞ્ચ દ્વયતં વદેથ?

(૧) “ઇદં દુક્ખં, અયં દુક્ખસમુદયોતિ અયમેકાનુપસ્સના. અયં દુક્ખનિરોધો, અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદાતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા દ્વયતાનુપસ્સિનો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા”તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૨૯.‘‘યે દુક્ખં નપ્પજાનન્તિ, અથો દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;
યત્થ ચ સબ્બસો દુક્ખં, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;
તઞ્ચ મગ્ગં ન જાનન્તિ, દુક્ખૂપસમગામિનં.

૭૩૦.‘‘ચેતોવિમુત્તિહીના તે, અથો પઞ્ઞાવિમુત્તિયા;
અભબ્બા તે અન્તકિરિયાય, તે વે જાતિજરૂપગા.

૭૩૧.‘‘યે ચ દુક્ખં પજાનન્તિ, અથો દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;
યત્થ ચ સબ્બસો દુક્ખં, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;
તઞ્ચ મગ્ગં પજાનન્તિ, દુક્ખૂપસમગામિનં.

૭૩૨.‘‘ચેતોવિમુત્તિસમ્પન્ના, અથો પઞ્ઞાવિમુત્તિયા;
ભબ્બા તે અન્તકિરિયાય, ન તે જાતિજરૂપગા’’તિ.

(૨) ‘‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ પરિયાયેન સમ્મા દ્વયતાનુપસ્સના’તિ, ઇતિ ચે, ભિક્ખવે, પુચ્છિતારો અસ્સુ; ‘સિયા’તિસ્સુ વચનીયા. કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં ઉપધિપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. ઉપધીનં ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૩૩.‘‘ઉપધિનિદાના પભવન્તિ દુક્ખા, યે કેચિ લોકસ્મિમનેકરૂપા;
યો વે અવિદ્વા ઉપધિં કરોતિ, પુનપ્પુનં દુક્ખમુપેતિ મન્દો;
તસ્મા પજાનં ઉપધિં ન કયિરા, દુક્ખસ્સ જાતિપ્પભવાનુપસ્સી’’તિ.

(૩) ‘‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ પરિયાયેન સમ્મા દ્વયતાનુપસ્સના’તિ, ઇતિ ચે, ભિક્ખવે, પુચ્છિતારો અસ્સુ; ‘સિયા’તિસ્સુ વચનીયા. કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં અવિજ્જાપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. અવિજ્જાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૩૪.‘‘જાતિમરણસંસારં , યે વજન્તિ પુનપ્પુનં;
ઇત્થભાવઞ્ઞથાભાવં, અવિજ્જાયેવ સા ગતિ.

૭૩૫.‘‘અવિજ્જા હાયં મહામોહો, યેનિદં સંસિતં ચિરં;
વિજ્જાગતા ચ યે સત્તા, ન તે ગચ્છન્તિ [નાગચ્છન્તિ (સી॰ પી॰)] પુનબ્ભવ’’ન્તિ.

(૪) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ…પે॰… કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં સઙ્ખારપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. સઙ્ખારાનં ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૩૬.‘‘યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ, સબ્બં સઙ્ખારપચ્ચયા;

સઙ્ખારાનં નિરોધેન, નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવો.

૭૩૭.‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, દુક્ખં સઙ્ખારપચ્ચયા;
સબ્બસઙ્ખારસમથા, સઞ્ઞાનં ઉપરોધના;
એવં દુક્ખક્ખયો હોતિ, એતં ઞત્વા યથાતથં.

૭૩૮.‘‘સમ્મદ્દસા વેદગુનો, સમ્મદઞ્ઞાય પણ્ડિતા;
અભિભુય્ય મારસંયોગં, ન ગચ્છન્તિ [નાગચ્છન્તિ (સી॰ પી॰)] પુનબ્ભવ’’ન્તિ.

(૫) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં વિઞ્ઞાણપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. વિઞ્ઞાણસ્સ ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા...પે॰... અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૩૯.‘‘યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ, સબ્બં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા;
વિઞ્ઞાણસ્સ નિરોધેન, નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવો.

૭૪૦.‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, દુક્ખં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા;
વિઞ્ઞાણૂપસમા ભિક્ખુ, નિચ્છાતો પરિનિબ્બુતો’’તિ.

(૬) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં ફસ્સપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. ફસ્સસ્સ ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા...પે॰... અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૪૧.‘‘તેસં ફસ્સપરેતાનં, ભવસોતાનુસારિનં;
કુમ્મગ્ગપટિપન્નાનં, આરા સંયોજનક્ખયો.

૭૪૨.‘‘યે ચ ફસ્સં પરિઞ્ઞાય, અઞ્ઞાયુપસમે [પઞ્ઞાય ઉપસમે (સ્યા॰)] રતા;
તે વે ફસ્સાભિસમયા, નિચ્છાતા પરિનિબ્બુતા’’તિ.

(૭) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં વેદનાપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. વેદનાનં ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા...પે॰... અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૪૩.‘‘સુખં વા યદિ વા દુક્ખં, અદુક્ખમસુખં સહ;
અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, યં કિઞ્ચિ અત્થિ વેદિતં.

૭૪૪.‘‘એતં દુક્ખન્તિ ઞત્વાન, મોસધમ્મં પલોકિનં [પલોકિતં (સી॰)];
ફુસ્સ ફુસ્સ વયં પસ્સં, એવં તત્થ વિજાનતિ [વિરજ્જતિ (ક॰ સી॰)];
વેદનાનં ખયા ભિક્ખુ, નિચ્છાતો પરિનિબ્બુતો’’તિ.

(૮) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ…પે॰… કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં તણ્હાપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. તણ્હાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૪૫.‘‘તણ્હાદુતિયો પુરિસો, દીઘમદ્ધાન સંસરં;
ઇત્થભાવઞ્ઞથાભાવં, સંસારં નાતિવત્તતિ.

૭૪૬.‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, તણ્હં [તણ્હા (બહૂસુ) ઇતિવુત્તકે ૧૫ પસ્સિતબ્બં] દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;
વીતતણ્હો અનાદાનો, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે’’તિ.

(૯) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ…પે॰… કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં ઉપાદાનપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. ઉપાદાનાનં [ઉપાદાનસ્સ (સ્યા॰ ક॰)] ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૪૭.‘‘ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભૂતો દુક્ખં નિગચ્છતિ;
જાતસ્સ મરણં હોતિ, એસો દુક્ખસ્સ સમ્ભવો.

૭૪૮.‘‘તસ્મા ઉપાદાનક્ખયા, સમ્મદઞ્ઞાય પણ્ડિતા;
જાતિક્ખયં અભિઞ્ઞાય, ન ગચ્છન્તિ પુનબ્ભવ’’ન્તિ.

(૧૦) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ…પે॰… કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં આરમ્ભપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. આરમ્ભાનં ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૪૯.‘‘યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ, સબ્બં આરમ્ભપચ્ચયા;
આરમ્ભાનં નિરોધેન, નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવો.

૭૫૦.‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, દુક્ખં આરમ્ભપચ્ચયા;
સબ્બારમ્ભં પટિનિસ્સજ્જ, અનારમ્ભે વિમુત્તિનો.

૭૫૧.‘‘ઉચ્છિન્નભવતણ્હસ્સ, સન્તચિત્તસ્સ ભિક્ખુનો;
વિક્ખીણો [વિતિણ્ણો (સી॰)] જાતિસંસારો, નત્થિ તસ્સ પુનબ્ભવો’’તિ.

(૧૧) ‘‘સિયા અઞ્ઞેનપિ…પે॰… કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં આહારપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. આહારાનં ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૫૨.‘‘યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ, સબ્બં આહારપચ્ચયા;
આહારાનં નિરોધેન, નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવો.

૭૫૩.“એતમાદીનવં ઞત્વા, દુક્ખં આહારપચ્ચયા;
સબ્બાહારં પરિઞ્ઞાય, સબ્બાહારમનિસ્સિતો.

૭૫૪.“આરોગ્યં સમ્મદઞ્ઞાય, આસવાનં પરિક્ખયા;
સઙ્ખાય સેવી ધમ્મટ્ઠો, સઙ્ખ્યં [સઙ્ખં (સી॰ પી॰)] નોપેતિ વેદગૂ”તિ.

(૧૨) “સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ સબ્બં ઇઞ્જિતપચ્ચયાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. ઇઞ્જિતાનં ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા...પે॰... અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૫૫.“યં કિઞ્ચિ દુક્ખં સમ્ભોતિ, સબ્બં ઇઞ્જિતપચ્ચયા;
ઇઞ્જિતાનં નિરોધેન, નત્થિ દુક્ખસ્સ સમ્ભવો.

૭૫૬.“એતમાદીનવં ઞત્વા, દુક્ખં ઇઞ્જિતપચ્ચયા;
તસ્મા હિ એજં વોસ્સજ્જ, સઙ્ખારે ઉપરુન્ધિય;
અનેજો અનુપાદાનો, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે”તિ.

(૧૩) “સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? નિસ્સિતસ્સ ચલિતં હોતીતિ, અયમેકાનુપસ્સના. અનિસ્સિતો ન ચલતીતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા...પે॰... અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૫૭.“અનિસ્સિતો ન ચલતિ, નિસ્સિતો ચ ઉપાદિયં;
ઇત્થભાવઞ્ઞથાભાવં, સંસારં નાતિવત્તતિ.

૭૫૮.“એતમાદીનવં ઞત્વા, નિસ્સયેસુ મહબ્ભયં;
અનિસ્સિતો અનુપાદાનો, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે”તિ.

(૧૪) “સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? રૂપેહિ, ભિક્ખવે, અરૂપા [આરુપ્પા (સી॰ પી॰)] સન્તતરાતિ, અયમેકાનુપસ્સના. અરૂપેહિ નિરોધો સન્તતરોતિ, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા...પે॰... અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૫૯.“યે ચ રૂપૂપગા સત્તા, યે ચ અરૂપટ્ઠાયિનો [આરુપ્પવાસિનો (સી॰ પી॰)];
નિરોધં અપ્પજાનન્તા, આગન્તારો પુનબ્ભવં.

૭૬૦.“યે ચ રૂપે પરિઞ્ઞાય, અરૂપેસુ અસણ્ઠિતા [સુસણ્ઠિતા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
નિરોધે યે વિમુચ્ચન્તિ, તે જના મચ્ચુહાયિનો”તિ.

(૧૫) “સિયા અઞ્ઞેનપિ...પે॰... કથઞ્ચ સિયા? યં, ભિક્ખવે, સદેવકસ્સ લોકસ્સ સમારકસ્સ સબ્રહ્મકસ્સ સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય ઇદં સચ્ચન્તિ ઉપનિજ્ઝાયિતં તદમરિયાનં એતં મુસાતિ યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠં, અયમેકાનુપસ્સના. યં , ભિક્ખવે, સદેવકસ્સ...પે॰... સદેવમનુસ્સાય ઇદં મુસાતિ

ઉપનિજ્ઝાયિતં, તદમરિયાનં એતં સચ્ચન્તિ યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠં, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા…પે॰… અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૬૧.''અનત્તનિ અત્તમાનિં [અત્તમાની (સ્યા॰), અત્તમાનં (પી॰ ક॰)], પસ્સ લોકં સદેવકં;
નિવિટ્ઠં નામરૂપસ્મિં, ઇદં સચ્ચન્તિ મઞ્ઞતિ.

૭૬૨.''યેન યેન હિ મઞ્ઞન્તિ, તતો તં હોતિ અઞ્ઞથા;
તઞ્હિ તસ્સ મુસા હોતિ, મોસધમ્મઞ્હિ ઇત્તરં.

૭૬૩.''અમોસધમ્મં નિબ્બાનં, તદરિયા સચ્ચતો વિદૂ;
તે વે સચ્ચાભિસમયા, નિચ્છાતા પરિનિબ્બુતા''તિ.

(૧૬) '''સિયા અઞ્ઞેનપિ પરિયાયેન સમ્મા દ્વયતાનુપસ્સના'તિ, ઇતિ ચે, ભિક્ખવે, પુચ્છિતારો અસ્સુ; 'સિયા'તિસ્સુ વચનીયા. કથઞ્ચ સિયા? યં, ભિક્ખવે, સદેવકસ્સ લોકસ્સ સમારકસ્સ સબ્રહ્મકસ્સ સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય ઇદં સુખન્તિ ઉપનિજ્ઝાયિતં, તદમરિયાનં એતં દુક્ખન્તિ યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠં, અયમેકાનુપસ્સના . યં, ભિક્ખવે, સદેવકસ્સ…પે॰… સદેવમનુસ્સાય ઇદં દુક્ખન્તિ ઉપનિજ્ઝાયિતં તદમરિયાનં એતં સુખન્તિ યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠં, અયં દુતિયાનુપસ્સના. એવં સમ્મા દ્વયતાનુપસ્સિનો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતાતિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

૭૬૪.''રૂપા સદ્દા રસા ગન્ધા, ફસ્સા ધમ્મા ચ કેવલા;
ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા ચ, યાવતત્થીતિ વુચ્ચતિ.

૭૬૫.''સદેવકસ્સ લોકસ્સ, એતે વો સુખસમ્મતા;
યત્થ ચેતે નિરુજ્ઝન્તિ, તં નેસં દુક્ખસમ્મતં.

૭૬૬.''સુખન્તિ દિટ્ઠમરિયેહિ, સક્કાયસ્સુપરોધનં;
પચ્ચનીકમિદં હોતિ, સબ્બલોકેન પસ્સતં.

૭૬૭.''યં પરે સુખતો આહુ, તદરિયા આહુ દુક્ખતો;
યં પરે દુક્ખતો આહુ, તદરિયા સુખતો વિદૂ.

૭૬૮.''પસ્સ ધમ્મં દુરાજાનં, સમ્પમૂળ્હેત્થવિદ્દસુ [સમ્પમૂળ્હેત્થ અવિદ્દસુ (સી॰ પી॰), સમ્મૂળ્હેત્થ અવિદ્દસુ (?)];
નિવુતાનં તમો હોતિ, અન્ધકારો અપસ્સતં.

૭૬૯.''સતઞ્ચ વિવટં હોતિ, આલોકો પસ્સતામિવ;
સન્તિકે ન વિજાનન્તિ, મગ્ગા ધમ્મસ્સ કોવિદા.

૭૭૦.‘‘ભવરાગપરેતેહિ , ભવસોતાનુસારિભિ;
મારધેય્યાનુપન્નેહિ, નાયં ધમ્મો સુસમ્બુધો.

૭૭૧.‘‘કો નુ અઞ્ઞત્રમરિયેહિ, પદં સમ્બુદ્ધુમરહતિ;
યં પદં સમ્મદઞ્ઞાય, પરિનિબ્બન્તિ અનાસવા’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ. ઇમસ્મિં ચ [ઇમસ્મિં ખો (સી॰)] પન વેય્યાકરણસ્મિં ભઞ્ઞમાને સટ્ઠિમત્તાનં ભિક્ખૂનં અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તાનિ વિમુચ્ચિંસૂતિ.

દ્વયતાનુપસ્સનાસુત્તં દ્વાદસમં નિટ્ઠિતં.

તસ્સુદ્દાનં –

સચ્ચં ઉપધિ અવિજ્જા ચ, સઙ્ખારે વિઞ્ઞાણપઞ્ચમં;
ફસ્સવેદનિયા તણ્હા, ઉપાદાનારમ્ભઆહારા;
ઇઞ્જિતં ચલિતં રૂપં, સચ્ચં દુક્ખેન સોળસાતિ.

મહાવગ્ગો તતિયો નિટ્ઠિતો.

તસ્સુદ્દાનં –

પબ્બજ્જા ચ પધાનઞ્ચ, સુભાસિતઞ્ચ સુન્દરિ;
માઘસુત્તં સભિયો ચ, સેલો સલ્લઞ્ચ વુચ્ચતિ.

વાસેટ્ઠો ચાપિ કોકાલિ, નાલકો દ્વયતાનુપસ્સના;
દ્વાદસેતાનિ સુત્તાનિ, મહાવગ્ગોતિ વુચ્ચતીતિ.

૪. અટ્ઠકવગ્ગો

૧. કામસુત્તં

૭૭૨કામં કામયમાનસ્સ, તસ્સ ચે તં સમિજ્ઝતિ;
અદ્ધા પીતિમનો હોતિ, લદ્ધા મચ્ચો યદિચ્છતિ.

૭૭૩તસ્સ ચે કામયાનસ્સ [કામયમાનસ્સ (ક॰)], છન્દજાતસ્સ જન્તુનો;
તે કામા પરિહાયન્તિ, સલ્લવિદ્ધોવ રુપ્પતિ.

૭૭૪યો કામે પરિવજ્જેતિ, સપ્પસ્સેવ પદા સિરો;
સોમં [સો ઇમં (સી॰ પી॰)] વિસત્તિકં લોકે, સતો સમતિવત્તતિ.

૭૭૫ખેત્તં વત્થું હિરઞ્ઞં વા, ગવસ્સં [ગવાસ્સં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] દાસપોરિસં;
થિયો બન્ધૂ પુથુ કામે, યો નરો અનુગિજ્ઝતિ.

૭૭૬અબલા નં બલીયન્તિ, મદ્દન્તેનં પરિસ્સયા;
તતો નં દુક્ખમન્વેતિ, નાવં ભિન્નમિવોદકં.

૭૭૭તસ્મા જન્તુ સદા સતો, કામાનિ પરિવજ્જયે;
તે પહાય તરે ઓઘં, નાવં સિત્વાવ [સિઞ્ચિત્વા (સી॰)] પારગૂતિ.

કામસુત્તં પઠમં નિટ્ઠિતં.

૨. ગુહટ્ઠકસુત્તં

૭૭૮સત્તો ગુહાયં બહુનાભિછન્નો, તિટ્ઠં નરો મોહનસ્મિં પગાળ્હો;
દૂરે વિવેકા હિ તથાવિધો સો, કામા હિ લોકે ન હિ સુપ્પહાયા.

૭૭૯ઇચ્છાનિદાના ભવસાતબદ્ધા, તે દુપ્પમુઞ્ચા ન હિ અઞ્ઞમોક્ખા;
પચ્છા પુરે વાપિ અપેક્ખમાના, ઇમેવ કામે પુરિમેવ જપ્પં.

૭૮૦કામેસુ ગિદ્ધા પસુતા પમૂળ્હા, અવદાનિયા તે વિસમે નિવિટ્ઠા;
દુક્ખૂપનીતા પરિદેવયન્તિ, કિંસૂ ભવિસ્સામ ઇતો ચુતાસે.

૭૮૧તસ્મા હિ સિક્ખેથ ઇધેવ જન્તુ, યં કિઞ્ચિ જઞ્ઞા વિસમન્તિ લોકે;
ન તસ્સ હેતૂ વિસમં ચરેય્ય, અપ્પઞ્હિદં જીવિતમાહુ ધીરા.

૭૮૨પસ્સામિ લોકે પરિફન્દમાનં, પજં ઇમં તણ્હગતં ભવેસુ;

હીના નરા મચ્ચુમુખે લપન્તિ, અવીતતણ્હાસે ભવાભવેસુ.

૭૮૩મમાયિતે પસ્સથ ફન્દમાને, મચ્છેવ અપ્પોદકે ખીણસોતે;
એતમ્પિ દિસ્વા અમમો ચરેય્ય, ભવેસુ આસત્તિમકુબ્બમાનો.

૭૮૪ઉભોસુ અન્તેસુ વિનેય્ય છન્દં, ફસ્સં પરિઞ્ઞાય અનાનુગિદ્ધો;
યદત્તગરહી તદકુબ્બમાનો, ન લિપ્પતી [ન લિમ્પતી (સ્યા॰ ક॰)] દિટ્ઠસુતેસુ ધીરો.

૭૮૫સઞ્ઞં પરિઞ્ઞા વિતરેય્ય ઓઘં, પરિગ્ગહેસુ મુનિ નોપલિત્તો;
અબ્બૂળ્હસલ્લો ચરમપ્પમત્તો, નાસીસતી [નાસિંસતી (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] લોકમિમં પરઞ્ચાતિ.

ગુહટ્ઠકસુત્તં દુતિયં નિટ્ઠિતં.

૩. દુટ્ઠટ્ઠકસુત્તં

૭૮૬વદન્તિ વે દુટ્ઠમનાપિ એકે, અથોપિ વે સચ્ચમના વદન્તિ;
વાદઞ્ચ જાતં મુનિ નો ઉપેતિ, તસ્મા મુની નત્થિ ખિલો કુહિઞ્ચિ.

૭૮૭સકઞ્હિ દિટ્ઠિં કથમચ્ચયેય્ય, છન્દાનુનીતો રુચિયા નિવિટ્ઠો;
સયં સમત્તાનિ પકુબ્બમાનો, યથા હિ જાનેય્ય તથા વદેય્ય.

૭૮૮યો અત્તનો સીલવતાનિ જન્તુ, અનાનુપુટ્ઠોવ પરેસ [પરસ્સ (ક॰)] પાવ [પાવા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
અનરિયધમ્મં કુસલા તમાહુ, યો આતુમાનં સયમેવ પાવ.

૭૮૯સન્તો ચ ભિક્ખુ અભિનિબ્બુતત્તો, ઇતિહન્તિ સીલેસુ અકત્થમાનો;
તમરિયધમ્મં કુસલા વદન્તિ, યસ્સુસ્સદા નત્થિ કુહિઞ્ચિ લોકે.

૭૯૦પકપ્પિતા સઙ્ખતા યસ્સ ધમ્મા, પુરક્ખતા [પુરેક્ખતા (સી॰)] સન્તિ અવીવદાતા;
યદત્તનિ પસ્સતિ આનિસંસં, તં નિસ્સિતો કુપ્પપટિચ્ચ સન્તિં.

૭૯૧દિટ્ઠીનિવેસા ન હિ સ્વાતિવત્તા, ધમ્મેસુ નિચ્છેય્ય સમુગ્ગહીતં;
તસ્મા નરો તેસુ નિવેસનેસુ, નિરસ્સતી આદિયતી ચ ધમ્મં.

૭૯૨ધોનસ્સ હિ નત્થિ કુહિઞ્ચિ લોકે, પકપ્પિતા દિટ્ઠિ ભવાભવેસુ;
માયઞ્ચ માનઞ્ચ પહાય ધોનો, સ કેન ગચ્છેય્ય અનૂપયો સો.

૭૯૩ઉપયો હિ ધમ્મેસુ ઉપેતિ વાદં, અનૂપયં કેન કથં વદેય્ય;
અત્તા નિરત્તા [અત્તં નિરત્તં (બહૂસુ)] ન હિ તસ્સ અત્થિ, અધોસિ સો દિટ્ઠિમિધેવ સબ્બન્તિ.

દુટ્ઠટ્ઠકસુત્તં તતિયં નિટ્ઠિતં.

૪. સુદ્ધટ્ઠકસુત્તં

૭૯૪.પસ્સામિ સુદ્ધં પરમં અરોગં, દિટ્ઠેન સંસુદ્ધિ નરસ્સ હોતિ;
એવાભિજાનં [એતાભિજાનં (સી॰ પી॰)] પરમન્તિ ઞત્વા, સુદ્ધાનુપસ્સીતિ પચ્ચેતિ ઞાણં.

૭૯૫.દિટ્ઠેન ચે સુદ્ધિ નરસ્સ હોતિ, ઞાણેન વા સો પજહાતિ દુક્ખં;
અઞ્ઞેન સો સુજ્ઝતિ સોપધીકો, દિટ્ઠી હિ નં પાવ તથા વદાનં.

૭૯૬.ન બ્રાહ્મણો અઞ્ઞતો સુદ્ધિમાહ, દિટ્ઠે સુતે સીલવતે મુતે વા;
પુઞ્ઞે ચ પાપે ચ અનૂપલિત્તો, અત્તઞ્જહો નયિધ પકુબ્બમાનો.

૭૯૭.પુરિમં પહાય અપરં સિતાસે, એજાનુગા તે ન તરન્તિ સઙ્ગં;
તે ઉગ્ગહાયન્તિ નિરસ્સજન્તિ, કપીવ સાખં પમુઞ્ચં ગહાયં [પમુખં ગહાય (સ્યા॰), પમુઞ્ચ ગહાય (ક॰)].

૭૯૮.સયં સમાદાય વતાનિ જન્તુ, ઉચ્ચાવચં ગચ્છતિ સઞ્ઞસત્તો;
વિદ્વા ચ વેદેહિ સમેચ્ચ ધમ્મં, ન ઉચ્ચાવચં ગચ્છતિ ભૂરિપઞ્ઞો.

૭૯૯.સ સબ્બધમ્મેસુ વિસેનિભૂતો, યં કિઞ્ચિ દિટ્ઠં વ સુતં મુતં વા;
તમેવ દસ્સિં વિવટં ચરન્તં, કેનીધ લોકસ્મિ વિકપ્પયેય્ય.

૮૦૦.ન કપ્પયન્તિ ન પુરેક્ખરોન્તિ, અચ્ચન્તસુદ્ધીતિ ન તે વદન્તિ;
આદાનગન્થં ગથિતં વિસજ્જ, આસં ન કુબ્બન્તિ કુહિઞ્ચિ લોકે.

૮૦૧.સીમાતિગો બ્રાહ્મણો તસ્સ નત્થિ, ઞત્વા વ દિસ્વા વ [ઞત્વા ચ દિસ્વા ચ (ક॰ સી॰ ક॰)] સમુગ્ગહીતં;
ન રાગરાગી ન વિરાગરત્તો, તસ્સીધ નત્થી પરમુગ્ગહીતન્તિ.

સુદ્ધટ્ઠકસુત્તં ચતુત્થં નિટ્ઠિતં.

૫. પરમટ્ઠકસુત્તં

૮૦૨.પરમન્તિ દિટ્ઠીસુ પરિબ્બસાનો, યદુત્તરિ કુરુતે જન્તુ લોકે;
હીનાતિ અઞ્ઞે તતો સબ્બમાહ, તસ્મા વિવાદાનિ અવીતિવત્તો.

૮૦૩.યદત્તની પસ્સતિ આનિસંસં, દિટ્ઠે સુતે સીલવતે [સીલબ્બતે (સ્યા॰)] મુતે વા;
તદેવ સો તત્થ સમુગ્ગહાય, નિહીનતો પસ્સતિ સબ્બમઞ્ઞં.

૮૦૪.તં વાપિ ગન્થં કુસલા વદન્તિ, યં નિસ્સિતો પસ્સતિ હીનમઞ્ઞં;
તસ્મા હિ દિટ્ઠં વ સુતં મુતં વા, સીલબ્બતં ભિક્ખુ ન નિસ્સયેય્ય.

૮૦૫.દિટ્ઠિમ્પિ લોકસ્મિં ન કપ્પયેય્ય, ઞાણેન વા સીલવતેન વાપિ;

સમોતિ અત્તાનમનૂપનેય્ય, હીનો ન મઞ્ઞેથ વિસેસિ વાપિ.

૮૦૬.અત્તં પહાય અનુપાદિયાનો, ઞાણેપિ સો નિસ્સયં નો કરોતિ;
સ વે વિયત્તેસુ [વિયુત્તેસુ (સી॰ અટ્ઠ॰), દ્વિયત્તેસુ (ક॰)] ન વગ્ગસારી, દિટ્ઠિમ્પિ [દિટ્ઠિમપિ (ક॰)] સો ન પચ્ચેતિ કિઞ્ચિ.

૮૦૭.યસ્સૂભયન્તે પણિધીધ નત્થિ, ભવાભવાય ઇધ વા હુરં વા;
નિવેસના તસ્સ ન સન્તિ કેચિ, ધમ્મેસુ નિચ્છેય્ય સમુગ્ગહીતં.

૮૦૮.તસ્સીધ દિટ્ઠે વ સુતે મુતે વા, પકપ્પિતા નત્થિ અણૂપિ સઞ્ઞા;
તં બ્રાહ્મણં દિટ્ઠિમનાદિયાનં, કેનીધ લોકસ્મિં વિકપ્પયેય્ય.

૮૦૯.ન કપ્પયન્તિ ન પુરેક્ખરોન્તિ, ધમ્માપિ તેસં ન પટિચ્છિતાસે;
ન બ્રાહ્મણો સીલવતેન નેય્યો, પારઙ્ગતો ન પચ્ચેતિ તાદીતિ.

પરમટ્ઠકસુત્તં પઞ્ચમં નિટ્ઠિતં.

૬. જરાસુત્તં

૮૧૦.અપ્પં વત જીવિતં ઇદં, ઓરં વસ્સસતાપિ મિય્યતિ [મીયતિ (સી॰ અટ્ઠ॰)];
યો ચેપિ અતિચ્ચ જીવતિ, અથ ખો સો જરસાપિ મિય્યતિ.

૮૧૧.સોચન્તિ જના મમાયિતે, ન હિ સન્તિ [ન હિ સન્તા (સી॰), ન હી સન્તિ (કત્થચિ)] નિચ્ચા પરિગ્ગહા;
વિનાભાવસન્તમેવિદં, ઇતિ દિસ્વા નાગારમાવસે.

૮૧૨.મરણેનપિ તં પહીયતિ [પહિય્યતિ (સી॰ સ્યા॰ ક॰)], યં પુરિસો મમિદન્તિ [મમયિદન્તિ (સી॰ સ્યા॰ ક॰), મમાયન્તિ (ક॰)] મઞ્ઞતિ;
એતમ્પિ વિદિત્વા [એતં દિસ્વાન (નિદ્દેસે), એતમ્પિ વિદિત્વ (?)] પણ્ડિતો, ન મમત્તાય નમેથ મામકો.

૮૧૩.સુપિનેન યથાપિ સઙ્ગતં, પટિબુદ્ધો પુરિસો ન પસ્સતિ;
એવમ્પિ પિયાયિતં જનં, પેતં કાલકતં ન પસ્સતિ.

૮૧૪.દિટ્ઠાપિ સુતાપિ તે જના, યેસં નામમિદં પવુચ્ચતિ [નામમેવા વસિસ્સતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
નામંયેવાવસિસ્સતિ, અક્ખેય્યં પેતસ્સ જન્તુનો.

૮૧૫.સોકપ્પરિદેવમચ્છરં [સોકપરિદેવમચ્છરં (સી॰ સ્યા॰ પી॰), સોકં પરિદેવમચ્છરં (?)], ન જહન્તિ ગિદ્ધા મમાયિતે;
તસ્મા મુનયો પરિગ્ગહં, હિત્વા અચરિંસુ ખેમદસ્સિનો.

૮૧૬.પતિલીનચરસ્સ ભિક્ખુનો, ભજમાનસ્સ વિવિત્તમાસનં;

સામઞ્ઞિયમાહુ તસ્સ તં, યો અત્તાનં ભવને ન દસ્સયે.

૮૧૭.સબ્બત્થ મુની અનિસ્સિતો, ન પિયં કુબ્બતિ નોપિ અપ્પિયં;
તસ્મિં પરિદેવમચ્છરં, પણ્ણે વારિ યથા ન લિમ્પતિ [લિપ્પતિ (સી॰ પી॰)].

૮૧૮.ઉદબિન્દુ યથાપિ પોક્ખરે, પદુમે વારિ યથા ન લિમ્પતિ;
એવં મુનિ નોપલિમ્પતિ, યદિદં દિટ્ઠસુતં મુતેસુ વા.

૮૧૯.ધોનો ન હિ તેન મઞ્ઞતિ, યદિદં દિટ્ઠસુતં મુતેસુ વા;
નાઞ્ઞેન વિસુદ્ધિમિચ્છતિ, ન હિ સો રજ્જતિ નો વિરજ્જતીતિ.

જરાસુત્તં છટ્ઠં નિટ્ઠિતં.

૭. તિસ્સમેત્તેય્યસુત્તં

૮૨૦.‘‘મેથુનમનુયુત્તસ્સ, (ઇચ્ચાયસ્મા તિસ્સો મેત્તેય્યો) વિઘાતં બ્રૂહિ મારિસ;
સુત્વાન તવ સાસનં, વિવેકે સિક્ખિસ્સામસે.

૮૨૧.‘‘મેથુનમનુયુત્તસ્સ, (મેત્તેય્યાતિ ભગવા) મુસ્સતે વાપિ સાસનં;
મિચ્છા ચ પટિપજ્જતિ, એતં તસ્મિં અનારિયં.

૮૨૨.‘‘એકો પુબ્બે ચરિત્વાન, મેથુનં યો નિસેવતિ;
યાનં ભન્તં વ તં લોકે, હીનમાહુ પુથુજ્જનં.

૮૨૩.‘‘યસો કિત્તિ ચ યા પુબ્બે, હાયતે વાપિ તસ્સ સા;
એતમ્પિ દિસ્વા સિક્ખેથ, મેથુનં વિપ્પહાતવે.

૮૨૪.‘‘સઙ્કપ્પેહિ પરેતો સો, કપણો વિય ઝાયતિ;
સુત્વા પરેસં નિગ્ઘોસં, મઙ્કુ હોતિ તથાવિધો.

૮૨૫.‘‘અથ સત્થાનિ કુરુતે, પરવાદેહિ ચોદિતો;
એસ ખ્વસ્સ મહાગેધો, મોસવજ્જં પગાહતિ.

૮૨૬.‘‘પણ્ડિતોતિ સમઞ્ઞાતો, એકચરિયં અધિટ્ઠિતો;
અથાપિ [સ ચાપિ (નિદ્દેસે)] મેથુને યુત્તો, મન્દોવ પરિકિસ્સતિ [પરિકિલિસ્સતિ (સી॰)].

૮૨૭.‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, મુનિ પુબ્બાપરે ઇધ;
એકચરિયં દળ્હં કયિરા, ન નિસેવેથ મેથુનં.

૮૨૮.‘‘વિવેકઞ્ઞેવ સિક્ખેથ, એતદરિયાનમુત્તમં;

न तेन सेट्ठो मञ्ञेथ, स वे निब्बानसन्तिके.

૮૨૯."रित्तस्स मुनिनो चरतो, कामेसु अनपेक्खिनो;
ओघतिण्णस्स पिहयन्ति, कामेसु गधिता [गथिता (सी॰)] पजा"ति.

तिस्समेत्तेय्यसुत्तं सत्तमं निट्ठितं.

૮. पसूरसुत्तं

૮૩૦इधेव सुद्धि इति वादयन्ति [विदियन्ति (सी॰ पी॰)], नाञ्ञेसु धम्मेसु विसुद्धिमाहु;
यं निस्सिता तत्थ सुभं वदाना, पच्चेकसच्चेसु पुथू निविट्ठा.

૮૩૧ते वादकामा परिसं विगय्ह, बालं दहन्ती मिथु अञ्ञमञ्ञं;
वदन्ति ते अञ्ञसिता कथोज्जं, पसंसकामा कुसला वदाना.

૮૩૨युत्तो कथायं परिसाय मज्झे, पसंसमिच्छं विनिघाति होति;
अपाहतस्मिं पन मङ्कु होति, निन्दाय सो कुप्पति रन्धमेसी.

૮૩૩यमस्स वादं परिहीनमाहु, अपाहतं पञ्हविमंसकासे;
परिदेवति सोचति हीनवादो, उपच्चगा मन्ति अनुत्थुनाति.

૮૩૪एते विवादा समणेसु जाता, एतेसु उग्घाति निघाति होति;
एतम्पि दिस्वा विरमे कथोज्जं, न हञ्ञदत्थत्थिपसंसलाभा.

૮૩૫पसंसितो वा पन तत्थ होति, अक्खाय वादं परिसाय मज्झे;
सो हस्सती उण्णमती [उन्नमती (?)] च तेन, पप्पुय्य तमत्थं यथा मनो अहु.

૮૩૬या उण्णती [उन्नती (?)] सास्स विघातभूमि, मानातिमानं वदते पनेसो;
एतम्पि दिस्वा न विवादयेथ, न हि तेन सुद्धिं कुसला वदन्ति.

૮૩૭सूरो यथा राजखादाय पुट्ठो, अभिगज्जमेति पटिसूरमिच्छं;
येनेव सो तेन पलेहि सूर, पुब्बेव नत्थि यदिदं युधाय.

૮૩૮ये दिट्ठिमुग्गय्ह विवादयन्ति [विवादियन्ति (सी॰ पी॰)], इदमेव सच्चन्ति च वादयन्ति;
ते त्वं वदस्सू न हि तेध अत्थि, वादम्हि जाते पटिसेनिकत्ता.

૮૩૯विसेनिकत्वा पन ये चरन्ति, दिट्ठीहि दिट्ठिं अविरुज्झमाना;
तेसु त्वं किं लभेथो पसूर, येसीध नत्थी परमुग्गहीतं.

૮૪૦अथ त्वं पवितक्कमागमा, मनसा दिट्ठिगतानि चिन्तयन्तो;

ધોનેન યુગં સમાગમા, ન હિ ત્વં સક્ખસિ સમ્પયાતવેતિ.

પસૂરસુત્તં અટ્ઠમં નિટ્ઠિતં.

૯. માગણ્ડિયસુત્તં

૮૪૧.‘‘દિસ્વાન તણ્હં અરતિં રગઞ્ચ [અરતિઞ્ચ રાગં (સ્યા॰ ક॰)], નાહોસિ છન્દો અપિ મેથુનસ્મિં;
કિમેવિદં મુત્તકરીસપુણ્ણં, પાદાપિ નં સમ્ફુસિતું ન ઇચ્છે’’.

૮૪૨.‘‘એતાદિસં ચે રતનં ન ઇચ્છસિ, નારિં નરિન્દેહિ બહૂહિ પત્થિતં;
દિટ્ઠિગતં સીલવતં નુ જીવિતં [સીલવતાનુજીવિતં (સી॰ પી॰ ક॰)], ભવૂપપત્તિઞ્ચ વદેસિ કીદિસં’’.

૮૪૩.‘‘ઇદં વદામીતિ ન તસ્સ હોતિ, (માગણ્ડિયાતિ [માગન્દિયાતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ભગવા)
ધમ્મેસુ નિચ્છેય્ય સમુગ્ગહીતં;
પસ્સઞ્ચ દિટ્ઠીસુ અનુગ્ગહાય,
અજ્ઝત્તસન્તિં પચિનં અદસ્સં’’.

૮૪૪.‘‘વિનિચ્છયા યાનિ પકપ્પિતાનિ, (ઇતિ માગણ્ડિયો [માગન્દિયો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)])
તે વે મુની બ્રૂસિ અનુગ્ગહાય;
અજ્ઝત્તસન્તીતિ યમેતમત્થં,
કથં નુ ધીરેહિ પવેદિતં તં’’.

૮૪૫.‘‘ન દિટ્ઠિયા ન સુતિયા ન ઞાણેન, (માગણ્ડિયાતિ ભગવા)
સીલબ્બતેનાપિ ન સુદ્ધિમાહ;
અદિટ્ઠિયા અસ્સુતિયા અઞાણા,
અસીલતા અબ્બતા નોપિ તેન;
એતે ચ નિસ્સજ્જ અનુગ્ગહાય,
સન્તો અનિસ્સાય ભવં ન જપ્પે’’.

૮૪૬.‘‘નો ચે કિર દિટ્ઠિયા ન સુતિયા ન ઞાણેન, (ઇતિ માગણ્ડિયો)
સીલબ્બતેનાપિ ન સુદ્ધિમાહ;
અદિટ્ઠિયા અસ્સુતિયા અઞાણા,
અસીલતા અબ્બતા નોપિ તેન;
મઞ્ઞામહં મોમુહમેવ ધમ્મં,
દિટ્ઠિયા એકે પચ્ચેન્તિ સુદ્ધિં’’.

૮૪૭.‘‘દિટ્ઠઞ્ચ નિસ્સાય અનુપુચ્છમાનો, (માગણ્ડિયાતિ ભગવા)
સમુગ્ગહીતેસુ પમોહમાગા [સમોહમાગા (સ્યા॰ ક॰)];
ઇતો ચ નાદ્દક્ખિ અણુમ્પિ સઞ્ઞં,

તસ્મા તુવં મોમુહતો દહાસિ.

૮૪૮.“સમો વિસેસી ઉદ વા નિહીનો, યો મઞ્ઞતી સો વિવદેથ તેન;
તીસુ વિધાસુ અવિકમ્પમાનો, સમો વિસેસીતિ ન તસ્સ હોતિ.

૮૪૯.“સચ્ચન્તિ સો બ્રાહ્મણો કિં વદેય્ય, મુસાતિ વા સો વિવદેથ કેન;
યસ્મિં સમં વિસમં વાપિ નત્થિ, સ કેન વાદં પટિસંયુજેય્ય.

૮૫૦.“ઓકં પહાય અનિકેતસારી, ગામે અકુબ્બં મુનિ સન્થવાનિ [સન્ધવાનિ (ક॰)];
કામેહિ રિત્તો અપુરેક્ખરાનો, કથં ન વિગ્ગય્હ જનેન કયિરા.

૮૫૧.“યેહિ વિવિત્તો વિચરેય્ય લોકે, ન તાનિ ઉગ્ગય્હ વદેય્ય નાગો;
જલમ્બુજં [એલમ્બુજં (સી॰ સ્યા॰)] કણ્ડકં વારિજં યથા, જલેન પઙ્કેન ચનૂપલિત્તં;
એવં મુની સન્તિવાદો અગિદ્ધો, કામે ચ લોકે ચ અનૂપલિત્તો.

૮૫૨.“ન વેદગૂ દિટ્ઠિયાયકો [ન વેદગૂ દિટ્ઠિયા (ક॰ સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ન મુતિયા, સ માનમેતિ ન હિ તમ્મયો સો;
ન કમ્મુના નોપિ સુતેન નેય્યો, અનૂપનીતો સ નિવેસનેસુ.

૮૫૩.“સઞ્ઞાવિરત્તસ્સ ન સન્તિ ગન્થા, પઞ્ઞાવિમુત્તસ્સ ન સન્તિ મોહા;
સઞ્ઞઞ્ચ દિટ્ઠિઞ્ચ યે અગ્ગહેસું, તે ઘટ્ટયન્તા [ઘટ્ટમાના (સ્યા॰ ક॰)] વિચરન્તિ લોકે”તિ.

માગણ્ડિયસુત્તં નવમં નિટ્ઠિતં.

૧૦. પુરાભેદસુત્તં

૮૫૪.“કથંદસ્સી કથંસીલો, ઉપસન્તોતિ વુચ્ચતિ;
તં મે ગોતમ પબ્રૂહિ, પુચ્છિતો ઉત્તમં નરં”.

૮૫૫.“વીતતણ્હો પુરા ભેદા, (ઇતિ ભગવા) પુબ્બમન્તમનિસ્સિતો;
વેમજ્ઝે નુપસઙ્ખેય્યો, તસ્સ નત્થિ પુરક્ખતં.

૮૫૬.“અક્કોધનો અસન્તાસી, અવિકત્થી અકુક્કુચો;
મન્તભાણી [મન્તાભાણી (સ્યા॰ પી॰)] અનુદ્ધતો, સ વે વાચાયતો મુનિ.

૮૫૭.“નિરાસત્તિ અનાગતે, અતીતં નાનુસોચતિ;
વિવેકદસ્સી ફસ્સેસુ, દિટ્ઠીસુ ચ ન નીયતિ [નિય્યતિ (બહૂસુ)].

૮૫૮.“પતિલીનો અકુહકો, અપિહાલુ અમચ્છરી;
અપ્પગબ્ભો અજેગુચ્છો, પેસુણેય્યે ચ નો યુતો.

૮૫૯.“સાતિયેસુ અનસ્સાવી, અતિમાને ચ નો યુતો;
સણ્હો ચ પટિભાનવા [પટિભાણવા (સ્યા॰ પી॰)], ન સદ્ધો ન વિરજ્જતિ.

૮૬૦.“લાભકમ્યા ન સિક્ખતિ, અલાભે ચ ન કુપ્પતિ;
અવિરુદ્ધો ચ તણ્હાય, રસેસુ નાનુગિજ્ઝતિ.

૮૬૧.“ઉપેક્ખકો સદા સતો, ન લોકે મઞ્ઞતે સમં;
ન વિસેસી ન નીચેય્યો, તસ્સ નો સન્તિ ઉસ્સદા.

૮૬૨.“યસ્સ નિસ્સયના [નિસ્સયતા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] નત્થિ, ઞત્વા ધમ્મં અનિસ્સિતો;
ભવાય વિભવાય વા, તણ્હા યસ્સ ન વિજ્જતિ.

૮૬૩.“તં બ્રૂમિ ઉપસન્તોતિ, કામેસુ અનપેક્ખિનં;
ગન્થા તસ્સ ન વિજ્જન્તિ, અતરી સો વિસત્તિકં.

૮૬૪.“ન તસ્સ પુત્તા પસવો, ખેત્તં વત્થુઞ્ચ વિજ્જતિ;
અત્તા વાપિ નિરત્તા વા [અત્તં વાપિ નિરત્તં વા (બહૂસુ)], ન તસ્મિં ઉપલબ્ભતિ.

૮૬૫.“યેન નં વજ્જું પુથુજ્જના, અથો સમણબ્રાહ્મણા;
તં તસ્સ અપુરક્ખતં, તસ્મા વાદેસુ નેજતિ.

૮૬૬.“વીતગેધો અમચ્છરી, ન ઉસ્સેસુ વદતે મુનિ;
ન સમેસુ ન ઓમેસુ, કપ્પં નેતિ અકપ્પિયો.

૮૬૭.“યસ્સ લોકે સકં નત્થિ, અસતા ચ ન સોચતિ;
ધમ્મેસુ ચ ન ગચ્છતિ, સ વે સન્તોતિ વુચ્ચતી”તિ.

પુરાભેદસુત્તં દસમં નિટ્ઠિતં.

૧૧. કલહવિવાદસુત્તં

૮૬૮.“કુતોપહૂતા કલહા વિવાદા, પરિદેવસોકા સહમચ્છરા ચ;
માનાતિમાના સહપેસુણા ચ, કુતોપહૂતા તે તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ”.

૮૬૯.“પિયપ્પહૂતા કલહા વિવાદા,
પરિદેવસોકા સહમચ્છરા ચ;
માનાતિમાના સહપેસુણા ચ,
મચ્છેરયુત્તા કલહા વિવાદા;
વિવાદજાતેસુ ચ પેસુણાનિ”.

૮૭૦."પિયા સુ [પિયાનુ (સ્યા॰), પિયસ્સુ (ક॰)] લોકસ્મિં કુતોનિદાના, યે ચાપિ [યે વાપિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] લોભા વિચરન્તિ લોકે;
આસા ચ નિટ્ઠા ચ કુતોનિદાના, યે સમ્પરાયાય નરસ્સ હોન્તિ".

૮૭૧."છન્દાનિદાનાનિ પિયાનિ લોકે, યે ચાપિ લોભા વિચરન્તિ લોકે;
આસા ચ નિટ્ઠા ચ ઇતોનિદાના, યે સમ્પરાયાય નરસ્સ હોન્તિ".

૮૭૨."છન્દો નુ લોકસ્મિં કુતોનિદાનો, વિનિચ્છયા ચાપિ [વાપિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] કુતોપહૂતા;
કોધો મોસવજ્જઞ્ચ કથંકથા ચ, યે વાપિ ધમ્મા સમણેન વુત્તા".

૮૭૩."સાતં અસાતન્તિ યમાહુ લોકે, તમૂપનિસ્સાય પહોતિ છન્દો;
રૂપેસુ દિસ્વા વિભવં ભવઞ્ચ, વિનિચ્છયં કુબ્બતિ [કુરુતે (બહૂસુ)] જન્તુ લોકે.

૮૭૪."કોધો મોસવજ્જઞ્ચ કથંકથા ચ, એતેપિ ધમ્મા દ્વયમેવ સન્તે;
કથંકથી ઞાણપથાય સિક્ખે, ઞત્વા પવુત્તા સમણેન ધમ્મા".

૮૭૫."સાતં અસાતઞ્ચ કુતોનિદાના, કિસ્મિં અસન્તે ન ભવન્તિ હેતે;
વિભવં ભવઞ્ચાપિ યમેતમત્થં, એતં મે પબ્રૂહિ યતોનિદાનં".

૮૭૬."ફસ્સનિદાનં સાતં અસાતં, ફસ્સે અસન્તે ન ભવન્તિ હેતે;
વિભવં ભવઞ્ચાપિ યમેતમત્થં, એતં તે પબ્રૂમિ ઇતોનિદાનં".

૮૭૭."ફસ્સો નુ લોકસ્મિ કુતોનિદાનો, પરિગ્ગહા ચાપિ કુતોપહૂતા;
કિસ્મિં અસન્તે ન મમત્તમત્થિ, કિસ્મિં વિભૂતે ન ફુસન્તિ ફસ્સા".

૮૭૮."નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ પટિચ્ચ ફસ્સો, ઇચ્છાનિદાનાનિ પરિગ્ગહાનિ;
ઇચ્છાયસન્ત્યા ન મમત્તમત્થિ, રૂપે વિભૂતે ન ફુસન્તિ ફસ્સા".

૮૭૯."કથંસમેતસ્સ વિભોતિ રૂપં, સુખં દુખઞ્ચાપિ [દુખં વાપિ (સી॰ સ્યા॰)] કથં વિભોતિ;
એતં મે પબ્રૂહિ યથા વિભોતિ, તં જાનિયામાતિ [જાનિસ્સામાતિ (સી॰ ક॰)] મે મનો અહુ".

૮૮૦."ન સઞ્ઞસઞ્ઞી ન વિસઞ્ઞસઞ્ઞી, નોપિ અસઞ્ઞી ન વિભૂતસઞ્ઞી;
એવંસમેતસ્સ વિભોતિ રૂપં, સઞ્ઞાનિદાના હિ પપઞ્ચસઙ્ખા".

૮૮૧."યં તં અપુચ્છિમ્હ અકિત્તયી નો,
અઞ્ઞં તં પુચ્છામ તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ;
એત્તાવતગ્ગં નુ [નો (સી॰ સ્યા॰)] વદન્તિ હેકે,
યક્ખસ્સ સુદ્ધિં ઇધ પણ્ડિતાસે;
ઉદાહુ અઞ્ઞમ્પિ વદન્તિ એત્તો.

૮૮૨.“એત્તાવતગ્ગમ્પિ વદન્તિ હેકે, યક્ખસ્સ સુદ્ધિં ઇધ પણ્ડિતાસે;
તેસં પનેકે સમયં વદન્તિ, અનુપાદિસેસે કુસલા વદાના.

૮૮૩.“એતે ચ ઞત્વા ઉપનિસ્સિતાતિ, ઞત્વા મુની નિસ્સયે સો વિમંસી;
ઞત્વા વિમુત્તો ન વિવાદમેતિ, ભવાભવાય ન સમેતિ ધીરો”તિ.

કલહવિવાદસુત્તં એકાદસમં નિટ્ઠિતં.

૧૨. ચૂળબ્યૂહસુત્તં [ચૂળવિયૂહસુત્તં (સી॰ સ્યા॰ નિદ્દેસ)]

૮૮૪.સકંસકંદિટ્ઠિપરિબ્બસાના, વિગ્ગય્હ નાના કુસલા વદન્તિ;
યો એવં જાનાતિ સ વેદિ ધમ્મં, ઇદં પટિક્કોસમકેવલી સો.

૮૮૫.એવમ્પિ વિગ્ગય્હ વિવાદયન્તિ, બાલો પરો અક્કુસલોતિ [અકુસલોતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ચાહુ;
સચ્ચો નુ વાદો કતમો ઇમેસં, સબ્બેવ હીમે કુસલા વદાના.

૮૮૬.પરસ્સ ચે ધમ્મમનાનુજાનં, બાલોમકો [બાલો મગો (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] હોતિ નિહીનપઞ્ઞો;
સબ્બેવ બાલા સુનિહીનપઞ્ઞા, સબ્બેવિમે દિટ્ઠિપરિબ્બસાના.

૮૮૭.સન્દિટ્ઠિયા ચેવ ન વીવદાતા, સંસુદ્ધપઞ્ઞા કુસલા મુતીમા;
ન તેસં કોચિ પરિહીનપઞ્ઞો [કોચિપિ નિહીનપઞ્ઞો (સી॰ સ્યા॰ ક॰)], દિટ્ઠી હિ તેસમ્પિ તથા સમત્તા.

૮૮૮.ન વાહમેતં તથિયન્તિ [તથિવન્તિ (સ્યા॰ ક॰)] બ્રૂમિ, યમાહુ બાલા મિથુ અઞ્ઞમઞ્ઞં;
સકંસકંદિટ્ઠિમકંસુ સચ્ચં, તસ્મા હિ બાલોતિ પરં દહન્તિ.

૮૮૯.યમાહુ સચ્ચં તથિયન્તિ એકે, તમાહુ અઞ્ઞે [અઞ્ઞેપિ (સ્યા॰), અઞ્ઞે ચ (?)] તુચ્છં મુસાતિ;
એવમ્પિ વિગય્હ વિવાદયન્તિ, કસ્મા ન એકં સમણા વદન્તિ.

૮૯૦.એકઞ્હિ સચ્ચં ન દુતીયમત્થિ, યસ્મિં પજા નો વિવદે પજાનં;
નાના તે [નાનાતો (ક॰)] સચ્ચાનિ સયં થુનન્તિ, તસ્મા ન એકં સમણા વદન્તિ.

૮૯૧.કસ્મા નુ સચ્ચાનિ વદન્તિ નાના, પવાદિયાસે કુસલા વદાના;
સચ્ચાનિ સુતાનિ બહૂનિ નાના, ઉદાહુ તે તક્કમનુસ્સરન્તિ.

૮૯૨.ન હેવ સચ્ચાનિ બહૂનિ નાના, અઞ્ઞત્ર સઞ્ઞાય નિચ્ચાનિ લોકે;
તક્કઞ્ચ દિટ્ઠીસુ પકપ્પયિત્વા, સચ્ચં મુસાતિ દ્વયધમ્મમાહુ.

૮૯૩.દિટ્ઠે સુતે સીલવતે મુતે વા, એતે ચ નિસ્સાય વિમાનદસ્સી;
વિનિચ્છયે ઠત્વા પહસ્સમાનો, બાલો પરો અક્કુસલોતિ ચાહ.

૮૯૪.યેનેવ બાલોતિ પરં દહાતિ, તેનાતુમાનં કુસલોતિ ચાહ;
સયમત્તના સો કુસલો વદાનો, અઞ્ઞં વિમાનેતિ તદેવ પાવ.

૮૯૫.અતિસારદિટ્ઠિયાવ સો સમત્તો, માનેન મત્તો પરિપુણ્ણમાની;
સયમેવ સામં મનસાભિસિત્તો, દિટ્ઠી હિ સા તસ્સ તથા સમત્તા.

૮૯૬.પરસ્સ ચે હિ વચસા નિહીનો, તુમો સહા હોતિ નિહીનપઞ્ઞો;
અથ ચે સયં વેદગૂ હોતિ ધીરો, ન કોચિ બાલો સમણેસુ અત્થિ.

૮૯૭.અઞ્ઞં ઇતો યાભિવદન્તિ ધમ્મં, અપરદ્ધા સુદ્ધિમકેવલી તે [સુદ્ધિમકેવલીનો (સી॰)];
એવમ્પિ તિત્થ્યા પુથુસો વદન્તિ, સન્દિટ્ઠિરાગેન હિ તેભિરત્તા [ત્યાભિરત્તા (સ્યા॰ ક॰)].

૮૯૮.ઇધેવ સુદ્ધિ ઇતિ વાદયન્તિ, નાઞ્ઞેસુ ધમ્મેસુ વિસુદ્ધિમાહુ;
એવમ્પિ તિત્થ્યા પુથુસો નિવિટ્ઠા, સકાયને તત્થ દળ્હં વદાના.

૮૯૯.સકાયને વાપિ દળ્હં વદાનો, કમેત્થ બાલોતિ પરં દહેય્ય;
સયમેવ સો મેધગમાવહેય્ય [મેધકં આવહેય્ય (સી॰ પી॰)], પરં વદં બાલમસુદ્ધિધમ્મં.

૯૦૦વિનિચ્છયે ઠત્વા સયં પમાય, ઉદ્ધં સ [ઉદ્દં સો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] લોકસ્મિં વિવાદમેતિ;
હિત્વાન સબ્બાનિ વિનિચ્છયાનિ, ન મેધગં કુબ્બતિ જન્તુ લોકેતિ.

ચૂળબ્યૂહસુત્તં દ્વાદસમં નિટ્ઠિતં.

૧૩. મહાબ્યૂહસુત્તં

૯૦૧.યે કેચિમે દિટ્ઠિપરિબ્બસાના, ઇદમેવ સચ્ચન્તિ વિવાદયન્તિ [વિવાદિયન્તિ (સી॰ પી॰)];
સબ્બેવ તે નિન્દમન્વાનયન્તિ, અથો પસંસમ્પિ લભન્તિ તત્થ.

૯૦૨.અપ્પઞ્હિ એતં ન અલં સમાય, દુવે વિવાદસ્સ ફલાનિ બ્રૂમિ;
એતમ્પિ દિસ્વા ન વિવાદયેથ, ખેમાભિપસ્સં અવિવાદભૂમિં.

૯૦૩.યા કાચિમા સમ્મુતિયો પુથુજ્જા, સબ્બાવ એતા ન ઉપેતિ વિદ્વા;
અનૂપયો સો ઉપયં કિમેય્ય, દિટ્ઠે સુતે ખન્તિમકુબ્બમાનો.

૯૦૪.સીલુત્તમા સઞ્ઞમેનાહુ સુદ્ધિં, વતં સમાદાય ઉપટ્ઠિતાસે;
ઇધેવ સિક્ખેમ અથસ્સ સુદ્ધિં, ભવૂપનીતા કુસલા વદાના.

૯૦૫.સચે ચુતો સીલવતતો હોતિ, પવેધતી [સ વેધતિ (સી॰ પી॰)] કમ્મ વિરાધયિત્વા;
પજપ્પતી પત્થયતી ચ સુદ્ધિં, સત્થાવ હીનો પવસં ઘરમ્હા.

૯૦૬.સીલબ્બતં વાપિ પહાય સબ્બં, કમ્મઞ્ચ સાવજ્જનવજ્જમેતં;
સુદ્ધિં અસુદ્ધિન્તિ અપત્થયાનો, વિરતો ચરે સન્તિમનુગ્ગહાય.

૯૦૭.તમૂપનિસ્સાય જિગુચ્છિતં વા, અથવાપિ દિટ્ઠં વ સુતં મુતં વા;
ઉદ્ધંસરા સુદ્ધિમનુત્થુનન્તિ, અવીતતણ્હાસે ભવાભવેસુ.

૯૦૮.પત્થયમાનસ્સ હિ જપ્પિતાનિ, પવેધિતં વાપિ પકપ્પિતેસુ;
ચુતૂપપાતો ઇધ યસ્સ નત્થિ, સ કેન વેધેય્ય કુહિંવ જપ્પે [કુહિઞ્ચિ જપ્પે (સી॰ સ્યા॰ ક॰), કુહિં પજપ્પે (પી॰) નિદ્દેસો પસ્સિતબ્બો].

૯૦૯.યમાહુ ધમ્મં પરમન્તિ એકે, તમેવ હીનન્તિ પનાહુ અઞ્ઞે;
સચ્ચો નુ વાદો કતમો ઇમેસં, સબ્બેવ હીમે કુસલા વદાના.

૯૧૦.સકઞ્હિ ધમ્મં પરિપુણ્ણમાહુ, અઞ્ઞસ્સ ધમ્મં પન હીનમાહુ;
એવમ્પિ વિગ્ગય્હ વિવાદયન્તિ, સકં સકં સમ્મુતિમાહુ સચ્ચં.

૯૧૧.પરસ્સ ચે વમ્ભયિતેન હીનો, ન કોચિ ધમ્મેસુ વિસેસિ અસ્સ;
પુથૂ હિ અઞ્ઞસ્સ વદન્તિ ધમ્મં, નિહીનતો સમ્હિ દળ્હં વદાના.

૯૧૨.સદ્ધમ્મપૂજાપિ નેસં તથેવ, યથા પસંસન્તિ સકાયનાનિ;
સબ્બેવ વાદા [સબ્બે પવાદા (સ્યા॰)] તથિયા [તથિવા (સબ્બત્થ)] ભવેય્યું, સુદ્ધી હિ નેસં પચ્ચત્તમેવ.

૯૧૩.ન બ્રાહ્મણસ્સ પરનેય્યમત્થિ, ધમ્મેસુ નિચ્છેય્ય સમુગ્ગહીતં;
તસ્મા વિવાદાનિ ઉપાતિવત્તો, ન હિ સેટ્ઠતો પસ્સતિ ધમ્મમઞ્ઞં.

૯૧૪.જાનામિ પસ્સામિ તથેવ એતં, દિટ્ઠિયા એકે પચ્ચેન્તિ સુદ્ધિં;
અદક્ખિ ચે કિઞ્હિ તુમસ્સ તેન, અતિસિત્વા અઞ્ઞેન વદન્તિ સુદ્ધિં.

૯૧૫.પસ્સં નરો દક્ખતિ [દક્ખિતિ (સી॰)] નામરૂપં, દિસ્વાન વા ઞસ્સતિ તાનિમેવ;
કામં બહું પસ્સતુ અપ્પકં વા, ન હિ તેન સુદ્ધિં કુસલા વદન્તિ.

૯૧૬.નિવિસ્સવાદી ન હિ સુબ્બિનાયો, પકપ્પિતં દિટ્ઠિ પુરેક્ખરાનો;
યં નિસ્સિતો તત્થ સુભં વદાનો, સુદ્ધિંવદો તત્થ તથદ્દસા સો.

૯૧૭.ન બ્રાહ્મણો કપ્પમુપેતિ સઙ્ખા [સઙ્ખં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], ન દિટ્ઠિસારી નપિ ઞાણબન્ધુ;
ઞત્વા ચ સો સમ્મુતિયો [સમ્મતિયો (સ્યા॰)] પુથુજ્જા, ઉપેક્ખતી ઉગ્ગહણન્તિ મઞ્ઞે.

૯૧૮.વિસ્સજ્જ ગન્થાનિ મુનીધ લોકે, વિવાદજાતેસુ ન વગ્ગસારી;
સન્તો અસન્તેસુ ઉપેક્ખકો સો, અનુગ્ગહો ઉગ્ગહણન્તિ મઞ્ઞે.

૯૧૯.પુબ્બાસવે હિત્વા નવે અકુબ્બં, ન છન્દગૂ નોપિ નિવિસ્સવાદી;
સ વિપ્પમુત્તો દિટ્ઠિગતેહિ ધીરો, ન લિમ્પતિ [ન લિપ્પતિ (સી॰ પી॰)] લોકે અનત્તગરહી.

૯૨૦.સ સબ્બધમ્મેસુ વિસેનિભૂતો, યં કિઞ્ચિ દિટ્ઠં વ સુતં મુતં વા;
સ પન્નભારો મુનિ વિપ્પમુત્તો, ન કપ્પિયો નૂપરતો ન પત્થિયોતિ.

મહાબ્યૂહસુત્તં તેરસમં નિટ્ઠિતં.

૧૪. તુવટકસુત્તં

૯૨૧.‘‘પુચ્છામિ તં આદિચ્ચબન્ધુ [આદિચ્ચબન્ધું (સી॰ સ્યા॰)], વિવેકં સન્તિપદઞ્ચ મહેસિ;
કથં દિસ્વા નિબ્બાતિ ભિક્ખુ, અનુપાદિયાનો લોકસ્મિં કિઞ્ચિ’’.

૯૨૨.‘‘મૂલં પપઞ્ચસઙ્ખાય, (ઇતિ ભગવા)
મન્તા અસ્મીતિ સબ્બમુપરુન્ધે [સબ્બમુપરુદ્ધે (સ્યા॰ પી॰ ક॰)];
યા કાચિ તણ્હા અજ્ઝત્તં,
તાસં વિનયા [વિનયાય (?)] સદા સતો સિક્ખે.

૯૨૩.‘‘યં કિઞ્ચિ ધમ્મમભિજઞ્ઞા, અજ્ઝત્તં અથવાપિ બહિદ્ધા;
ન તેન થામં [માનં (સી॰ ક॰)] કુબ્બેથ, ન હિ સા નિબ્બુતિ સતં વુત્તા.

૯૨૪.‘‘સેય્યો ન તેન મઞ્ઞેય્ય, નીચેય્યો અથવાપિ સરિક્ખો;
ફુટ્ઠો [પુટ્ઠો (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] અનેકરૂપેહિ, નાતુમાનં વિકપ્પયં તિટ્ઠે.

૯૨૫.‘‘અજ્ઝત્તમેવુપસમે , ન અઞ્ઞતો ભિક્ખુ સન્તિમેસેય્ય;
અજ્ઝત્તં ઉપસન્તસ્સ, નત્થિ અત્તા કુતો નિરત્તા વા.

૯૨૬.‘‘મજ્ઝે યથા સમુદ્દસ્સ, ઊમિ નો જાયતી ઠિતો હોતિ;
એવં ઠિતો અનેજસ્સ, ઉસ્સદં ભિક્ખુ ન કરેય્ય કુહિઞ્ચિ’’.

૯૨૭.‘‘અકિત્તયી વિવટચક્ખુ, સક્ખિધમ્મં પરિસ્સયવિનયં;
પટિપદં વદેહિ ભદ્દન્તે, પાતિમોક્ખં અથવાપિ સમાધિં’’.

૯૨૮.‘‘ચક્ખૂહિ નેવ લોલસ્સ, ગામકથાય આવરયે સોતં;
રસે ચ નાનુગિજ્ઝેય્ય, ન ચ મમાયેથ કિઞ્ચિ લોકસ્મિં.

૯૨૯.‘‘ફસ્સેન યદા ફુટ્ઠસ્સ, પરિદેવં ભિક્ખુ ન કરેય્ય કુહિઞ્ચિ;
ભવઞ્ચ નાભિજપ્પેય્ય, ભેરવેસુ ચ ન સમ્પવેધેય્ય.

૯૩૦.‘‘અન્નાનમથો પાનાનં, ખાદનીયાનં અથોપિ વત્થાનં;

લદ્ધા ન સન્નિધિં કયિરા, ન ચ પરિત્તસે તાનિ અલભમાનો.

૯૩૧.‘‘ઝાયી ન પાદલોલસ્સ, વિરમે કુક્કુચ્ચા નપ્પમજ્જેય્ય;
અથાસનેસુ સયનેસુ, અપ્પસદ્દેસુ ભિક્ખુ વિહરેય્ય.

૯૩૨.‘‘નિદ્દં ન બહુલીકરેય્ય, જાગરિયં ભજેય્ય આતાપી;
તન્દિં માયં હસ્સં ખિડ્ડં, મેથુનં વિપ્પજહે સવિભૂસં.

૯૩૩.‘‘આથબ્બણં સુપિનં લક્ખણં, નો વિદહે અથોપિ નક્ખત્તં;
વિરુતઞ્ચ ગબ્ભકરણં, તિકિચ્છં મામકો ન સેવેય્ય.

૯૩૪.‘‘નિન્દાય નપ્પવેધેય્ય, ન ઉણ્ણમેય્ય પસંસિતો ભિક્ખુ;
લોભં સહ મચ્છરિયેન, કોધં પેસુણિયઞ્ચ પનુદેય્ય.

૯૩૫.‘‘કયવિક્કયે ન તિટ્ઠેય્ય, ઉપવાદં ભિક્ખુ ન કરેય્ય કુહિઞ્ચિ;
ગામે ચ નાભિસજ્જેય્ય, લાભકમ્યા જનં ન લપયેય્ય.

૯૩૬.‘‘ન ચ કત્થિતા સિયા ભિક્ખુ, ન ચ વાચં પયુત્તં ભાસેય્ય;
પાગબ્ભિયં ન સિક્ખેય્ય, કથં વિગ્ગાહિકં ન કથયેય્ય.

૯૩૭.‘‘મોસવજ્જે ન નીયેથ, સમ્પજાનો સઠાનિ ન કયિરા;
અથ જીવિતેન પઞ્ઞાય, સીલબ્બતેન નાઞ્ઞમતિમઞ્ઞે.

૯૩૮.‘‘સુત્વા રુસિતો બહું વાચં, સમણાનં વા પુથુજનાનં [પુથુવચનાનં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)];
ફરુસેન ને ન પટિવજ્જા, ન હિ સન્તો પટિસેનિકરોન્તિ.

૯૩૯.‘‘એતઞ્ચ ધમ્મમઞ્ઞાય, વિચિનં ભિક્ખુ સદા સતો સિક્ખે;
સન્તીતિ નિબ્બુતિં ઞત્વા, સાસને ગોતમસ્સ ન પમજ્જેય્ય.

૯૪૦.‘‘અભિભૂ હિ સો અનભિભૂતો, સક્ખિધમ્મમનીતિહમદસ્સી;
તસ્મા હિ તસ્સ ભગવતો સાસને, અપ્પમત્તો સદા નમસ્સમનુસિક્ખે’’તિ.

તુવટકસુત્તં ચુદ્દસમં નિટ્ઠિતં.

૧૫. અત્તદણ્ડસુત્તં

૯૪૧.‘‘અત્તદણ્ડા ભયં જાતં, જનં પસ્સથ મેધગં;
સંવેગં કિત્તયિસ્સામિ, યથા સંવિજિતં મયા.

૯૪૨.‘‘ફન્દમાનં પજં દિસ્વા, મચ્છે અપ્પોદકે યથા;

અઞ્ઞમઞ્ઞેહિ બ્યારુદ્ધે, દિસ્વા મં ભયમાવિસિ.

૯૪૩.“સમન્તમસારો લોકો, દિસા સબ્બા સમેરિતા;
ઇચ્છં ભવનમત્તનો, નાદ્દસાસિં અનોસિતં.

૯૪૪.“ઓસાનેત્વેવ બ્યારુદ્ધે, દિસ્વા મે અરતી અહુ;
અથેત્થ સલ્લમદ્દક્ખિં, દુદ્દસં હદયનિસ્સિતં.

૯૪૫.“યેન સલ્લેન ઓતિણ્ણો, દિસા સબ્બા વિધાવતિ;
તમેવ સલ્લમબ્બુય્હ, ન ધાવતિ ન સીદતિ.

૯૪૬.“તત્થ સિક્ખાનુગીયન્તિ [સિક્ખાનુકિરિયન્તિ (ક॰)], યાનિ લોકે ગધિતાનિ;
ન તેસુ પસુતો સિયા, નિબ્બિજ્ઝ સબ્બસો કામે;
સિક્ખે નિબ્બાનમત્તનો.

૯૪૭.“સચ્ચો સિયા અપ્પગબ્ભો, અમાયો રિત્તપેસુણો;
અક્કોધનો લોભપાપં, વેવિચ્છં વિતરે મુનિ.

૯૪૮.“નિદ્દં તન્દિં સહે થીનં, પમાદેન ન સંવસે;
અતિમાને ન તિટ્ઠેય્ય, નિબ્બાનમનસો નરો.

૯૪૯.“મોસવજ્જે ન નીયેથ, રૂપે સ્નેહં ન કુબ્બયે;
માનઞ્ચ પરિજાનેય્ય, સાહસા વિરતો ચરે.

૯૫૦.“પુરાણં નાભિનન્દેય્ય, નવે ખન્તિં ન કુબ્બયે;
હિય્યમાને ન સોચેય્ય, આકાસં ન સિતો સિયા.

૯૫૧.“ગેધં બ્રૂમિ મહોઘોતિ, આજવં બ્રૂમિ જપ્પનં;
આરમ્મણં પકપ્પનં, કામપઙ્કો દુરચ્ચયો.

૯૫૨.“સચ્ચા અવોક્કમ્મ [અવોક્કમં (નિદ્દેસ)] મુનિ, થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો;
સબ્બં સો [સબ્બસો (સ્યા॰ ક॰)] પટિનિસ્સજ્જ, સ વે સન્તોતિ વુચ્ચતિ.

૯૫૩.“સ વે વિદ્વા સ વેદગૂ, ઞત્વા ધમ્મં અનિસ્સિતો;
સમ્મા સો લોકે ઇરિયાનો, ન પિહેતીધ કસ્સચિ.

૯૫૪.“યોધ કામે અચ્ચતરિ, સઙ્ગં લોકે દુરચ્ચયં;
ન સો સોચતિ નાજ્ઝેતિ, છિન્નસોતો અબન્ધનો.

૯૫૫.“યં પુબ્બે તં વિસોસેહિ, પચ્છા તે માહુ કિઞ્ચનં;

મજ્ઝે ચે નો ગહેસ્સસિ, ઉપસન્તો ચરિસ્સસિ.

૯૫૬.‘‘સબ્બસો નામરૂપસ્મિં, યસ્સ નત્થિ મમાયિતં;
અસતા ચ ન સોચતિ, સ વે લોકે ન જીયતિ.

૯૫૭.‘‘યસ્સ નત્થિ ઇદં મેતિ, પરેસં વાપિ કિઞ્ચનં;
મમત્તં સો અસંવિન્દં, નત્થિ મેતિ ન સોચતિ.

૯૫૮.‘‘અનિટ્ઠુરી અનનુગિદ્ધો, અનેજો સબ્બધી સમો;
તમાનિસંસં પબ્રૂમિ, પુચ્છિતો અવિકમ્પિનં.

૯૫૯.‘‘અનેજસ્સ વિજાનતો, નત્થિ કાચિ નિસઙ્ખતિ [નિસઙ્ખિતિ (સી॰ પી॰)].
વિરતો સો વિયારબ્ભા, ખેમં પસ્સતિ સબ્બધિ.

૯૬૦.‘‘ન સમેસુ ન ઓમેસુ, ન ઉસ્સેસુ વદતે મુનિ;
સન્તો સો વીતમચ્છરો, નાદેતિ ન નિરસ્સતી’’તિ.

અત્તદણ્ડસુત્તં પન્નરસમં નિટ્ઠિતં.

૧૬. સારિપુત્તસુત્તં

૯૬૧.‘‘ન મે દિટ્ઠો ઇતો પુબ્બે, (ઇચ્ચાયસ્મા સારિપુત્તો)
ન સુતો ઉદ કસ્સચિ;
એવં વગ્ગુવદો સત્થા,
તુસિતા ગણિમાગતો.

૯૬૨.‘‘સદેવકસ્સ લોકસ્સ, યથા દિસ્સતિ ચક્ખુમા;
સબ્બં તમં વિનોદેત્વા, એકોવ રતિમજ્ઝગા.

૯૬૩.‘‘તં બુદ્ધં અસિતં તાદિં, અકુહં ગણિમાગતં;
બહૂનમિધ બદ્ધાનં, અત્થિ પઞ્હેન આગમં.

૯૬૪.‘‘ભિક્ખુનો વિજિગુચ્છતો, ભજતો રિત્તમાસનં;
રુક્ખમૂલં સુસાનં વા, પબ્બતાનં ગુહાસુ વા.

૯૬૫.‘‘ઉચ્ચાવચેસુ સયનેસુ, કીવન્તો તત્થ ભેરવા;
યેહિ ભિક્ખુ ન વેધેય્ય, નિગ્ઘોસે સયનાસને.

૯૬૬.‘‘કતી પરિસ્સયા લોકે, ગચ્છતો અગતં દિસં;
યે ભિક્ખુ અભિસમ્ભવે, પન્તમ્હિ સયનાસને.

૯૬૭.“ક્યાસ્સ બ્યપ્પથયો અસ્સુ, ક્યાસ્સસ્સુ ઇધ ગોચરા;
કાનિ સીલબ્બતાનાસ્સુ, પહિતત્તસ્સ ભિક્ખુનો.

૯૬૮.“કં સો સિક્ખં સમાદાય, એકોદિ નિપકો સતો;
કમ્મારો રજતસ્સેવ, નિદ્ધમે મલમત્તનો”.

૯૬૯.“વિજિગુચ્છમાનસ્સ યદિદં ફાસુ, (સારિપુત્તાતિ ભગવા)
રિત્તાસનં સયનં સેવતો ચે;
સમ્બોધિકામસ્સ યથાનુધમ્મં,
તં તે પવક્ખામિ યથા પજાનં.

૯૭૦.“પઞ્ચન્નં ધીરો ભયાનં ન ભાયે, ભિક્ખુ સતો સપરિયન્તચારી;
ડંસાધિપાતાનં સરીસપાનં, મનુસ્સફસ્સાનં ચતુપ્પદાનં.

૯૭૧.“પરધમ્મિકાનમ્પિ ન સન્તસેય્ય, દિસ્વાપિ તેસં બહુભેરવાનિ;
અથાપરાનિ અભિસમ્ભવેય્ય, પરિસ્સયાનિ કુસલાનુએસી.

૯૭૨.“આતઙ્કફસ્સેન ખુદાય ફુટ્ઠો, સીતં અતુણ્હં [અચ્ચુણ્હં (સી॰ સ્યા॰)] અધિવાસયેય્ય;
સો તેહિ ફુટ્ઠો બહુધા અનોકો, વીરિયં પરક્કમ્મદળ્હં કરેય્ય.

૯૭૩.“થેય્યં ન કારે [ન કરેય્ય (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] ન મુસા ભણેય્ય, મેત્તાય ફસ્સે તસથાવરાનિ;
યદાવિલત્તં મનસો વિજઞ્ઞા, કણ્હસ્સ પક્ખોતિ વિનોદયેય્ય.

૯૭૪.“કોધાતિમાનસ્સ વસં ન ગચ્છે, મૂલમ્પિ તેસં પલિખઞ્ઞ તિટ્ઠે;
અથપ્પિયં વા પન અપ્પિયં વા, અદ્ધા ભવન્તો અભિસમ્ભવેય્ય.

૯૭૫.“પઞ્ઞં પુરક્ખત્વા કલ્યાણપીતિ, વિક્ખમ્ભયે તાનિ પરિસ્સયાનિ;
અરતિં સહેથ સયનમ્હિ પન્તે, ચતુરો સહેથ પરિદેવધમ્મે.

૯૭૬.“કિંસૂ અસિસ્સામિ કુવં વા [કુધ વા (ક॰), કુથ વા (નિદ્દેસ)] અસિસ્સં, દુક્ખં વત સેત્થ ક્વજ્જ સેસ્સં;
એતે વિતક્કે પરિદેવનેય્યે, વિનયેથ સેખો અનિકેતચારી.

૯૭૭.“અન્નઞ્ચ લદ્ધા વસનઞ્ચ કાલે, મત્તં સો જઞ્ઞા ઇધ તોસનત્થં;
સો તેસુ ગુત્તો યતચારિ ગામે, રુસિતોપિ વાચં ફરુસં ન વજ્જા.

૯૭૮.“ઓક્ખિત્તચક્ખુ ન ચ પાદલોલો, ઝાનાનુયુત્તો બહુજાગરસ્સ;
ઉપેક્ખમારબ્ભ સમાહિતત્તો, તક્કાસયં કુક્કુચ્ચિયૂપછિન્દે.

૯૭૯.“ચુદિતો વચીભિ સતિમાભિનન્દે, સબ્રહ્મચારીસુ ખિલં પભિન્દે;

વાચં પમુઞ્ચે કુસલં નાતિવેલં, જનવાદધમ્માય ન ચેતયેય્ય.

૯૮૦.‘‘અથાપરં પઞ્ચ રજાનિ લોકે, યેસં સતીમા વિનયાય સિક્ખે;
રૂપેસુ સદ્દેસુ અથો રસેસુ, ગન્ધેસુ ફસ્સેસુ સહેથ રાગં.

૯૮૧.‘‘એતેસુ ધમ્મેસુ વિનેય્ય છન્દં, ભિક્ખુ સતિમા સુવિમુત્તચિત્તો;
કાલેન સો સમ્મા ધમ્મં પરિવીમંસમાનો,
એકોદિભૂતો વિહને તમં સો’’તિ.

સારિપુત્તસુત્તં સોળસમં નિટ્ઠિતં. અટ્ઠકવગ્ગો ચતુત્થો

નિટ્ઠિતો.

તસ્સુદ્દાનં –

કામં ગુહઞ્ચ દુટ્ઠા ચ, સુદ્ધઞ્ચ પરમા જરા;
મેત્તેય્યો ચ પસૂરો ચ, માગણ્ડિ પુરાભેદનં.

કલહં દ્વે ચ બ્યૂહાનિ [બ્યૂહાનિ (સી॰)], પુનદેવ તુવટ્ટકં;
અત્તદણ્ડવરં સુત્તં, થેરપુટ્ઠેન [થેરપઞ્હેન (સી॰), સારિપુત્તેન (સ્યા॰)] સોળસ;
ઇતિ એતાનિ સુત્તાનિ, સબ્બાનટ્ઠકવગ્ગિકાતિ.

૫. પારાયનવગ્ગો

વત્થુગાથા

૯૮૨.કોસલાનં પુરા રમ્મા, અગમા દક્ખિણાપથં;
આકિઞ્ચઞ્ઞં પત્થયાનો, બ્રાહ્મણો મન્તપારગૂ.

૯૮૩.સો અસ્સકસ્સ વિસયે, અળકસ્સ [મુળકસ્સ (સ્યા॰), મૂળ્હકસ્સ (ક॰), મળકસ્સ (નિદ્દેસ)] સમાસને;
વસિ ગોધાવરીકૂલે, ઉઞ્છેન ચ ફલેન ચ.

૯૮૪.તસ્સેવ ઉપનિસ્સાય, ગામો ચ વિપુલો અહુ;
તતો જાતેન આયેન, મહાયઞ્ઞમકપ્પયિ.

૯૮૫.મહાયઞ્ઞં યજિત્વાન, પુન પાવિસિ અસ્સમં;
તસ્મિં પટિપવિટ્ઠમ્હિ, અઞ્ઞો આગઞ્છિ બ્રાહ્મણો.

૯૮૬.ઉગ્ઘટ્ટપાદો તસિતો [તસ્સિતો (ક॰)], પઙ્કદન્તો રજસ્સિરો;
સો ચ નં ઉપસઙ્કમ્મ, સતાનિ પઞ્ચ યાચતિ.

૯૮૭.તમેનં બાવરી દિસ્વા, આસનેન નિમન્તયિ;
સુખઞ્ચ કુસલં પુચ્છિ, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૯૮૮.‘‘યં ખો મમ દેય્યધમ્મં, સબ્બં વિસજ્જિતં મયા;
અનુજાનાહિ મે બ્રહ્મે, નત્થિ પઞ્ચસતાનિ મે’’.

૯૮૯.‘‘સચે મે યાચમાનસ્સ, ભવં નાનુપદસ્સતિ;
સત્તમે દિવસે તુય્હં, મુદ્ધા ફલતુ સત્તધા’’.

૯૯૦.અભિસઙ્ખરિત્વા કુહકો, ભેરવં સો અકિત્તયિ;
તસ્સ તં વચનં સુત્વા, બાવરી દુક્ખિતો અહુ.

૯૯૧.ઉસ્સુસ્સતિ અનાહારો, સોકસલ્લસમપ્પિતો;
અથોપિ એવં ચિત્તસ્સ, ઝાને ન રમતી મનો.

૯૯૨.ઉત્રસ્તં દુક્ખિતં દિસ્વા, દેવતા અત્થકામિની;
બાવરિં ઉપસઙ્કમ્મ, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૯૯૩.‘‘ન સો મુદ્ધં પજાનાતિ, કુહકો સો ધનત્થિકો;
મુદ્ધનિ મુદ્ધપાતે વા, ઞાણં તસ્સ ન વિજ્જતિ’’.

૯૯૪.“ભોતી ચરહિ જાનાસિ, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતા;
મુદ્ધં મુદ્ધાધિપાતઞ્ચ, તં સુણોમ વચો તવ”.

૯૯૫.“અહમ્પેતં ન જાનામિ, ઞાણમેત્થ ન વિજ્જતિ;
મુદ્ધનિ મુદ્ધાધિપાતે ચ, જિનાનં હેત્થ [મુદ્ધં મુદ્ધાધિપાતો ચ, જિનાનં હેત (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] દસ્સનં”.

૯૯૬.“અથ કો ચરહિ જાનાતિ, અસ્મિં પથવિમણ્ડલે [પુથવિમણ્ડલે (સી॰ પી॰)];
મુદ્ધં મુદ્ધાધિપાતઞ્ચ, તં મે અક્ખાહિ દેવતે”.

૯૯૭.“પુરા કપિલવત્થુમ્હા, નિક્ખન્તો લોકનાયકો;
અપચ્ચો ઓક્કાકરાજસ્સ, સક્યપુત્તો પભઙ્કરો.

૯૯૮.“સો હિ બ્રાહ્મણ સમ્બુદ્ધો, સબ્બધમ્માન પારગૂ;
સબ્બાભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો, સબ્બધમ્મેસુ ચક્ખુમા;
સબ્બકમ્મક્ખયં પત્તો, વિમુત્તો ઉપધિક્ખયે.

૯૯૯.“બુદ્ધો સો ભગવા લોકે, ધમ્મં દેસેતિ ચક્ખુમા;
તં ત્વં ગન્ત્વાન પુચ્છસ્સુ, સો તે તં બ્યાકરિસ્સતિ”.

૧૦૦૦.સમ્બુદ્ધોતિ વચો સુત્વા, ઉદગ્ગો બાવરી અહુ;
સોકસ્સ તનુકો આસિ, પીતિઞ્ચ વિપુલં લભિ.

૧૦૦૧.સો બાવરી અત્તમનો ઉદગ્ગો, તં દેવતં પુચ્છતિ વેદજાતો;
“કતમમ્હિ ગામે નિગમમ્હિ વા પન, કતમમ્હિ વા જનપદે લોકનાથો;
યત્થ ગન્ત્વાન પસ્સેમુ [ગન્ત્વા નમસ્સેમુ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], સમ્બુદ્ધં દ્વિપદુત્તમં” [દ્વિપદુત્તમં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)],.

૧૦૦૨.સાવત્થિયં કોસલમન્દિરે જિનો, પહૂતપઞ્ઞો વરભૂરિમેધસો;
સો સક્યપુત્તો વિધુરો અનાસવો, મુદ્ધાધિપાતસ્સ વિદૂ નરાસભો”.

૧૦૦૩.તતો આમન્તયી સિસ્સે, બ્રાહ્મણે મન્તપારગે;
“એથ માણવા અક્ખિસ્સં, સુણાથ વચનં મમ.

૧૦૦૪.યસ્સેસો દુલ્લભો લોકે, પાતુભાવો અભિણ્હસો;
સ્વાજ્જ લોકમ્હિ ઉપ્પન્નો, સમ્બુદ્ધો ઇતિ વિસ્સુતો;
ખિપ્પં ગન્ત્વાન સાવત્થિં, પસ્સવ્હો દ્વિપદુત્તમં”.

૧૦૦૫.કથં ચરહિ જાનેમુ, દિસ્વા બુદ્ધોતિ બ્રાહ્મણ;
અજાનતં નો પબ્રૂહિ, યથા જાનેમુ તં મયં”.

૧૦૦૬ આગતાનિ હિ મન્તેસુ, મહાપુરિસલક્ખણા;
દ્વત્તિંસાનિ ચ [દ્વિત્તિંસા ચ (સી॰ સ્યા॰ પી॰), દ્વિત્તિંસ તાનિ (?)] બ્યાક્ખાતા, સમત્તા અનુપુબ્બસો.

૧૦૦૭ યસ્સેતે હોન્તિ ગત્તેસુ, મહાપુરિસલક્ખણા;
દ્વેયેવ તસ્સ ગતિયો, તતિયા હિ ન વિજ્જતિ.

૧૦૦૮ સચે અગારં આવસતિ [અજ્ઝાવસતિ (ક॰)], વિજેય્ય પથવિં ઇમં;
અદણ્ડેન અસત્થેન, ધમ્મેનમનુસાસતિ.

૧૦૦૯ સચે ચ સો પબ્બજતિ, અગારા અનગારિયં;
વિવટ્ટચ્છદો [વિવત્તછદ્દો (સી॰)] સમ્બુદ્ધો, અરહા ભવતિ અનુત્તરો.

૧૦૧૦ જાતિં ગોત્તઞ્ચ લક્ખણં, મન્તે સિસ્સે પુનાપરે;
મુદ્ધં મુદ્ધાધિપાતઞ્ચ, મનસાયેવ પુચ્છથ.

૧૦૧૧ અનાવરણદસ્સાવી, યદિ બુદ્ધો ભવિસ્સતિ;
મનસા પુચ્છિતે પઞ્હે, વાચાય વિસ્સજેસ્સતિ’’.

૧૦૧૨ બાવરિસ્સ વચો સુત્વા, સિસ્સા સોળસ બ્રાહ્મણા;
અજિતો તિસ્સમેત્તેય્યો, પુણ્ણકો અથ મેત્તગૂ.

૧૦૧૩ ધોતકો ઉપસીવો ચ, નન્દો ચ અથ હેમકો;
તોદેય્યકપ્પા દુભયો, જતુકણ્ણી ચ પણ્ડિતો.

૧૦૧૪ ભદ્રાવુધો ઉદયો ચ, પોસાલો ચાપિ બ્રાહ્મણો;
મોઘરાજા ચ મેધાવી, પિઙ્ગિયો ચ મહાઇસિ.

૧૦૧૫ પચ્ચેકગણિનો સબ્બે, સબ્બલોકસ્સ વિસ્સુતા;
ઝાયી ઝાનરતા ધીરા, પુબ્બવાસનવાસિતા.

૧૦૧૬ બાવરિં અભિવાદેત્વા, કત્વા ચ નં પદક્ખિણં;
જટાજિનધરા સબ્બે, પક્કામું ઉત્તરામુખા.

૧૦૧૭ અળકસ્સ પતિટ્ઠાનં, પુરિમાહિસ્સતિં [પુરિમં માહિસ્સતિં (સી॰ પી॰), પુરં માહિસ્સતિં (સ્યા॰)] તદા;
ઉજ્જેનિઞ્ચાપિ ગોનદ્ધં, વેદિસં વનસવ્હયં.

૧૦૧૮ કોસમ્બિઞ્ચાપિ સાકેતં, સાવત્થિઞ્ચ પુરુત્તમં;
સેતબ્યં કપિલવત્થું, કુસિનારઞ્ચ મન્દિરં.

૧૦૧૯ પાવઞ્ચ ભોગનગરં, વેસાલિં માગધં પુરં;

પાસાણકં ચેતિયઞ્ચ, રમણીયં મનોરમં.

૧૦૨૦ઉસિતોવુદકં સીતં, મહાલાભંવ વાણિજો;
છાયં ઘમ્માભિતત્તોવ, તુરિતા પબ્બતમારુહું.

૧૦૨૧ભગવા તમ્હિ સમયે, ભિક્ખુસઙ્ઘપુરક્ખતો;
ભિક્ખૂનં ધમ્મં દેસેતિ, સીહોવ નદતી વને.

૧૦૨૨અજિતો અદ્દસ બુદ્ધં, સતરંસિં [વીતરંસિંવ (સ્યા॰), સતરંસીવ (ક॰), પીતરંસીવ (નિદ્દેસ)] વ ભાણુમં;
ચન્દં યથા પન્નરસે, પારિપૂરિં ઉપાગતં.

૧૦૨૩અથસ્સ ગત્તે દિસ્વાન, પરિપૂરઞ્ચ બ્યઞ્જનં;
એકમન્તં ઠિતો હટ્ઠો, મનોપઞ્હે અપુચ્છથ.

૧૦૨૪આદિસ્સ જમ્મનં [જપ્પનં (ક॰)] બ્રૂહિ, ગોત્તં બ્રૂહિ સલક્ખણં [બ્રૂહિસ્સ લક્ખણં (નિદ્દેસ)];
મન્તેસુ પારમિં બ્રૂહિ, કતિ વાચેતિ બ્રાહ્મણો''.

૧૦૨૫વીસં વસ્સસતં આયુ, સો ચ ગોત્તેન બાવરી;
તીણિસ્સ લક્ખણા ગત્તે, તિણ્ણં વેદાન પારગૂ.

૧૦૨૬લક્ખણે ઇતિહાસે ચ, સનિઘણ્ડુસકેટુભે;
પઞ્ચસતાનિ વાચેતિ, સધમ્મે પારમિં ગતો''.

૧૦૨૭લક્ખણાનં પવિચયં, બાવરિસ્સ નરુત્તમ;
કઙ્ખચ્છિદ [તણ્હચ્છિદ (બહૂસુ)] પકાસેહિ, મા નો કઙ્ખાયિતં અહુ''.

૧૦૨૮મુખં જિવ્હાય છાદેતિ, ઉણ્ણસ્સ ભમુકન્તરે;
કોસોહિતં વત્થગુય્હં, એવં જાનાહિ માણવ''.

૧૦૨૯પુચ્છઞ્હિ કિઞ્ચિ અસુણન્તો, સુત્વા પઞ્હે વિયાકતે;
વિચિન્તેતિ જનો સબ્બો, વેદજાતો કતઞ્જલી.

૧૦૩૦કો નુ દેવો વા બ્રહ્મા વા, ઇન્દો વાપિ સુજમ્પતિ;
મનસા પુચ્છિતે પઞ્હે, કમેતં પટિભાસતિ.

૧૦૩૧મુદ્ધં મુદ્ધાધિપાતઞ્ચ, બાવરી પરિપુચ્છતિ;
તં બ્યાકરોહિ ભગવા, કઙ્ખં વિનય નો ઇસે''.

૧૦૩૨અવિજ્જા મુદ્ધાતિ જાનાહિ, વિજ્જા મુદ્ધાધિપાતિની;
સદ્ધાસતિસમાધીહિ, છન્દવીરિયેન સંયુતા''.

૧૦૩૩. તતો વેદેન મહતા, સન્થમ્ભિત્વાન માણવો;
એકંસં અજિનં કત્વા, પાદેસુ સિરસા પતિ.

૧૦૩૪. બાવરી બ્રાહ્મણો ભોતો, સહ સિસ્સેહિ મારિસ;
ઉદગ્ગચિત્તો સુમનો, પાદે વન્દતિ ચક્ખુમ’’.

૧૦૩૫. સુખિતો બાવરી હોતુ, સહ સિસ્સેહિ બ્રાહ્મણો;
ત્વઞ્ચાપિ સુખિતો હોહિ, ચિરં જીવાહિ માણવ.

૧૦૩૬. બાવરિસ્સ ચ તુય્હં વા, સબ્બેસં સબ્બસંસયં;
કતાવકાસા પુચ્છવ્હો, યં કિઞ્ચિ મનસિચ્છથ’’.

૧૦૩૭. સમ્બુદ્ધેન કતોકાસો, નિસીદિત્વાન પઞ્જલી;
અજિતો પઠમં પઞ્હં, તત્થ પુચ્છિ તથાગતં.

વત્થુગાથા નિટ્ઠિતા.

૧. અજિતમાણવપુચ્છા

૧૦૩૮. કેનસ્સુ નિવુતો લોકો, (ઇચ્ચાયસ્મા અજિતો)
કેનસ્સુ નપ્પકાસતિ;
કિસ્સાભિલેપનં બ્રૂસિ, કિંસુ તસ્સ મહબ્ભયં’’.

૧૦૩૯. અવિજ્જાય નિવુતો લોકો, (અજિતાતિ ભગવા)
વેવિચ્છા પમાદા નપ્પકાસતિ;
જપ્પાભિલેપનં બ્રૂમિ, દુક્ખમસ્સ મહબ્ભયં’’.

૧૦૪૦. સવન્તિ સબ્બધિ સોતા, (ઇચ્ચાયસ્મા અજિતો)
સોતાનં કિં નિવારણં;
સોતાનં સંવરં બ્રૂહિ, કેન સોતા પિધિય્યરે’’ [પિથિય્યરે (સી॰ સ્યા॰ પી॰), પિથીયરે (સી॰ અટ્ઠ॰), પિધીયરે (?)].

૧૦૪૧. યાનિ સોતાનિ લોકસ્મિં, (અજિતાતિ ભગવા)
સતિ તેસં નિવારણં;
સોતાનં સંવરં બ્રૂમિ, પઞ્ઞાયેતે પિધિય્યરે’’.

૧૦૪૨. પઞ્ઞા ચેવ સતિ યઞ્ચ [સતી ચેવ (સી॰), સતી ચ (સ્યા॰), સતી ચાપિ (પી॰ નિદ્દેસ), સતિ ચાપિ (નિદ્દેસ)], (ઇચ્ચાયસ્મા અજિતો)
નામરૂપઞ્ચ મારિસ;

એતં મે પુટ્ઠો પબ્રૂહિ, કત્થેતં ઉપરુજ્ઝતિ''.

૧૦૪૩યમેતં પઞ્હં અપુચ્છિ, અજિત તં વદામિ તે;
યત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;
વિઞ્ઞાણસ્સ નિરોધેન, એત્થેતં ઉપરુજ્ઝતિ''.

૧૦૪૪યે ચ સઙ્ખાતધમ્માસે, યે ચ સેખા પુથૂ ઇધ;
તેસં મે નિપકો ઇરિયં, પુટ્ઠો પબ્રૂહિ મારિસ''.

૧૦૪૫કામેસુ નાભિગિજ્ઝેય્ય, મનસાનાવિલો સિયા;
કુસલો સબ્બધમ્માનં, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે''તિ.

અજિતમાણવપુચ્છા પઠમા નિટ્ઠિતા.

૨. તિસ્સમેત્તેય્યમાણવપુચ્છા

૧૦૪૬કોધ સન્તુસિતો લોકે, (ઇચ્ચાયસ્મા તિસ્સમેત્તેય્યો)
કસ્સ નો સન્તિ ઇઞ્જિતા;
કો ઉભન્તમભિઞ્ઞાય, મજ્ઝે મન્તા ન લિપ્પતિ [લિમ્પતિ (ક॰)];
કં બ્રૂસિ મહાપુરિસોતિ, કો ઇધ સિબ્બિનિમચ્ચગા''.

૧૦૪૭કામેસુ બ્રહ્મચરિયવા, (મેત્તેય્યાતિ ભગવા)
વીતતણ્હો સદા સતો;
સઙ્ખાય નિબ્બુતો ભિક્ખુ, તસ્સ નો સન્તિ ઇઞ્જિતા.

૧૦૪૮સો ઉભન્તમભિઞ્ઞાય, મજ્ઝે મન્તા ન લિપ્પતિ;
તં બ્રૂમિ મહાપુરિસોતિ, સો ઇધ સિબ્બિનિમચ્ચગા''તિ.

તિસ્સમેત્તેય્યમાણવપુચ્છા દુતિયા નિટ્ઠિતા.

૩. પુણ્ણકમાણવપુચ્છા

૧૦૪૯અનેજં મૂલદસ્સાવિં, (ઇચ્ચાયસ્મા પુણ્ણકો)
અત્થિ [અત્થી (સ્યા॰)] પઞ્હેન આગમં;
કિં નિસ્સિતા ઇસયો મનુજા, ખત્તિયા બ્રાહ્મણા દેવતાનં;
યઞ્ઞમકપ્પયિંસુ પુથૂધ લોકે, પુચ્છામિ તં ભગવા બ્રૂહિ મે તં''.

૧૦૫૦યે કેચિમે ઇસયો મનુજા, (પુણ્ણકાતિ ભગવા)
ખત્તિયા બ્રાહ્મણા દેવતાનં;
યઞ્ઞમકપ્પયિંસુ પુથૂધ લોકે, આસીસમાના પુણ્ણક ઇત્થત્તં [ઇત્થભાવં (સી॰ સ્યા॰)];

જરં સિતા યઞ્ઞમકપ્પયિંસુ''.

૧૦૫૧. યે કેચિમે ઇસયો મનુજા, (ઇચ્ચાયસ્મા પુણ્ણકો)
ખત્તિયા બ્રાહ્મણા દેવતાનં;
યઞ્ઞમકપ્પયિંસુ પુથૂધ લોકે, કચ્ચિસ્સુ તે ભગવા યઞ્ઞપથે અપ્પમત્તા;
અતારું જાતિઞ્ચ જરઞ્ચ મારિસ, પુચ્છામિ તં ભગવા બ્રૂહિ મે તં''.

૧૦૫૨. આસીસન્તિ થોમયન્તિ, અભિજપ્પન્તિ જુહન્તિ; (પુણ્ણકાતિ ભગવા)
કામાભિજપ્પન્તિ પટિચ્ચ લાભં, તે યાજયોગા ભવરાગરત્તા;
નાતરિંસુ જાતિજરન્તિ બ્રૂમિ''.

૧૦૫૩. તે ચે નાતરિંસુ યાજયોગા, (ઇચ્ચાયસ્મા પુણ્ણકો)
યઞ્ઞેહિ જાતિઞ્ચ જરઞ્ચ મારિસ;
અથ કો ચરહિ દેવમનુસ્સલોકે, અતારિ જાતિઞ્ચ જરઞ્ચ મારિસ;
પુચ્છામિ તં ભગવા બ્રૂહિ મે તં''.

૧૦૫૪. સઙ્ખાય લોકસ્મિ પરોપરાનિ [પરોવરાનિ (સી॰ સ્યા॰)], (પુણ્ણકાતિ ભગવા)
યસ્સિઞ્જિતં નત્થિ કુહિઞ્ચિ લોકે;
સન્તો વિધૂમો અનીઘો નિરાસો, અતારિ સો જાતિજરન્તિ બ્રૂમી''તિ.

પુણ્ણકમાણવપુચ્છા તતિયા નિટ્ઠિતા.

૪. મેત્તગૂમાણવપુચ્છા

૧૦૫૫. પુચ્છામિ તં ભગવા બ્રૂહિ મે તં, (ઇચ્ચાયસ્મા મેત્તગૂ)
મઞ્ઞામિ તં વેદગું ભાવિતત્તં;
કુતો નુ દુક્ખા સમુદાગતા ઇમે, યે કેચિ લોકસ્મિમનેકરૂપા''.

૧૦૫૬. દુક્ખસ્સ વે મં પભવં અપુચ્છસિ, (મેત્તગૂતિ ભગવા)
તં તે પવક્ખામિ યથા પજાનં;
ઉપધિનિદાના પભવન્તિ દુક્ખા, યે કેચિ લોકસ્મિમનેકરૂપા.

૧૦૫૭. યો વે અવિદ્વા ઉપધિં કરોતિ, પુનપ્પુનં દુક્ખમુપેતિ મન્દો;
તસ્મા પજાનં ઉપધિં ન કયિરા, દુક્ખસ્સ જાતિપ્પભવાનુપસ્સી''.

૧૦૫૮. યં તં અપુચ્છિમ્હ અકિત્તયી નો, અઞ્ઞં તં પુચ્છામ [પુચ્છામિ (સી॰ પી॰)] તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ;
કથં નુ ધીરા વિતરન્તિ ઓઘં, જાતિં જરં સોકપરિદ્દવઞ્ચ;
તં મે મુનિ સાધુ વિયાકરોહિ, તથા હિ તે વિદિતો એસ ધમ્મો''.

૧૦૫૯.કિત્તયિસ્સામિ તે ધમ્મં, (મેત્તગૂતિ ભગવા)
દિટ્ઠે ધમ્મે અનીતિહં;
યં વિદિત્વા સતો ચરં, તરે લોકે વિસત્તિકં’’.

૧૦૬૦.તઞ્ચાહં અભિનન્દામિ, મહેસિ ધમ્મમુત્તમં;
યં વિદિત્વા સતો ચરં, તરે લોકે વિસત્તિકં’’.

૧૦૬૧.યં કિઞ્ચિ સમ્પજાનાસિ, (મેત્તગૂતિ ભગવા)
ઉદ્ધં અધો તિરિયઞ્ચાપિ મજ્ઝે;
એતેસુ નન્દિઞ્ચ નિવેસનઞ્ચ, પનુજ્જ વિઞ્ઞાણં ભવે ન તિટ્ઠે.

૧૦૬૨.એવંવિહારી સતો અપ્પમત્તો, ભિક્ખુ ચરં હિત્વા મમાયિતાનિ;
જાતિં જરં સોકપરિદ્દવઞ્ચ, ઇધેવ વિદ્વા પજહેય્ય દુક્ખં’’.

૧૦૬૩.એતાભિનન્દામિ વચો મહેસિનો, સુકિત્તિતં ગોતમનૂપધીકં;
અદ્ધા હિ ભગવા પહાસિ દુક્ખં, તથા હિ તે વિદિતો એસ ધમ્મો.

૧૦૬૪.તે ચાપિ નૂનપ્પજહેય્યુ દુક્ખં, યે ત્વં મુનિ અટ્ઠિતં ઓવદેય્ય;
તં તં નમસ્સામિ સમેચ્ચ નાગ, અપ્પેવ મં ભગવા અટ્ઠિતં ઓવદેય્ય’’.

૧૦૬૫.યં બ્રાહ્મણં વેદગુમાભિજઞ્ઞા, અકિઞ્ચનં કામભવે અસત્તં;
અદ્ધા હિ સો ઓઘમિમં અતારિ, તિણ્ણો ચ પારં અખિલો અકઙ્ખો.

૧૦૬૬.વિદ્વા ચ યો [સો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] વેદગૂ નરો ઇધ, ભવાભવે સઙ્ગમિમં વિસજ્જ;
સો વીતતણ્હો અનીઘો નિરાસો, અતારિ સો જાતિજરન્તિ બ્રૂમી’’તિ.

મેત્તગૂમાણવપુચ્છા ચતુત્થી નિટ્ઠિતા.

૫. ધોતકમાણવપુચ્છા

૧૦૬૭.પુચ્છામિ તં ભગવા બ્રૂહિ મે તં, (ઇચ્ચાયસ્મા ધોતકો)
વાચાભિકઙ્ખામિ મહેસિ તુય્હં;
તવ સુત્વાન નિગ્ઘોસં, સિક્ખે નિબ્બાનમત્તનો’’.

૧૦૬૮.તેનહાતપ્પં કરોહિ, (ધોતકાતિ ભગવા) ઇધેવ નિપકો સતો;
ઇતો સુત્વાન નિગ્ઘોસં, સિક્ખે નિબ્બાનમત્તનો’’.

૧૦૬૯.પસ્સામહં દેવમનુસ્સલોકે, અકિઞ્ચનં બ્રાહ્મણમિરિયમાનં;
તં તં નમસ્સામિ સમન્તચક્ખુ, પમુઞ્ચ મં સક્ક કથંકથાહિ’’.

૧૦૭૦નાહં સહિસ્સામિ [સમિસ્સામિ (સ્યા॰), ગમિસ્સામિ (સી॰), સમીહામિ (પી॰)] પમોચનાય, કથંકથિં ધોતક કઞ્ચિ લોકે;
ધમ્મઞ્ચ સેટ્ઠં અભિજાનમાનો [આજાનમાનો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], એવં તુવં ઓઘમિમં તરેસિ''.

૧૦૭૧અનુસાસ બ્રહ્મે કરુણાયમાનો, વિવેકધમ્મં યમહં વિજઞ્ઞં;
યથાહં આકાસોવ અબ્યાપજ્જમાનો, ઇધેવ સન્તો અસિતો ચરેય્યં''.

૧૦૭૨કિત્તયિસ્સામિ તે સન્તિં, (ધોતકાતિ ભગવા) દિટ્ઠે ધમ્મે અનીતિહં;
યં વિદિત્વા સતો ચરં, તરે લોકે વિસત્તિકં''.

૧૦૭૩તઞ્ચાહં અભિનન્દામિ, મહેસિ સન્તિમુત્તમં;
યં વિદિત્વા સતો ચરં, તરે લોકે વિસત્તિકં''.

૧૦૭૪યં કિઞ્ચિ સમ્પજાનાસિ, (ધોતકાતિ ભગવા)
ઉદ્ધં અધો તિરિયઞ્ચાપિ મજ્ઝે;
એતં વિદિત્વા સઙ્ગોતિ લોકે, ભવાભવાય માકાસિ તણ્હ''ન્તિ.

ધોતકમાણવપુચ્છા પઞ્ચમી નિટ્ઠિતા.

૬. ઉપસીવમાણવપુચ્છા

૧૦૭૫એકો અહં સક્ક મહન્તમોઘં, (ઇચ્ચાયસ્મા ઉપસીવો)
અનિસ્સિતો નો વિસહામિ તારિતું;
આરમ્મણં બ્રૂહિ સમન્તચક્ખુ, યં નિસ્સિતો ઓઘમિમં તરેય્યં''.

૧૦૭૬આકિઞ્ચઞ્ઞં પેક્ખમાનો સતિમા, (ઉપસીવાતિ ભગવા)
નત્થીતિ નિસ્સાય તરસ્સુ ઓઘં;
કામે પહાય વિરતો કથાહિ, તણ્હક્ખયં નત્તમહાભિપસ્સ'' [રત્તમહાભિપસ્સ (સ્યા॰), રત્તમહં વિપસ્સ (ક॰)].

૧૦૭૭સબ્બેસુ કામેસુ યો વીતરાગો, (ઇચ્ચાયસ્મા ઉપસીવો)
આકિઞ્ચઞ્ઞં નિસ્સિતો હિત્વા મઞ્ઞં;
સઞ્ઞાવિમોક્ખે પરમે વિમુત્તો [ધિમુત્તો (ક॰)], તિટ્ઠે નુ સો તત્થ અનાનુયાયી'' [અનાનુવાયી (સ્યા॰ ક॰)].

૧૦૭૮સબ્બેસુ કામેસુ યો વીતરાગો, (ઉપસીવાતિ ભગવા)
આકિઞ્ચઞ્ઞં નિસ્સિતો હિત્વા મઞ્ઞં;
સઞ્ઞાવિમોક્ખે પરમે વિમુત્તો, તિટ્ઠેય્ય સો તત્થ અનાનુયાયી''.

૧૦૭૯તિટ્ઠે ચે સો તત્થ અનાનુયાયી, પૂગમ્પિ વસ્સાનં સમન્તચક્ખુ;
તત્થેવ સો સીતિસિયા વિમુત્તો, ચવેથ વિઞ્ઞાણં તથાવિધસ્સ''.

૧૦૮૦અચ્ચી યથા વાતવેગેન ખિત્તા [ખિત્તં (સ્યા॰), ખિત્તો (પી॰)], (ઉપસીવાતિ ભગવા)
અત્થં પલેતિ ન ઉપેતિ સઙ્ખં;
એવં મુની નામકાયા વિમુત્તો, અત્થં પલેતિ ન ઉપેતિ સઙ્ખં''.

૧૦૮૧અત્થઙ્ગતો સો ઉદ વા સો નત્થિ, ઉદાહુ વે સસ્સતિયા અરોગો;
તં મે મુની સાધુ વિયાકરોહિ, તથા હિ તે વિદિતો એસ ધમ્મો''.

૧૦૮૨અત્થઙ્ગતસ્સ ન પમાણમત્થિ, (ઉપસીવાતિ ભગવા)
યેન નં વજ્જું તં તસ્સ નત્થિ;
સબ્બેસુ ધમ્મેસુ સમોહતેસુ, સમૂહતા વાદપથાપિ સબ્બે''તિ.

ઉપસીવમાણવપુચ્છા છટ્ઠી નિટ્ઠિતા.

૭. નન્દમાણવપુચ્છા

૧૦૮૩સન્તિ લોકે મુનયો, (ઇચ્ચાયસ્મા નન્દો)
જના વદન્તિ તયિદં કથંસુ;
ઞાણૂપપન્નં નો મુનિં [મુનિ નો (સ્યા॰ ક॰)] વદન્તિ, ઉદાહુ વે જીવિતેનૂપપન્નં''.

૧૦૮૪ન દિટ્ઠિયા ન સુતિયા ન ઞાણેન, (ન સીલબ્બતેન) [( ) નત્થિ સી॰-પી પોત્થકેસુ]
મુનીધ નન્દ કુસલા વદન્તિ;
વિસેનિકત્વા અનીઘા નિરાસા, ચરન્તિ યે તે મુનયોતિ બ્રૂમિ''.

૧૦૮૫યે કેચિમે સમણબ્રાહ્મણાસે, (ઇચ્ચાયસ્મા નન્દો)
દિટ્ઠસ્સુતેનાપિ [દિટ્ઠેન સુતેનાપિ (સી॰), દિટ્ઠે સુતેનાપિ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] વદન્તિ સુદ્ધિં;
સીલબ્બતેનાપિ વદન્તિ સુદ્ધિં, અનેકરૂપેન વદન્તિ સુદ્ધિં;
કચ્ચિસ્સુ તે ભગવા તત્થ યતા ચરન્તા, અતારુ જાતિઞ્ચ જરઞ્ચ મારિસ;
પુચ્છામિ તં ભગવા બ્રૂહિ મે તં''.

૧૦૮૬યે કેચિમે સમણબ્રાહ્મણાસે, (નન્દાતિ ભગવા)
દિટ્ઠસ્સુતેનાપિ વદન્તિ સુદ્ધિં;
સીલબ્બતેનાપિ વદન્તિ સુદ્ધિં, અનેકરૂપેન વદન્તિ સુદ્ધિં;
કિઞ્ચાપિ તે તત્થ યતા ચરન્તિ, નારિંસુ જાતિજરન્તિ બ્રૂમિ''.

૧૦૮૭યે કેચિમે સમણબ્રાહ્મણાસે, (ઇચ્ચાયસ્મા નન્દો)
દિટ્ઠસ્સુતેનાપિ વદન્તિ સુદ્ધિં;

सीलब्बतेनापि वदन्ति सुद्धिं, अनेकरूपेन वदन्ति सुद्धिं;
ते चे मुनि [सचे मुनि (सी॰)] ब्रूसि अनोघतिण्णे, अथ को चरहि देवमनुस्सलोके;
अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस, पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मे तं''.

१०८८नाहं सब्बे समणब्राह्मणासे, (नन्दाति भगवा)
जातिजराय निवुताति ब्रूमि;
ये सीध दिट्ठंव सुतं मुतं वा, सीलब्बतं वापि पहाय सब्बं;
अनेकरूपम्पि पहाय सब्बं, तण्हं परिञ्ञाय अनासवासे;
ते वे नरा ओघतिण्णाति ब्रूमि''.

१०८९एताभिनन्दामि वचो महेसिनो, सुकित्तितं गोतमनूपधीकं;
ये सीध दिट्ठं व सुतं मुतं वा, सीलब्बतं वापि पहाय सब्बं;
अनेकरूपम्पि पहाय सब्बं, तण्हं परिञ्ञाय अनासवासे;
अहम्पि ते ओघतिण्णाति ब्रूमी''ति.

नन्दमाणवपुच्छा सत्तमा निट्ठिता.

८. हेमकमाणवपुच्छा

१०९०ये मे पुब्बे वियाकंसु, (इच्चायस्मा हेमको)
हुरं गोतमसासना;
इच्चासि इति भविस्सति, सब्बं तं इतिहीतिहं;
सब्बं तं तक्कवड्ढनं, नाहं तत्थ अभिरमिं.

१०९१त्वञ्च मे धम्ममक्खाहि, तण्हानिग्घातनं मुनि;
यं विदित्वा सतो चरं, तरे लोके विसत्तिकं''.

१०९२इध दिट्ठसुतमुतविञ्ञातेसु, पियरूपेसु हेमक;
छन्दरागविनोदनं, निब्बानपदमच्चुतं.

१०९३एतदञ्ञाय ये सता, दिट्ठधम्माभिनिब्बुता;
उपसन्ता च ते सदा, तिण्णा लोके विसत्तिक''न्ति.

हेमकमाणवपुच्छा अट्ठमा निट्ठिता.

९. तोदेय्यमाणवपुच्छा

१०९४यस्मिं कामा न वसन्ति, (इच्चायस्मा तोदेय्यो)
तण्हा यस्स न विज्जति;

કથંકથા ચ યો તિણ્ણો, વિમોક્ખો તસ્સ કીદિસો’’.

૧૦૯૪યસ્મિં કામા ન વસન્તિ, (તોદેય્યાતિ ભગવા)
તણ્હા યસ્સ ન વિજ્જતિ;
કથંકથા ચ યો તિણ્ણો, વિમોક્ખો તસ્સ નાપરો’’.

૧૦૯૫નિરાસસો સો ઉદ આસસાનો, પઞ્ઞાણવા સો ઉદ પઞ્ઞકપ્પી;
મુનિં અહં સક્ક યથા વિજઞ્ઞં, તં મે વિયાચિક્ખ સમન્તચક્ખુ’’.

૧૦૯૬નિરાસસો સો ન ચ આસસાનો, પઞ્ઞાણવા સો ન ચ પઞ્ઞકપ્પી;
એવમ્પિ તોદેય્ય મુનિં વિજાન, અકિઞ્ચનં કામભવે અસત્ત’’ન્તિ.

તોદેય્યમાણવપુચ્છા નવમા નિટ્ઠિતા.

૧૦. કપ્પમાણવપુચ્છા

૧૦૯૭મજ્ઝે સરસ્મિં તિટ્ઠતં, (ઇચ્ચાયસ્મા કપ્પો)
ઓઘે જાતે મહબ્ભયે;
જરામચ્ચુપરેતાનં, દીપં પબ્રૂહિ મારિસ;
ત્વઞ્ચ મે દીપમક્ખાહિ, યથાયિદં નાપરં સિયા’’.

૧૦૯૮મજ્ઝે સરસ્મિં તિટ્ઠતં, (કપ્પાતિ ભગવા)
ઓઘે જાતે મહબ્ભયે;
જરામચ્ચુપરેતાનં, દીપં પબ્રૂમિ કપ્પ તે.

૧૦૯૯અકિઞ્ચનં અનાદાનં, એતં દીપં અનાપરં;
નિબ્બાનં ઇતિ [નિબ્બાનમીતિ (સી॰)] નં બ્રૂમિ, જરામચ્ચુપરિક્ખયં.

૧૧૦૦એતદઞ્ઞાય યે સતા, દિટ્ઠધમ્માભિનિબ્બુતા;
ન તે મારવસાનુગા, ન તે મારસ્સ પદ્ધગૂ’’તિ [પટ્ઠગૂતિ (સ્યા॰ ક॰)].

કપ્પમાણવપુચ્છા દસમા નિટ્ઠિતા.

૧૧. જતુકણ્ણિમાણવપુચ્છા

૧૧૦૧સુત્વાનહં વીરમકામકામિં, (ઇચ્ચાયસ્મા જતુકણ્ણિ)
ઓઘાતિગં પુટ્ઠુમકામમાગમં;
સન્તિપદં બ્રૂહિ સહજનેત્ત, યથાતચ્છં ભગવા બ્રૂહિ મે તં.

૧૧૦૨ભગવા હિ કામે અભિભુય્ય ઇરિયતિ, આદિચ્ચોવ પથવિં તેજી તેજસા;

પરિત્તપઞ્ઞસ્સ મે ભૂરિપઞ્ઞ, આચિક્ખ ધમ્મં યમહં વિજઞ્ઞં;
જાતિજરાય ઇધ વિપ્પહાનં''.

૧૧૦૪કામેસુ વિનય ગેધં, (જતુકણ્ણીતિ ભગવા) નેક્ખમ્મં દટ્ઠુ ખેમતો;
ઉગ્ગહીતં નિરત્તં વા, મા તે વિજ્જિત્થ કિઞ્ચનં.

૧૧૦૫યં પુબ્બે તં વિસોસેહિ, પચ્છા તે માહુ કિઞ્ચનં;
મજ્ઝે ચે નો ગહેસ્સસિ, ઉપસન્તો ચરિસ્સસિ.

૧૧૦૬સબ્બસો નામરૂપસ્મિં, વીતગેધસ્સ બ્રાહ્મણ;
આસવાસ્સ ન વિજ્જન્તિ, યેહિ મચ્ચુવસં વજે''તિ.

જતુકણ્ણિમાણવપુચ્છા એકાદસમા નિટ્ઠિતા.

૧૨. ભદ્રાવુધમાણવપુચ્છા

૧૧૦૭ઓકઞ્જહં તણ્હચ્છિદં અનેજં, (ઇચ્ચાયસ્મા ભદ્રાવુધો)
નન્દિઞ્જહં ઓઘતિણ્ણં વિમુત્તં;
કપ્પઞ્જહં અભિયાચે સુમેધં, સુત્વાન નાગસ્સ અપનમિસ્સન્તિ ઇતો.

૧૧૦૮નાનાજના જનપદેહિ સઙ્ગતા, તવ વીર વાક્યં અભિકઙ્ખમાના;
તેસં તુવં સાધુ વિયાકરોહિ, તથા હિ તે વિદિતો એસ ધમ્મો''.

૧૧૦૯આદાનતણ્હં વિનયેથ સબ્બં, (ભદ્રાવુધાતિ ભગવા)
ઉદ્ધં અધો તિરિયઞ્ચાપિ મજ્ઝે;
યં યઞ્હિ લોકસ્મિમુપાદિયન્તિ, તેનેવ મારો અન્વેતિ જન્તું.

૧૧૧૦તસ્મા પજાનં ન ઉપાદિયેથ, ભિક્ખુ સતો કિઞ્ચનં સબ્બલોકે;
આદાનસત્તે ઇતિ પેક્ખમાનો, પજં ઇમં મચ્ચુધેય્યે વિસત્ત''ન્તિ.

ભદ્રાવુધમાણવપુચ્છા દ્વાદસમા નિટ્ઠિતા.

૧૩. ઉદયમાણવપુચ્છા

૧૧૧૧ઝાયિં વિરજમાસીનં, (ઇચ્ચાયસ્મા ઉદયો) કતકિચ્ચં અનાસવં;
પારગું સબ્બધમ્માનં, અત્થિ પઞ્હેન આગમં;
અઞ્ઞાવિમોક્ખં પબ્રૂહિ, અવિજ્જાય પભેદનં''.

૧૧૧૨પહાનં કામચ્છન્દાનં, (ઉદયાતિ ભગવા) દોમનસ્સાન ચૂભયં;
થિનસ્સ ચ પનૂદનં, કુક્કુચ્ચાનં નિવારણં.

૧૧૧૩‘‘ઉપેક્ખાસતિસંસુદ્ધં, ધમ્મતક્કપુરેજવં;
અઞ્ઞાવિમોક્ખં પબ્રૂમિ, અવિજ્જાય પભેદનં’’.

૧૧૧૪‘‘કિંસુ સંયોજનો લોકો, કિંસુ તસ્સ વિચારણં;
કિસ્સસ્સ વિપ્પહાનેન, નિબ્બાનં ઇતિ વુચ્ચતિ’’.

૧૧૧૫‘‘નન્દિસંયોજનો લોકો, વિતક્કસ્સ વિચારણં;
તણ્હાય વિપ્પહાનેન, નિબ્બાનં ઇતિ વુચ્ચતિ’’.

૧૧૧૬‘‘કથં સતસ્સ ચરતો, વિઞ્ઞાણં ઉપરુજ્ઝતિ;
ભગવન્તં પુટ્ઠુમાગમ્મ, તં સુણોમ વચો તવ’’.

૧૧૧૭‘‘અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, વેદનં નાભિનન્દતો;
એવં સતસ્સ ચરતો, વિઞ્ઞાણં ઉપરુજ્ઝતી’’તિ.

ઉદયમાણવપુચ્છા તેરસમા નિટ્ઠિતા.

૧૪. પોસાલમાણવપુચ્છા

૧૧૧૮‘‘યો અતીતં આદિસતિ, (ઇચ્ચાયસ્મા પોસાલો) અનેજો છિન્નસંસયો;
પારગું સબ્બધમ્માનં, અત્થિ પઞ્હેન આગમં.

૧૧૧૯‘‘વિભૂતરૂપસઞ્ઞિસ્સ , સબ્બકાયપ્પહાયિનો;
અજ્ઝત્તઞ્ચ બહિદ્ધા ચ, નત્થિ કિઞ્ચીતિ પસ્સતો;
ઞાણં સક્કાનુપુચ્છામિ, કથં નેય્યો તથાવિધો’’.

૧૧૨૦‘‘વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયો સબ્બા, (પોસાલાતિ ભગવા) અભિજાનં તથાગતો;
તિટ્ઠન્તમેનં જાનાતિ, વિમુત્તં તપ્પરાયણં.

૧૧૨૧‘‘આકિઞ્ચઞ્ઞસમ્ભવં ઞત્વા, નન્દી સંયોજનં ઇતિ;
એવમેતં અભિઞ્ઞાય, તતો તત્થ વિપસ્સતિ;
એતં [એવં (સ્યા॰ ક॰)] ઞાણં તથં તસ્સ, બ્રાહ્મણસ્સ વુસીમતો’’તિ.

પોસાલમાણવપુચ્છા ચુદ્દસમા નિટ્ઠિતા.

૧૫. મોઘરાજમાણવપુચ્છા

૧૧૨૨‘‘દ્વાહં સક્કં અપુચ્છિસ્સં, (ઇચ્ચાયસ્મા મોઘરાજા)
ન મે બ્યાકાસિ ચક્ખુમા;
યાવતતિયઞ્ચ દેવીસિ, બ્યાકરોતીતિ મે સુતં.

૧૧૨૩અયં લોકો પરો લોકો, બ્રહ્મલોકો સદેવકો;
દિટ્ઠિં તે નાભિજાનાતિ, ગોતમસ્સ યસસ્સિનો.

૧૧૨૪એવં અભિક્કન્તદસ્સાવિં, અત્થિ પઞ્હેન આગમં;
કથં લોકં અવેક્ખન્તં, મચ્ચુરાજા ન પસ્સતિ''.

૧૧૨૫સુઞ્ઞતો લોકં અવેક્ખસ્સુ, મોઘરાજ સદા સતો;
અત્તાનુદિટ્ઠિં ઊહચ્ચ, એવં મચ્ચુતરો સિયા;
એવં લોકં અવેક્ખન્તં, મચ્ચુરાજા ન પસ્સતી''તિ.

મોઘરાજમાણવપુચ્છા પન્નરસમા નિટ્ઠિતા.

૧૬. પિઙ્ગિયમાણવપુચ્છા

૧૧૨૬જિણ્ણોહમસ્મિ અબલો વીતવણ્ણો, (ઇચ્ચાયસ્મા પિઙ્ગિયો)
નેત્તા ન સુદ્ધા સવનં ન ફાસુ;
માહં નસ્સં મોમુહો અન્તરાવ
આચિક્ખ ધમ્મં યમહં વિજઞ્ઞં;
જાતિજરાય ઇધ વિપ્પહાનં''.

૧૧૨૭દિસ્વાન રૂપેસુ વિહઞ્ઞમાને, (પિઙ્ગિયાતિ ભગવા)
રુપ્પન્તિ રૂપેસુ જના પમત્તા;
તસ્મા તુવં પિઙ્ગિય અપ્પમત્તો,
જહસ્સુ રૂપં અપુનબ્ભવાય''.

૧૧૨૮દિસા ચતસ્સો વિદિસા ચતસ્સો, ઉદ્ધં અધો દસ દિસા ઇમાયો;
ન તુય્હં અદિટ્ઠં અસુતં અમુતં [અસુતં અમુતં વા (સી॰), અસુતામુતં વા (સ્યા॰), અસુતં'મુતં વા (પી॰)], અથો અવિઞ્ઞાતં કિઞ્ચનમત્થિ [કિઞ્ચિ મત્થિ (સ્યા॰), કિઞ્ચિ નત્થિ (પી॰), કિઞ્ચિનમત્થિ (ક॰)] લોકે;
આચિક્ખ ધમ્મં યમહં વિજઞ્ઞં, જાતિજરાય ઇધ વિપ્પહાનં''.

૧૧૨૯તણ્હાધિપન્ને મનુજે પેક્ખમાનો, (પિઙ્ગિયાતિ ભગવા)
સન્તાપજાતે જરસા પરેતે;
તસ્મા તુવં પિઙ્ગિય અપ્પમત્તો, જહસ્સુ તણ્હં અપુનબ્ભવાયા''તિ.

પિઙ્ગિયમાણવપુચ્છા સોળસમા નિટ્ઠિતા.

પારાયનત્થુતિગાથા

ઇદમવોચ ભગવા મગધેસુ વિહરન્તો પાસાણકે ચેતિયે, પરિચારકસોળસાનં [પરિચારકસોળસન્નં (સ્યા॰ ક॰)] બ્રાહ્મણાનં અજ્ઝિટ્ઠો પુટ્ઠો પુટ્ઠો પઞ્હં [પઞ્હે (સી॰ પી॰)] બ્યાકાસિ. એકમેકસ્સ ચેપિ પઞ્હસ્સ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મં પટિપજ્જેય્ય, ગચ્છેય્યેવ જરામરણસ્સ પારં. પારઙ્ગમનીયા ઇમે ધમ્માતિ, તસ્મા ઇમસ્સ ધમ્મપરિયાયસ્સ પારાયનન્તેવ [પારાયણંત્વેવ (સી॰ અટ્ઠ॰)] અધિવચનં.

૧૧૩૦ અજિતો તિસ્સમેત્તેય્યો, પુણ્ણકો અથ મેત્તગૂ;
ધોતકો ઉપસીવો ચ, નન્દો ચ અથ હેમકો.

૧૧૩૧ તોદેય્ય-કપ્પા દુભયો, જતુકણ્ણી ચ પણ્ડિતો;
ભદ્રાવુધો ઉદયો ચ, પોસાલો ચાપિ બ્રાહ્મણો;
મોઘરાજા ચ મેધાવી, પિઙ્ગિયો ચ મહાઇસિ.

૧૧૩૨ એતે બુદ્ધં ઉપાગચ્છું, સમ્પન્નચરણં ઇસિં;
પુચ્છન્તા નિપુણે પઞ્હે, બુદ્ધસેટ્ઠં ઉપાગમું.

૧૧૩૩ તેસં બુદ્ધો પબ્યાકાસિ, પઞ્હે પુટ્ઠો યથાતથં;
પઞ્હાનં વેય્યાકરણેન, તોસેસિ બ્રાહ્મણે મુનિ.

૧૧૩૪ તે તોસિતા ચક્ખુમતા, બુદ્ધેનાદિચ્ચબન્ધુના;
બ્રહ્મચરિયમચરિંસુ, વરપઞ્ઞસ્સ સન્તિકે.

૧૧૩૫ એકમેકસ્સ પઞ્હસ્સ, યથા બુદ્ધેન દેસિતં;
તથા યો પટિપજ્જેય્ય, ગચ્છે પારં અપારતો.

૧૧૩૬ અપારા પારં ગચ્છેય્ય, ભાવેન્તો મગ્ગમુત્તમં;
મગ્ગો સો પારં ગમનાય, તસ્મા પારાયનં ઇતિ.

પારાયનાનુગીતિગાથા

૧૧૩૭ પારાયનમનુગાયિસ્સં, (ઇચ્ચાયસ્મા પિઙ્ગિયો)
યથાદ્દક્ખિ તથાક્ખાસિ, વિમલો ભૂરિમેધસો;
નિક્કામો નિબ્બનો [નિબ્બુતો (સ્યા॰)] નાગો, કિસ્સ હેતુ મુસા ભણે.

૧૧૩૮ પહીનમલમોહસ્સ , માનમક્ખપ્પહાયિનો;
હન્દાહં કિત્તયિસ્સામિ, ગિરં વણ્ણૂપસઞ્હિતં.

૧૧૩૯ તમોનુદો બુદ્ધો સમન્તચક્ખુ, લોકન્તગૂ સબ્બભવાતિવત્તો;
અનાસવો સબ્બદુક્ખપહીનો, સચ્ચવ્હયો બ્રહ્મે ઉપાસિતો મે.

૧૧૪૦ દિજો યથા કુબ્બનકં પહાય, બહુપ્ફલં કાનનમાવસેય્ય;

એવં પહં અપ્પદસ્સે પહાય, મહોદધિં હંસોરિવ અજ્ઝપત્તો.

૧૧૪૧યેમે પુબ્બે વિયાકંસુ, હુરં ગોતમસાસના;
ઇચ્ચાસિ ઇતિ ભવિસ્સતિ;
સબ્બં તં ઇતિહિતિહં, સબ્બં તં તક્કવડ્ઢનં.

૧૧૪૨એકો તમનુદાસિનો, જુતિમા સો પભઙ્કરો;
ગોતમો ભૂરિપઞ્ઞાણો, ગોતમો ભૂરિમેધસો.

૧૧૪૩યો મે ધમ્મમદેસેસિ, સન્દિટ્ઠિકમકાલિકં;
તણ્હક્ખયમનીતિકં , યસ્સ નત્થિ ઉપમા ક્વચિ’’.

૧૧૪૪કિંનુ તમ્હા વિપ્પવસસિ, મુહુત્તમપિ પિઙ્ગિય;
ગોતમા ભૂરિપઞ્ઞાણા, ગોતમા ભૂરિમેધસા.

૧૧૪૫યો તે ધમ્મમદેસેસિ, સન્દિટ્ઠિકમકાલિકં;
તણ્હક્ખયમનીતિકં, યસ્સ નત્થિ ઉપમા ક્વચિ’’.

૧૧૪૬નાહં તમ્હા વિપ્પવસામિ, મુહુત્તમપિ બ્રાહ્મણ;
ગોતમા ભૂરિપઞ્ઞાણા, ગોતમા ભૂરિમેધસા.

૧૧૪૭યો મે ધમ્મમદેસેસિ, સન્દિટ્ઠિકમકાલિકં;
તણ્હક્ખયમનીતિકં, યસ્સ નત્થિ ઉપમા ક્વચિ.

૧૧૪૮પસ્સામિ નં મનસા ચક્ખુનાવ, રત્તિન્દિવં બ્રાહ્મણ અપ્પમત્તો;
નમસ્સમાનો વિવસેમિ રત્તિં, તેનેવ મઞ્ઞામિ અવિપ્પવાસં.

૧૧૪૯સદ્ધા ચ પીતિ ચ મનો સતિ ચ, નાપેન્તિ મે ગોતમસાસનમ્હા;
યં યં દિસં વજતિ ભૂરિપઞ્ઞો, સ તેન તેનેવ નતોહમસ્મિ.

૧૧૫૦જિણ્ણસ્સ મે દુબ્બલથામકસ્સ, તેનેવ કાયો ન પલેતિ તત્થ;
સંકપ્પયન્તાય [સંકપ્પયત્તાય (સી॰)] વજામિ નિચ્ચં, મનો હિ મે બ્રાહ્મણ તેન યુત્તો.

૧૧૫૧પઙ્કે સયાનો પરિફન્દમાનો, દીપા દીપં ઉપપ્લવિં [ઉપલ્લવિં (સ્યા॰ નિદ્દેસ)];
અથદ્દસાસિં સમ્બુદ્ધં, ઓઘતિણ્ણમનાસવં’’.

૧૧૫૨યથા અહૂ વક્કલિ મુત્તસદ્ધો, ભદ્રાવુધો આળવિ ગોતમો ચ;
એવમેવ ત્વમ્પિ પમુઞ્ચસ્સુ સદ્ધં,
ગમિસ્સસિ ત્વં પિઙ્ગિય મચ્ચુધેય્યસ્સ પારં’’ [મચ્ચુધેય્યપારં (સી॰)].

૧૧૫૩.એસ ભિય્યો પસીદામિ, સુત્વાન મુનિનો વચો;
વિવટ્ટચ્છદો સમ્બુદ્ધો, અખિલો પટિભાનવા.

૧૧૫૪.અધિદેવે અભિઞ્ઞાય, સબ્બં વેદિ વરોવરં [પરો વરં (સી॰ સ્યા॰), પરો પરં (નિદ્દેસ)];
પઞ્હાનન્તકરો સત્થા, કઙ્ખીનં પટિજાનતં.

૧૧૫૫.અસંહીરં અસઙ્કુપ્પં, યસ્સ નત્થિ ઉપમા ક્વચિ;
અદ્ધા ગમિસ્સામિ ન મેત્થ કઙ્ખા, એવં મં ધારેહિ અધિમુત્તચિત્ત’’ન્તિ.

પારાયનવગ્ગો પઞ્ચમો નિટ્ઠિતો.

સુત્તુદ્દાનં –

૧. ઉરગો [ઇમા ઉદ્દાનગાથાયો સી॰ પી॰ પોત્થકેસુ ન સન્તિ] ધનિયોપિ ચ, ખગ્ગવિસાણો કસિ ચ;
ચુન્દો ભવો પુનદેવ, વસલો ચ કરણીયઞ્ચ;
હેમવતો અથ યક્ખો, વિજયસુત્તં મુનિસુત્તવરન્તિ.

૨. પઠમકટ્ઠવરો વરવગ્ગો, દ્વાદસસુત્તધરો સુવિભત્તો;
દેસિતો ચક્ખુમતા વિમલેન, સુય્યતિ વગ્ગવરો ઉરગોતિ.

૩. રતનામગન્ધો હિરિમઙ્ગલનામો, સુચિલોમકપિલો ચ બ્રાહ્મણધમ્મો;
નાવા [નાથ (ક॰)] કિંસીલઉટ્ઠહનો ચ, રાહુલો ચ પુનપિ વઙ્ગીસો.

૪. સમ્માપરિબ્બાજનીયોપિ ચેત્થ, ધમ્મિકસુત્તવરો સુવિભત્તો;
ચુદ્દસસુત્તધરો દુતિયમ્હિ, ચૂળકવગ્ગવરોતિ તમાહુ.

૫. પબ્બજ્જપધાનસુભાસિતનામો, પૂરળાસો પુનદેવ માઘો ચ;
સભિયં કેણિયમેવ સલ્લનામો, વાસેટ્ઠવરો કાલિકોપિ ચ.

૬. નાલકસુત્તવરો સુવિભત્તો, તં અનુપસ્સી તથા પુનદેવ;
દ્વાદસસુત્તધરો તતિયમ્હિ, સુય્યતિ વગ્ગવરો મહાનામો.

૭. કામગુહટ્ઠકદુટ્ઠકનામા , સુદ્ધવરો પરમટ્ઠકનામો;
જરા મેત્તિયવરો સુવિભત્તો, પસૂરમાગણ્ડિયા પુરાભેદો.

૮. કલહવિવાદો ઉભો વિયુહા ચ, તુવટકઅત્તદણ્ડસારિપુત્તા;
સોળસસુત્તધરો ચતુત્થમ્હિ, અટ્ઠકવગ્ગવરોતિ તમાહુ.

૯. મગધે જનપદે રમણીયે, દેસવરે કતપુઞ્ઞનિવેસે;
પાસાણકચેતિયવરે સુવિભત્તે, વસિ ભગવા ગણસેટ્ઠો.

१०. ઉભયવાસમાગતિયમ્હિ [ઉભયં વા પુણ્ણસમાગતં યમ્હિ (સ્યા॰)], દ્વાદસયોજનિયા પરિસાય;
સોળસબ્રાહ્મણાનં કિર પુટ્ઠો, પુચ્છાય સોળસપઞ્હકમ્મિયા;
નિપ્પકાસયિ ધમ્મમદાસિ.

११. અત્થપકાસકબ્યઞ્જનપુણ્ણં, ધમ્મમદેસેસિ પરખેમજનિયં [વરં ખમનીયં (ક॰)];
લોકહિતાય જિનો દ્વિપદગ્ગો, સુત્તવરં બહુધમ્મવિચિત્રં;
સબ્બકિલેસપમોચનહેતું, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१२. બ્યઞ્જનમત્થપદં સમયુત્તં [બ્યઞ્જનમત્થપદસમયુત્તં (સ્યા॰)], અક્ખરસઞ્ઞિતઓપમગાળ્હં;
લોકવિચારણઞાણપભગ્ગં, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१३. રાગમલે અમલં વિમલગ્ગં, દોસમલે અમલં વિમલગ્ગં;
મોહમલે અમલં વિમલગ્ગં, લોકવિચારણઞાણપભગ્ગં;
દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१४. ક્લેસમલે અમલં વિમલગ્ગં, દુચ્ચરિતમલે અમલં વિમલગ્ગં;
લોકવિચારણઞાણપભગ્ગં, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१५. આસવબન્ધનયોગાકિલેસં, નીવરણાનિ ચ તીણિ મલાનિ;
તસ્સ કિલેસપમોચનહેતું, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१६. નિમ્મલસબ્બકિલેસપનૂદં, રાગવિરાગમનેજમસોકં;
સન્તપણીતસુદુદ્દસધમ્મં, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१७. રાગઞ્ચ દોસકમભઞ્જિતસન્તં [દોસઞ્ચ ભઞ્જિતસન્તં (સ્યા॰)], યોનિચતુગ્ગતિપઞ્ચવિઞ્ઞાણં;
તણ્હારતચ્છદનતાણલતાપમોક્ખં [તણ્હાતલરતચ્છેદનતાણપમોક્ખં (સ્યા॰)], દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१८. ગમ્ભીરદુદ્દસસણ્હનિપુણં, પણ્ડિતવેદનિયં નિપુણત્થં;
લોકવિચારણઞાણપભગ્ગં, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

१९. નવઙ્ગકુસુમમાલગીવેય્યં, ઇન્દ્રિયઝાનવિમોક્ખવિભત્તં;
અટ્ઠઙ્ગમગ્ગધરં વરયાનં, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

२०. સોમુપમં વિમલં પરિસુદ્ધં, અણ્ણવમૂપમરતનસુચિત્તં;
પુપ્ફસમં રવિમૂપમતેજં, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગો.

२१. ખેમસિવં સુખસીતલસન્તં, મચ્ચુતતાણપરં પરમત્થં;
તસ્સ સુનિબ્બુતદસ્સનહેતું, દેસયિ સુત્તવરં દ્વિપદગ્ગોતિ.

સુત્તનિપાતપાળિ નિટ્ઠિતા.